

Átalvető

2014. június

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja

A TARTALOMBÓL

Csapó Endre elemzője	4
Szász I. Tas naplójából	8
Forrponton a román-magyar kapcsolatok	11
Az Átalvető kommentárja	12
Shalom - felirat az állomáson	14
A szívsebész visszaadta díszdoktoriját	16
Konthur Bertalan és Spaller Árpád dokumentumai	19-24
Aranydiplomások a MOGYE-n	28
Könyvbemutatók	30-32
A Habsburgok is belőlünk gazdagodtak	34
Őfensége, Magyarország sírásója	36
Szobrok a múltó időben	41
A „Teddy fiú” és Mikszáth Kálmán	48
Gömbvillámok	49
Irodalom: Hervay Gizella	52

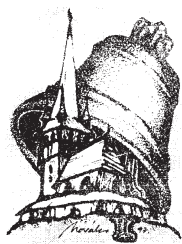

Juhász Gyula

MAGYAR NYÁR – 1918

Pipacsot éget a kövér határra
A lángoló magyar nyár tűzvarázsa.
A Tisza szinte forr, mint néma katlan,
Mit izzó part ölelget lankadatlan.
Selyem felhői sápadt türkisz égnek,
Bolyongó vágyak mély tüzeben égnek.
S a végtelen mezőkön szőke fényben

Kazlak hevülnek tikkatag kövéren.
Füledt a csönd, mint ha üres a kaptár,
Keleti lustán szunnyad a magyar nyár.
Mi lesz, ha egyszer szikrát vet a szalma
És föllángol e táj, e néma, lomha?
Ha megutálva száz here pimaszt már,
Vihart aratva zendül a magyar nyár?

EKOSZ

Az Erdélyi Körök Országos Szövetsége 2014. május 17-18-án tartotta közgyűlését Budapesten, a Reménység szigetén. A közgyűlés résztvevőit házigazdánk, *Nt. Dr. Zalatnay István* az Erdélyi Gyülekezet vezető lelkésze és a Károli Gáspár Református Egyetem docense köszöntötte. A köszöntő után *Deák-Sárosi László* költő *Libás Matyi* című eposzának részletét hallgattuk meg.

Az elnöki beszámolóban *Dr. Szekeres Sándor* elnök részletesen ismertette a 2013. májusi tisztújító közgyűlés utáni, 10 hónapig elhúzódó jogi procedúra kálváriáját. A késedelem miatt szervezetünket jelentős kár érte, mert az Emberei Erőforrás Minisztere, Balog Zoltán által az Átalveto folyóiratunknak a 2013-as évre megítélt 800.000 forintos támogatást nem tudtuk igénybe venni. Ezt csak újabb kérelmet követően, a 2014-es évre kaptuk meg, akkor is lapunk másik tulajdonosa, az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Közhazsnú Egyesülete nevére.

az EKOSZ konferencia-sorozata. Ennek tervezett témái: Székelyföld autonómiaja, a Székely Nemzeti Tanács törekvései, a székely jog, mint a székely autonómia alapja, az Európai Unió nemzeti közösségekkel kapcsolatos álláspontja, tapasztalatok az Európai Unió civil kezdeményezésekkel kapcsolatos gyakorlatáról, az erdélyi székelyek megmaradásért folytatott küzdelmei Székely Mózes idejében, valamint lapunk helyzete és jövője. A konferencia tervezett helyszínei: Salgótarján, Szeged, Sopron és Nagyatád.

Az EKOSZ 2013. évi tevékenységéből ki kell emelni, hogy továbbra is szoros kapcsolatot tartott a Székely Nemzeti Tanáccsal, a Székelyföldért Társasággal, illetve a Civil Összefogás Fórummal.

Az EKOSZ elnöke szorgalmazta, hogy minél többen fizessenek elő folyóiratunkra, emellett nagy szükség van a jószívű adakozókra is.

Az elnök kiemelte Csapó Endre Erdély viharos története című könyve kiadásának hatalmas nemzetpolitikai jelentőségét. Egy újabb kiadásra óriási szükség lenne, ehhez viszont pályázat útján kellene előteremtenünk egymillió Ft-t.

A közgyűlésen a szegedi Miha-

hazám verőcei fesztivált váltja. A programot alább közöljük, de a Budapesti Székely Kör honlapján is olvasható.)

Az EKOSZ szívből köszöni *Dr. Zalatnay Istvánnak*, az Erdélyi Gyülekezet vezető lelkészenek a szíves vendéglátást, továbbá *Ferencz Vilmosnak*, a Budapesti Székely Kör elnökének önzetlenségét, aki anyagilag támogatta a rendezvényt.

Az EKOSZ tagjai másnap, május 18-án megtekintették a felújított Kossuth teret, a Seuso-kincset, az Országházat, benne a Szent Koronát. Köszönik *Potápi Árpád Jánosnak*, a Nemzeti Összetartozás Bizottsága elnökének, hogy ezt lehetővé tette.

Dr. Szekeres Sándor, EKOSZ elnök

Az Ótágú síp Kulturális Egyesület 2014-ben teljesített programjaiból

1. Február 14: Bálint-napi vigasság. A műsorban elhangzottak az idén Balassikarddal kitüntetett felvidéki költő, *Kulcsár Ferenc* költeményei. Közreműködtek a Móra Ferenc Népszínház tagjai, a Kerepetye Néptáncegyüttes férfi tagjai katonatáncokat adtak elő. A kitüntetettet az est házigazdája, *Tari István* délvidéki költő laudálta.

2. Március 27: A Rákóczi-emlékhelyek (szobor és emléktábla) megkoszorúzása a Rákóczi Szövetség Szegedi Tagozatával közösen.

3. Április 7: Megállapodás a Katolikus Ifjúsági Alapítvánnyal és a Meritum Egyesülettel az ősz folyamán megrendezendő, az I világháború-témaköréből összeállított anyag alapján megszervezett vetélkedőről. A kiírás a szegedi, Szeged környéki és határon túli gyermekeknek, tanáraiknak szól.

4. Június 16: A Szegeden megrendezésre kerülő könyvnapon bemutatjuk és árusítjuk a májusban megjelent kiváló, egyedi alkotást, *Szekernyés János* A magyarság emlékjelei a Bánságban című, könyvét. A könyvbemutató elhangzottakat összefoglaló írásban elküldjük az Átalveto őszi száma részére.

Az idén is küldtünk Erdélybe és a Délvidékre könyveket (két hagyatékból is lehetőségünk volt erre), valamint ruha-és ágyneműt, főleg *Böjte Csaba* gyermekei részére.

Budapesti székely Kör

Részben a szigorú törvényes előírásoknak betudhatóan a múltban 23 egyesületből álló szövetségünk 17 tagra csökkent. Pályázni sem tudtunk sehova, míg 2014. február 27-én meg nem kaptuk a jogerős végzést, de erre az időpontra a pályázati kiírások nagy része lejárt. Egyetlen pályázatot sikerült benyújtanunk 2014. április 17-én, az NKA Szépirodalmi és Ismeretterjesztés Kollégiumához, melynek célja

lik Kálmán Alapítvány vezetője tudatta, hogy csatlakozni kívánnak az EKOSZ-hoz.

Az EKOSZ elnöke tájékoztatta a közgyűlést arról, hogy a Budapesti Székely Kör és a Budapesti Reménység Szigete közös szervezésében 2014. június 28-29. között sor kerül a **Szent László Napokra és a Bukovinai Székely Napokra**. (A rendezvénysorozat az Erdélyországi az én

Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, *B. Osvát Ágnes* (irodalom és gyermekoldal),
Szabó M. Attila (Székelyudvarhely)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: **Orbán László**

Levelezési cím: *Dr. Kövesdy Pál* – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tél./fax: (36) 74/417-705
E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Salgótarjáni Erdély-kör

2014. február 26-i összejövetelünkön Gréczy Zsoltos Miklós emlékezett meg a méltatlanul elfelejtett erdélyi írónőről, Ignác Rózsáról, majd Valiskó Ferenc a kommunizmus áldozatairól.

2014. március 14-én a Kör vendége, Gece Géza történész, újságíró tartott vetített képes előadást TRIANON – a szabadság és az igazság aspektusa címmel.

A 2013. év zárásaként 2014. április 26-án tartottuk meg az éves taggyűlésünket. Az elnöki éves beszámoló és a pénzügyi beszámoló, valamint a 2014. évi program meg tárgyalása után Lőrincz Gyuláné ny. történelemtanárnő röviden megemlékezett a március, április havi évfordulókról. Így az 500 éve kereszteshadjáratnak indult és parasztlázadásba torkollott Dózsa György főszékely vezette felkeléséről, valamint Magyarország 1944. évi német megszállásáról. Gréczy Zsoltos Miklós elszavalta Gáspár Imre fiatal költő Magyar fohász a franciák szentjéhez című versét, amely a SITI vers- és prózaíró pályázatán helyezést ért el. (Toursi Szent Mártonhoz szól a fohász.) Murányi Sándor ny. iskolaigazgató március 15. ünnepzése a Kádárrendszerben címmel személyes élményeiből tartott emlékező előadást. A taggyűlésen közreműködött az AKKORD fúvós kisegyttes.

Valiskó Ferenc SEK elnök

Az Erdélyi Gyülekezet és a Budapesti Székely Kör médiafelelőse közönségszavazás

A Magyar Katolikus Újságírók Szövetsége (MAKÚSZ) Ébresszétek fel a világot! címmel fotópályázatot hirdetett, melyre Ferenc pápa mondata által ihletett pályamunkák érkeztek, olyanok, melyek a címre szabadon reflektálnak, témájuk, szereplőik által önmagukon túlmutató üzenetet hordoznak.

Az 1.500.000 Ft összdíjazású pályázat első helyezését Hajdú D. András Álom és valóság című képe nyerte, mely egy ötgyermekes, nagybányai édesanya nyomorúságos lakásbelsőjében étkező gyermekét

ábrázolja. A közönségszavazást Frigyesy Ágnes Szeretet-ösvényén Csaba testvérrel című sorozata nyerte.

Tageszeitung: Állítsátok meg a gulyás-Hitler Orbánt!

Okkal feltételezhető, hogy a világsajtóban a Magyarország ellen írt cikkek negyedszázados rekordját dönti meg aljaságban az az írás, amely a berlini Tageszeitungban jelent meg Állítsátok meg a gulyás-Hitler! főcímmel és Magyarországnak nincs helye az EU-ban alcímmel. A Reuters brit hírügynökség felvétele illusztrálja. Rajta Árpád-sávós karszalaggal felvértezett milicisták sorfala látható. A képaláírás: Orbán Viktor miniszterelnök tanácsadóstábjá: ilyen alakok nem tartoznak Európába, már csak történelmi okokból sem.

A rövid cikk szerint amióta Orbán Viktor vezeti a kormányt, Magyarország sorozatos tettesként áll az Európai Bizottság és az Európai Bíróság előtt a kisebbségek zaklatása (fajok szerinti szegregáció az iskolában), a sajtó fojtogatása (a kormánykritikát törvény tiltja) és az alkotmány megsértése (az Alkotmánybíróságot, a központi bankot és az adatvédelmi hatóságot a kormány irányítja). És a magyaroknak mindez tetszik. De gulyás-Hitlernek (Orbán Vikornak) totál érdektelen minden Európából jövő kritika. Heccel a romák és a zsidók ellen, vissza akarja küldeni az asszonyokat a sparhelt mögé – csak feleségét, az 51 éves Lévai Anikót küldi el vidékre fosztogatni (vég nélküli korrupció). Orbán nagymagyar álmaival provokálja a szomszédos országokat. Ennél már csak az ellenzéki Jobbik és a parlamenten kívüli Magyar Hajnal (magyarul: „Heil Magyarország”) a rosszabb. Állítsátok meg ezt az örületet! Magyarország takarodjon az EU-ból! – áll a baráti Németország sajtójában.

A cikkhez egy Magyarországról szóló minilexikon is tartozik. E szerint Magyarország lakossága „jobboldali radikális”, az exportjavak a paprika és az útlevelek, az ország híressége Habsburg Ottó, és a híres helyek a Balaton és a lakótelepek, amelyek az egész országban láthatóak. Végül Magyarország EU-alkalmatossága „nulla”.

Vincze András pedig azt jelenti, hogy Magyarországon korlátozzák a sajtószabadságot, zaklatják az értelmiséget, az antiszemitizmus és a nacionalizmus csirázik. A Magyarország és Európa címen most megjelent könyv mutatja be ezeket a tendenciákat. Erről immár másodszor többnapos szimpóziumon tárgyaltak Budapesten a német nyelvi és költészeti akadémia támogatásával.

Lovas István

REMÉNYSÉG SZIGETE, ERDÉLYI GYÜLEKEZET – BUDAPEST X.ker. Gyógyszergyári út

SZENT LÁSZLÓ NAPI MEGEMLEKEZÉS ÉS BUKOVINAI SZÉKELY TALÁLKOZÓ
2014. JÚNIUS 28–29.

A programtervből:

Június 28. szombat

9–12 óráig: Szent László kupa, labdarúgó kupa döntői

14 órákor: Előadás Szent László és a Magyar Királyság mint európai hatalom címmel (Dr. Hévízi Józsa)

15 órákor: Nyíró József Madéfalvi veszedelem (Dr. Medvigy Endre)

16 órákor: Hidas-Bonyhádi Székelykör bemutatója

17 órákor: Szent László legendája – freskók Erdélyben, Horváth Zoltán

19 órákor: I. Világháború (100) és a székely katonaság

20 órákor: „Ó Erdély szép hazám” – Tamás Gábor koncertje

21.30 órákor: Táncházt

Június. 29. vasárnap

11 órákor: Székelyföld autonómia konferencia – Kalmár Ferenc EU -képviselő.

12 órákor: Lelőttem a „lopakodót” – Dani Zoltán ezr. (Székelykeve)

13 órákor: Nóta délután és Érd Népdalkör

14 órákor: Szent László mint szakrális király - Kocsis István

15 órákor: Dévai Nagy Kamilla és növendékei.

16 órákor: Madéfalva és következményei – Tamás Menyhért

17 órákor: Monor néptáncegyüttes

18 órákor: Benedekffy Katalin és Mészáros János Elek koncert

A két nap alatt székely termékek vására, kirakodóvásár, kürtöskalács, büfé folyamatosan, borkóstoló, étterem olcsó egytál étellekkel.

Lapunk a Emberi Erőforrás Minisztérium támogatásával jelenik meg.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Csapó Endre

A baloldal bármi lehet– kivéve nemzeti

Navracsics Tibor közigazgatási és igazságügyi miniszter figyelmeztet, hogy az MSZP soha nem tagadta meg sem a Kommunisták Magyarországi Pártját, sem a Magyar Dolgozók Pártját, sem a Magyar Szocialista Munkáspártot. Identitásukra a miniszterelnök-helyettes szerint a legtokéletesebb leírást néhány évvel ezelőtt Szájer József adta, aki azt mondta: az MSZP olyan, mint az átszoktatott balkezes, mindenért jobb kézzel nyúl, de amikor a pohár lebillen az asztalról, azért bal kézzel kap. Navracsics Tibor hozzátette: mintha az MSZP megtanulta volna, hogy egy demokráciában hogyan kell viselkedni, de amikor valamilyen váratlan fordulat adódik, akkor a balkezes tör elő, vagyis a közel száz éves múlt, amely a magyarországi baloldalt nem csak meghatározta, hanem el is torzította. A miniszterelnök-helyettes szerint a szociáldemokrácia hagyománya is jelen volt az országban, de ezt a baloldali értéket a kommunisták megsemmisítették.

Ebben a néhány mondatban a miniszterelnök-helyettes akarva-akaratlanul megfogalmazta a magyarországi baloldal természetrajzát. Rámutatott arra, ami lényege: a baloldal olyan széles politikai választékot tud átívelni, amelyben ellentétek, akár ellenségek kerülnek azonos fogalom alá. A baloldaliságára büszke Egyesült Államok és a baloldaliságát hirdető Szovjetunió egyaránt bele is tartoztak abba a színképbe, amit vitathatatlanul mindenki baloldalinak tart. Ha van valami, ami ebben a sokféleségben közös, az a kötelező internacionalizmus.

He ennek a szónak a szótári értelmezését vesszük, még vonzó is lehetne: „Az internacionalizmus szó szerinti jelentése nemzetköziség, valamennyi nép szabadságának és egyenlőségének, a népek együttműködésének és barátságának elve.” A politikai szótárban már többet megtudunk róla: „Valamennyi nép szabadságának és egyenlőségének, a népek együttműködésének és barátságának, a nemzetek önkéntes egyesülésének védelmezése; küzdelem a sovinizmus ellen, a nacionalista elzárkózás, szűklátókörűség, elkülönülés ellen.” (Terényi István által szerkesztett Idegen szavak szótára.)

Az első magyarázat békés, szimpatikus. A vallások nemzetközisége ilyen képet mutat. Ez lehetne követendő példa, de van ellenérv: voltak vallásháborúk, és ha jól odafigyelünk, ma is vannak. Ettől az első magyarázat még elfogadható. A másik megfogalmazás már nem állapotot jelöl meg, hanem küzdelmet követel, szinte csak egyetlen valami – a nemzet ellen. És mint láttuk a gyakorlatban – forradalmakkal, háborúkkal, társadalmi osztályok legyilkolásával akart eljutni az ideológiájában megfogalmazott szép világba. Terényi szótárában (Szikra Kiadó 1951) első helyen így értendő a nemzetköziség:

„Minden ország proletárjának és dolgozóinak nemzetközi osztályegysége és szolidaritása a burzsoázia uralmának megdöntéséért, az imperializmus megsemmisítéséért és a kommunizmusnak az egész világon való felépítéséért folytatott küzdelemben. A proletárinternacionalizmus megerősítése csupán oly

megingathatatlan, gránitszilárd alapon lehetséges, mint a marxizmus-leninizmus, amely a munkásosztály világnézete.”

Ennek a kettős tartalomnak a kivetülése egy XIX. századi költő, Palágyi Lajos irodalmi felhorkanásában jelentkezik:

Ki a nemzetközi?

Magyar, ki honát megveti
És mindent, ami nemzeti,
Mindegyre szid, mindegyre mar:
Ó, az még nem nemzetközi,
Csak rossz magyar.

Palágyi Lajos rájött valamire, amihez a szocializmus mai magyar hívei még nem érettek. Fiatalon lelkes szocialista volt, írásai versei megjelentek a korabeli Népszavában is. De amire megérett a helyzet a Tanácsköztársaság létrejöttére, Palágyi lelkesedése alábbhagyott. Azon a ponton bicsaklott meg benne a szocializmus iránti eszme, ami körül omladozik a mai magyarországi baloldal politikai mezőnyre: adódik, amikor vállalni kell a magyarságot, esetleg idegen származás ellenére is. Időnként feltűnő, hogy a nemzetköziség híveinek viszonya a nemzeti kötődéshez jó esetben közömbös, éles helyzetekben ellenséges. Az idők során annyit verték a magyart magyarságáért, hogy érzékeny a megnyilatkozó magyarellenességre.

Évszázados tapasztalati tőke működött a magyar népben 2010-ben, amikor a megérett politikai helyzetben önvédelmi reflexként döntő többségi szavazattal kiszorította a nemzetellenességben jeleskedett internacionalistákat a közhatalomból. Elsőként az SZDSZ omlott össze. És az MSZP? Három alkalommal volt kormányzó párt – mindhárom alkalommal együtt, vagy inkább az SZDSZ vezetése alatt –, és mindvégig a baloldaliságnak olyan csapásán haladt, ami úgy volt nemzetközi, hogy rossz magyar volt. 2010-ben ezért az ágyasságért, majd Gyurcsány felvállalásáért a választók megbüntették az MSZP-t, korábbi támogatóik jobbik fele elfordult tőlük.

Érdemes elolvasni az interneten található újságok cikkeihez fűzött olvasói véleményeket is, gyakran tömören rámutatnak a lényegre. Egy ilyen így hangzik: „A baloldal miért

Atyha

Júniusi számunkat Udvarhely-széki (Hargita megye) hagyományos, múlt századbeli, sok helyütt már enyészetnek adódott székel falusi házak fényképeivel díszítettük.

csak Magyarországon nemzetellenes? Máshol a kommunisták is hazafiak voltak, és a nép szaporodását tartották elsődlegesnek, ellentétben Kádárral, aki megengedte az abortuszt! A mostani demokratikus baloldaliak is csak a nemzetellenességükről híresek, folyamatosan feljelentik az országot különböző újságokban és az EU/USA-ban, tönkreteszik a gazdaságot, a kisebbségekkel és az ellenséges országokkal tartanak, kereszténygyűlölők, drogterjesztők, kommunistavédők. Ellentétben a többi országgal, ahol a baloldal is nacionalista, nem csak a jobboldal!”

Még egy kiragadott vélemény a nagy kínálatból: „*A kommunisták 1919 óta nem tekintik hazájuknak Magyarországot, mert ők internacionalisták. Kongresszusaikon az internacionalét éneklék. Ezek szerint a kommunistáknak ez a »himnuszuk«!!!*”

A magyarországi baloldal tehát leszerepelt, és folyamatosan leszerepel napról napra. Humoros figura **Gyurcsány Ferenc**, amikor szívére tett kézzel éneklő, hogy: Föl, föl, ti rabjai a földnek, Föl, föl, te éhes proletár! (Mint egykori proligyerek, ő bizony fölkelt, nagyon is! Nagytőkés lett, miniszterelnök, egy ország vezetője), „Semmi vagyunk, s minden leszünk!” – ez is még az ő dala. De kire gondol, amikor ahhoz a részhez ér: „Pusztuljon ez a rablóbanda, a rabságból elég nekünk. ... A gazdagoknak kedve-kénye erőnkől szívja ki a vért.” Talán meg sem tanulta ezt a részt, de azt minden bizonnyal vallja fennhangon, lelkesen: „és nemzetközivé lesz holnapra a világ!” Nem is olyan nehéz a lelkes internacionalistáknak a nemzetköziséget hirdető nyugati politikai képlethez csatlakozni – a magyarországi baloldal csak lépést vált.

Ha visszatekintünk a magyarországi baloldal nemzetellenes múltjára: a történelmi Magyar Királyság politikai aláaknázóira (Galileisták), a Tanácsköztársaság terroruralmára, Rákosi majd Kádár akasztófás terroruralmára, nehezen értjük meg, hogy van még politikai párt, amely ma is vállalja ebben a sokat szenvedett hazában ezt a múltat. Talán most kezdi érezni ennek súlyát, amikor igyekszik céljait újrafogalmazni, miután fölrémlett számára a talajvesztés. Arra hitványak, hogy megtagadják a kommunista múltat, de tettek egy megtevéstől lépést, átfogalmazták hát a Döntsd a tőkét Öntsd a tőkét-re, de az ellenség ugyanaz maradt: a nemzeti burzsoázia.

Megjelent az MSZP kiadásában a **Baloldali Kiskaté** 2010 novemberében. „*Ez a kiskaté hitvallás és vezérfonal kíván lenni azzal a céllal, hogy a baloldali gondolkodást terjesszék és fejlesszék olvasói.*” Felelős kiadó: **Simon Gábor**, a Magyar Szocialista Párt Választmány elnöke (őt most éppen gyorsan megtagadták – vigye el a balhét egyedül.) A Stratégiai Bizottság kezdeményezésére és ajánlásával **Angyal Ádám** fogalmazta ezt meg. Nézzük, mit vall ma a kommunista terroruralom magyarországi utódpartja:

„*A baloldal jelenlegi képviselői: A környezetvédők, a közérdeket megtestesítő civil és érdekvédelmi szervezetek, a demokraták, a „harmadik utas” (Giddens – Blair – Schröder) gondolatokat vallók, és az azt meghaladó szellemi műhelyek, csoportok, intézmények, a szociáldemokrata és velük együttműködő politikai pártok, a balközép polgári erők, a liberálisok, a társadalmilag felelős vállalkozások, valamint az ezen elveket képviselő gondolkodók, politikusok a baloldal mai megtestesítői.*”

Ebből az idézetből kitűnik, hogy a „liberálisok” (SZDSZ stb.) benne vannak a politikailag elfogadottak táborában, de pádául a Thürmer-féle Magyar Munkáspárt – látni fogjuk, miért - nem.

„*A gazdaság működési rendszere: Alapvető gazdaságsszervezési elv a piacgazdaság, amely a tulajdon, a vállalkozás és a versengés szabadságára épül. A baloldal szerint a gazdasági fejlődéshez a piaci rendszerek működtetése mellett társadalmi támogatás és szabályozás szükséges.*”

Ebben a szakaszban teljes egészében megtagadták a szocializmus alapvető elveit (minden az államé), és elfogadták a kapitalista gazdálkodás alapvető elvét, nevezetesen azt, hogy a piac mindent elrendez, semmi nem korlátozhatja. A „társadalmi támogatás és szabályozás” értelmetlen, mert szabályozást csak az államhatalom képes gyakorolni, viszont a neoliberais elv szerint az állam nem avatkozhat be a gazdasági életbe. (Ezt szegi meg folyamatosan most a nemzeti kormány, ezért támogatja a nyugati kapitalizmus a magyarországi ellenzéket.)

„*Piacgazdaság: A piacgazdaság motorja az egyéni érvényesülés, mindenki, minden vállalkozás vívja meg a maga harcát a sikerért. A kapitalizmus korai ideológiája is felismerte, hogy ha a vállalkozások sikeresek, akkor az egész társadalom jól jár.*”

Ez kétszázéves maszlag, elfelejti, hogy ennek ellenében szervezkedett mindenféle kommunista, szocialista, szakszervezeti irányzat. Ezt még megfejei az alábbi mondat, amiben a szabadság szóról is csak a piacgazdaság szabadsága jut eszébe:

„*A szabadság az önrendelkezés, önmegvalósítás eszméje. A szabadság a lehetőséget és annak kihasználását jelenti. Ebben az értelemben is a piacgazdaság alapja, amelynek lényeges jellemzője a szabad vállalkozás.*”

„*A világ változásai arra késztették a baloldali gondolkodókat is, hogy vizsgálják felül eszméiket*” – írja az MSZP Kiskaté. „*A baloldal már nem a társadalom átalakítását, a fennálló rendszer megdöntését és helyébe más, igazságosabbnak vélt rendszer bevezetését tekinti céljának. A baloldal saját korábbi (proletár-) diktatúrára támaszkodó társadalom berendezkedési nézeteivel szakított. A baloldal elfogadja a kialakult (demokratikus, alkotmányos és piacgazdasági) társadalmi berendezkedést, és fő célja a társadalmi haladás képviselése, szolgálata, ezen belül az elesettek képviselése.*”

„*A baloldal felismerte, hogy a piacgazdaság működési keretei, így a magántulajdon, a szabad vállalkozás, a verseny nagyobb gazdasági eredményekhez vezetnek, mint más gazdaságsszabályozási módszerek.*”

A három idézett bekezdés őszintébb megfogalmazással így hangzana: – A szabadság a piacgazdaság privilégiuma. Minden, amit eddig hittünk, követtünk, tettünk, helytelen volt és káros, ezután szolgáljuk a kapitalizmus társadalmi rendjét. A szocializmust elvetjük, éljen a kapitalizmus.

Nos, erre várhatunk... A magyarországi baloldal 45 év kommunista bűneinek terhével 1989-ben a nyugati tőkés zsákmányolás szolgálatára állt, bűnsegédi megvagyonosodását a hatalom birtoklásával védte meg két évtizeden keresztül. Távoltartásuk a hatalomtól nemzeti önvédelem.

(Magyar Élet, 2014. április 3.)

Csapó Endre

Feltámadóban az ország

Az országgyűlési képviselőválasztás eredménye azt mutatja, hogy van elég hit az országban befejezni a negyedszázada akadályozott rendszerváltó munkát. Az emigrációban fogó türelemmel éltük át ezt a hosszú, harmadfél évtizedet, amelynek során a legnagyobb csalódást a 2002-es választás okozott. Úgy látszik, kellett még az a nyolc év, melynek során a kommunista-liberalista pusztítás felébresztette a nemzet ellenálló akarát. Hogy miért kellett oly sokat várni a felébredésre, erre a kérdésre **Jelenits István** szerzetes, egyetemi tanár egy más alkalommal adott idevágó választ: „*A szovjet elnyomás emléke rajtunk maradt, hiszen ez a múlt ma is átítatja ember és ember viszonyát. A szovjet csapatok kivonultak, de a nyomaikat itt hagyták, és mi itt maradtunk a sejtjeinkbe ivódott félelemmel, önzéssel, az árulókkal és a maguk irháját mentőkkel. A szocializmus, kommunizmus önzésre nevelt. Erről is le kellene szoknunk. Az elnyomók kivonulására nem készültünk fel. Készületlenül ért bennünket e felelősség a lelki-szellemi szabadságra, a sorsunkról való döntésre, a szavazásra is. Ezért van az, hogy még ma is a megtévesztő kampányokkal manipulálhatnak, mert demokráciából nincs magas iskolázottságunk.*”

(...) A levélsválaszatok feldolgozása során az is kiderült, a Magyarország határain kívül élő magyar állampolgárok majd 95 százaléka a Fideszre szavazott. **Orbán Viktor** a Fidesz elnöke, Magyarország régi-új miniszterelnöke elsőként a határon túliak szavazatait köszönte meg.

Nézzük először az eredmény árnyoldalát. Az, hogy 10 szavazóból csak 6 él a lehetőséggel, az ország számára nem kielégítő arány. Az érdektelenségnek sok oka lehet, például az is, ha jól mennek a dolgok, minek beleszólni, bár Magyarországon itt még nem tartunk. Esetünkben az lehet az ok, hogy a baloldal hívei közül sokan kevesellték pártjuk ellenzéki munkáját, a botrányos anyagi ügyeket, inkább távol maradtak. Itt lehet a magyarázat arra, hogy a Fidesz-KDNP a négy évvel ezelőttinél kevesebb szavazattal érte el a kétharmados arányt. További kiábrándult baloldaliak gyarapíthatták a Jobbik eredményét.

A nemzet számára napos oldalon a baloldal elaprózódását látjuk. A 38 mandátumon négy párt osztozik: MSZP (Mesterházy), Együtt-PM (Bajnai), Demokratikus Koalíció (Gyurcsány), Magyar Liberális Párt (Fodor), Párbeszéd Magyarországért (Szabó Tímea). Láthatóan kényszeredetten gyömöszölődtek választási szövetségbe, de már ilyen állapotukban is tettek megjegyzéseket egymásra. Persze abban egyetértőek lesz-

nek, hogy minden kormánypárti javaslatához *nem* szavazattal viszonyulnak majd. Az adatok jelenlegi állása szerint a baloldali pártok 38 mandátumából 29-et szocialista politikusok kapnak, majd 4-et 4-et az Együtt-PM Szövetség és a Demokratikus Koalíció jelöltjei, egyet pedig a liberális Magyar Liberális Párt (Fodor Gábor).

Az MSZP-nek most lett volna történelmi alkalma leválni a liberális-nagyotkés kiszolgáló politikáról, felmutatva, hogy feladják a liberalista zsákmányolást kiszolgáló SZDSZ-szel, majd annak követőivel mindeddig fenntartott szövetséget. De nem tették. Az MSZP-t behúzták a választási koalícióba. Ráakaszkodott **Bajnai**, aki újsütetű pártjával biztosan nem került volna be a Parlamentbe. Ráakaszkodott **Gyurcsány**, akinek semmiféle esélye nem volt képviselővé lenni. **Mesterházy** mit kapott? Pár hónapra miniszterelnökjelölt lehetett, azon kívül kiosztotta szavazóinak jó részét a teljesen kilátástalan pártok közt, annyival lett kevesebb a parlamenti frakciója. Az MSZP hátán jutottak be a Parlamentbe. Csak feltételezés, hogy Mesterházyt, Amerikában jártakor rávették a szövetségkötésre, mert Bajnai csak ezen keresztül kerülhet vissza a politikai életbe. Odaát nem érzékelik, hogy Bajnai végleg megbukott a szobordöntéskor. Az is igaz, hogy a kádárista szocializmust szívükben melengető réteg még nem jutott el felismerni, hogy az MSZP elárulta a szocialista eszmét, és a munkásnyúzó kapitalizmus szolgálatába állt. Ha felismerték volna, tudulnának a szociáldemokrata pártba. **Hídvégi Áron** politikai elemző szerint a baloldali összefogás ellenzékéből nem volt képes beváltani saját reményeiket, sőt négy évvel korábbi eredményein sem tudott jelentősen javítani. Szerinte a baloldal koncepciója egyértelműen megbukott, és ez elsősorban Gyurcsány Ferenc „integrálásának” tudható be, ami megakadályozta a baloldal megújulását.

A baloldal politikai részlege egész ellenzéki idején, beleértve a kampányt is, képtelen volt érvekkel küzdeni a kormány ellen. Ilyesmivel a baloldali média kísérletezett, nem sok eredménnyel. Egyaránt megcélozták a mérlegelésre képtelen tömeget, és szünet nélkül szajkózták, hogy Orbánnak mennie kell!, a kormányt le kell váltani, ezek lopnak, nagy a szegénység, az elégedetlenség, oda a demokrácia, nincs sajtószabadság – és így tovább a végtelenségig. Kivétel nélkül az állítólagos médiafőlényt és a számukra kedvezőtlenül alakuló választási rendszert okolták vereségükért a balliberális pártok. A magukat kormányváltóknak nevező összeborulás képviselői nem is gratuláltak a győztes pártnak. (...)

*

Számunkra érthető, hogy külföldön nem értik, miért nem váltja le a nép a kiszolgált kormányt az ellenzékre. Hiszen náluk ez a váltógazdaság adja meg azt a lehetőséget, hogy a kormányserével mindig valami többet lehet elérni. Az eszükbe sem juthat, hogy Magyarországon a pártok nem egymással versengenek azon, hogy melyik tesz többet az országért. Nem tudják, hogy van olyan ország, ahol tisztos polgárjogot élveznek olyan politikai pártok, amelyek – szólamaik ellenére – az ország tönkretételén, javainak eltulajdonításán dolgoznak. Külföldön teljesen torz képe van Magyarországnak. Nem tudják elképzelni, hogy most jutott el az ország a szélsőségektől mentes középmezőny kiépüléséhez. Onnan kellett idáig eljutni, előbb a szétrablás politikai pártjaitól el kellett venni a kormányzást, és ennek nyomán vissza kellett szerezni részben állami kezelésbe, részben megbízható kezekbe az ország gazdasági irányítását. Ez bizonyos üzleti érdekeket sért, főleg azokat, akik a nemzeti vagyont elprivatizálták. A külföld nem érzékeli, hogy ez nem

elvétel, hanem visszavétel. Hogy ez nem fasizmus, nem nacionalizmus, ebben nincsen semmiféle ideológia, csak országos érdek. Olyan hatalom épül, ami védelmet keres éppen az ideológiák (kommunizmus, szocializmus, liberalizmus) által indokoltak tartott kifosztó rendszerekkel szemben. Most jött el az ideje a kellő mértékű társadalmi felismerésnek és cselekedetnek, amivel távol lehet tartani a fosztogatókat az államhatalom intézményeitől. El kell jutni a társadalmi felismerésben oda is, hogy ilyen politikusok nem kaphatnak támogatást a törvényhozás házába való bejutáshoz. A külföld politikai és főként médiaköréi mindezt vagy nem értik, vagy nem is akarják érteni. A magyar politikai viszonyokat a maguk politikai berendezéséhez viszonyítják, és csak azt látják, hogy kormányra jutott egy olyan erő, amely felforgat minden neki nem tetszőt, mellőzve a demokratikus elrendezés szelídebb gyakorlatát. Ezt kell szem előtt tartanunk, amikor a választási eredmények külföldi visszhangjait olvassuk

Földcsuszamlás Az Orbán-kormány „földcsuszamlásszerű” győzelmétől hangos a külföldi sajtó; mint írják, ilyen nagy győzelemre régóta nem volt példa Európában. Orbánt a brüsszeli támadások csak megerősítették, a gyenge baloldal pedig még nem heverte ki saját katasztrofális kormányzása következményeit – írják.

A brit *Financial Times* (FT) európai kiadása a „gulyás revansista” nagy győzelméről ír. A szerkesztőségi cikk kiemeli, hogy Magyarország „lázító” miniszterelnöke földcsuszamlásszerű győzelmet aratott. A lap szerint a Fidesz az elmúlt négy évben a külhoniaknak adott állampolgársággal „magáévá tette Nagy-Magyarország ügyét”. Az FT szerint az Orbán-kormány igény szerint beavatkozott a piac működésébe, hogy megbüntesse azokat, akiket antiszociálisnak ítélt, és a „nyers többség erejével erőltette át az alkotmánymódosításokat”. A lap felhívja a figyelmet, hogy a következő ciklusban Orbánnak bőven lesz lehetősége arra, hogy „kielégítse hajlamát az állam és a párt közötti határok további elmosására”, mert az alkotmánybíró és a monetáris tanács több tagjának megbízatása is lejár. Ugyanakkor az FT szerint Brüsszel nehezen talált fogást a magyar miniszterelnökre, de a lap szerint „mivel Orbán Viktort otthon semmi sem akadályozza, a miniszterelnök uniós partnereinek kell „az élre állniuk” a kérdésben.

A *Reuters* brit hírügynökség jelentésében azt emelte ki, hogy Orbán az elmúlt négy évben ismételtén összeütközésbe került az Európai Unióval és a külföldi befektetőkkel unortodox politikája miatt, és a vasárnapi választás után az üzleti világ arra készül, hogy „a kiszámíthatatlan és egyesek számára ellenséges

intézkedések újabb korszaka következik”. De sok magyar számára Orbán, a kommunizmus ellen küzdő egykori ellenzéki a nemzeti érdekek bajnoka – írja. Örülnek annak is, hogy kormányzása alatt a személyi jövedelemadó mellett csökkentek a háztartások rezsiköltségei. A Reuters kiemelte a *Jobbik* jó szereplését, amit Európában szoros figyelemmel követnek, próbálva következtetni arra, hogy a májusi európai parlamenti választásokon milyen eredmény várható a hasonló szélsőjobboldali pártoktól, köztük a francia *Nemzeti Front*tól és a holland *Szabadság Párt*tól. A jelentés utalt az Orbán-kormány elmúlt négyévi intézkedéseire, a magánnyugdíjpénztárak államosítására, a válságadókra és a bankadóra, a pénzintézetekre rótt terhekre a devizahitelesek érdekében. Orbán újráválasztása esetére hasonló intézkedéseket ígért, az üzleti világ arra számít, hogy a bankszektor nagy szelei kerülnek állami kézbe, és nagyobb terhek fognak nehezedni a külföldi szolgáltatókra. „A kiszámíthatatlan politika kihathat a forint árfolyamára, különösen ha a jegybank tovább csökkenti a már amúgy is rekord-alacsony kamatlábát” – hangoztatta a Reuters, hozzátéve: – Orbán politikája segítette a magyaroknak kikerülni a recesszióból, de egyes közgazdászok szerint elriaszthatja a befektetőket, akikre az országnak szüksége van a hosszú távú növekedéshez. A választás mélypontra juttatta a baloldalt, amelynek kezéből a Fidesz 2010-ben kiragadta a kormányrudat. Egyes magyarok azonban aggódnak, hogy hiteles kihívó híján Orbán „túl sok hatalmat koncentrálhat a kezében.”

*

Befejezésül olvassunk vidámabbat. A Háromszék újságban **Ferenc** néven hozzászóló írja:

– Végre-valahára még ezt is megértem, megértük. Magyar állampolgárként részese lehettem a magyarországi parlamenti választásoknak. Nem véletlen, hogy ezt annak a pártszövetségnek köszönhetem/köszönhetjük, amely négy éves kormányzás után – talán egyedülálló módon a világtörténelemben, de a magyarban biztosan – nem erodálódva, újból 2/3- os többséget szerzett, szabad választást követően! Nem véletlen az sem, hogy nem azokra voksoltam/voksoltunk, akik 2004-ben megtagadtak minket, határon kívül rekesztett szerencsétlen flótásokat, mert a kampányban végig csak a kormányoldal pocskondiázásával, s a remélt koncok elosztásával voltak elfoglalva, semmiféle kormányprogram, s a szavazás lejárta után még annyi erkölcsi tartás sem volt bennük, hogy gratuláljanak a győzteseknek, illetve a magyarság többségi akarata érvényesülésének! Újat nem, de sokat mondó gesztus ez! Továbbá az sem lehet véletlen, hogy a határokon túliak nem a győzelmet hozták el a kormányoldalnak, hanem minden bizonnyal az újabb KÉTHARMADOT! (Amúgy nem vagyok híve az ilyen mértékű választási győzelemnek, de ez a nyolc évig, azelőtt egy fél évszázadig regnáló vörösök hordalékának eltakarításához szükséges ez a támogatottság). A sors, illetve a sorsot alakító nemzet-, és hazaszeretet keze-nyomát látom ebben. Hálával tartozom ezeknek az embereknek, hogy lehetővé tették, hogy annyi választási-szavazási paródia után – ezek közé számítom a **Frun**da névvel fémjelzett, RMDSz-es kampány-bohózat-szavazást is (bár erre, az akkori helyzetet figyelembe véve, talán szükség is volt) – végre azokra tehettem a „pecsétet”, akiket szívvel-lélekkel támogathatóaknak ítélt meg! Hála azoknak, akik megérdemlik, hogy ÁLLAMPOLGÁRNAK érezhetem magamat.

(Magyar Élet, Ausztrália)

(Rövidített szöveg, a választások saját olvasóink által jól ismert eredményeinek közlését a szövegből elhagytuk – a szerk.)

Szász István Tas naplójegyzetei

Üzenetek egy 70–80 éves kolozsvári palackból

Amikor a Palackposta Erdélyből című kis breviáriumot útjára bocsátottam, éreztem, hogy ama palack tartalmából még igen sokat kell eljuttatnom a múltat végképp eltörölni nem óhajtó, jövőbe nézőkhöz.

Most éppen egy rövid Vita Sándor-cikk üzenete mentén bontogatom ki gondolataimat, hiszen mint e csodálatos palack szinte valamennyi írásából, akár egy ma is elküldhető levél figyelmeztetéseit olvashatjuk ki. Ennek igazolására először a címét idézem: „Magyarságunk megosztása ellen.”

A világ, s benne Európa romlásának apokaliptikus látomása telepszik reám, valahányszor összegezni próbálom, hogy hova jutottunk, s valahányszor ilyen szándékú – a félelmetes jelent koncentráltan fejemre zúdító – írást olvasok.

A nem most, hanem már száz esztendeje felismert, ma neoliberaisnak nevezett mótó, melynek kihunyttát többször is megjósolták, a pénz erejével és a még több profit vágyával lélegeztető gépen ápolgatva, látszólag erőteljesen tartja magát és rombol. Rombol, saját híveinek és azok utódainak jövőjével sem törődve. Hogy mit remélnék, mire számítanak – elképzelhetetlen, érthetetlen, s ezért nem véletlen, hogy „belegondolva” már-már csupán a sátáni szándék marad meg magyarázatul.

A világban nagy és kis országok más és más módon, más ütemben, tehát más időben válnak áldozatává, de a folyamat egyelőre feltartóztathatatlanul megy előre. A birkává silányító butítás és atomizálás közben a hazugság, mint fontos képesség üli torát. Magyarországon erre nem kell keresni a példát. Bárki azonnal mondja. Nem is egyet, hanem egész sort, bármely napszakban. És valamennyi szembeötlő (lövő), hűbavágó. Ezenközben, s ez által pedig könnyű szerrel lehet bevetni azt, amire mindenkor oly hajlamosak voltunk. A megosztás módszerét. Történelmünk folyamán sokszor váltunk a megosztottság áldozatává, de – ha jól megvizsgáljuk – a megosztott magyarság mindkét oldalán sokáig megtalálható volt a nemzeti érdek. Bár olykor nem egyforma mértékben, más módszerrel, más csoportérdekek mentén, de azt mégis szem előtt tartva. Ma viszont megosztottságunk végletesnek tűnik, s legfőbb jellemzője (a megosztókon kívüli megosztott tömeget tekintve) nem a mennyiségi, hanem a minőségi megosztottság. Egyik oldalon nagy többségben vannak azok, akikre még nem hatott az elsilányító igyekezet. Természetszerűen a másikon éppen fordítva.

Mai megosztóink is a Vita Sándor által emlegetett „támadás” módszerét alkalmazzák. A hazug támadását, tenném hozzá. S itt Vita egy nagyszerű és fájdalmasan, meg persze figyelemreméltóan igaz Spencer idézetet hoz fel: „A támadás könnyű, a védelem nehéz; az igazság korlátolt, a tévedés határtalan, s több hely és idő kell egyetlen állítás valótlanságának bebizonyítására, mint a támadás egész manőverére, mely egy pillanat alatt ölhet s lerombolhatja azt, amit más egy egész élet alatt épített.”

Kell-e a napi eseményeket valamennyire követő olvasónak ezt „tovább ragoznom”? Vita Sándor már a kellő tájékoztatás hiányát is közösségi érdekellenesnek minősíti. De mit üzen a múltból arról, ami ma itt folyik? Most ezt idézném: „...még nehezebb felelősséget viselnek azok, akik szabotálják a közösségi munkát vagy homályos vádakkal igyekeznek megrendíteni a bizalmat a közösség vezetőivel szemben.” Ezt írja, s aztán már egy jóslat erejével folytatódna gondolatai: „Sokszor attól félünk: maholnap társadalmunk fele azon fog marakodni, ki a jó és ki a jobb magyar; válaszfalak emelkednek egyének és csoportok, magyar és magyar közé, általános bizalmatlanság támad a társadalomban s ezzel folyamatosan gyengül (...) önmagában vetett bizalma is és a nemzeti lélek belső meghasadása fenyeget.” És még ennél többet is mond: „...hányszor látjuk egymással szemben hadakozni, sürgölődni, gáncoskodni az önzés és személyi becsvágyak megszállottjait, s a hiúságukban megbántottakat, a minden áron érvényesülni vágyókat, vagy azokat, (és itt figyelem) akik úgy hiszik, hogy monopóliumuk van ügyeink intézésére, s amit nem ők csinálnak, az nincs is jól megoldva.”

Következő gondolata sem időszerűtlen: „A megvalósítandó eszményekről kevesen beszélnek, de annál többen arról: ki akarja megvalósítani azokat?...A régi magyar közéleti erkölcs, a >publica honestas< halványulóban.”

Ezek a megállapítások most 75 évesek, és a helyzet, ha lehet, csak még rosszabb. Hogy ez a rendszereken átívelő romlás hova vezet, jól látható. Már feltűnt a végtelen alagút eleje. A képzeletbeli mozdony egyre hosszabbakat fűtlyent.

Vita Sándor így figyelmeztet: „Belső ellentétektől elgyengült, meghasonlott magyarságra lassú szétmorzsolódás vár.” Azok, akiknek éppen ez a célja, dörzsölhetik kezeiket. Ha reményeink szerint belebuknak, majd biztosan mosni is fogják tudni. Nekik semmi sem nehéz.

És akkor – zárásul és sűrítve – mi lenne a teendő? Erről sem felejt összegzést adni ez a csendes, a kommunizmus évtizedeiben méltatlanul félreállított, egy nemzet kárára elherdált tehetségű zseniális és tiszta magyar: „Mert a cél csak egy lehet: az építő egység, az összhangos egészlet alkotó nemzettársadalom, az erkölcsileg és társadalmilag erős magyarság.”

Mindenekelőtt tehát az egység és az erkölcs!

2014. március 3.

Zsákutcás baloldal

A pártpolitika most üli torát. A parlamenti választások előtti tülekedésben, s újabb két, idén zajló választásra gondolva, fejvesztett tolokodás folyik.

Nyugtalanossággal van tele a választók tábor, s legalább ennyi bizonytalansággal a közvélemény-kutatásokban bizonytalannak nevezettek. Mi lesz a következő 4 (8;12) évben? Milyen irányba indulunk? Mert meg kellene már tanulni, hogy az irány a lényeg, s nem a gyors siker ígéretei.

A legfőbb iránytű – a nemzet érdeke – azonban még lebegőben van, bár a győzelemre felkenteknél gyakran nézege-

tik, s figyelembe veszik állását. Ott van a kezekben, sőt a fejekben, de nem lehet még egyedüli meghatározója a felvett iránynak.

A nemzeti gondolat, a nemzettudat olyan valami, ami áldozatvállalásra is kész. Nos, ez az, amit a 40 + 25 esztendő kiirtott, illetve nem épített fel. A magyar választói generációk még alig, hogy a fogyasztói társadalom karjaiba vethették magukat, s máris áldozatról beszéljünk? Hogy az elődök? ...Rég volt, talán igaz sem volt. Más idők, más emberek.

Csak éppen azt feledjük, hogy az ő áldozathozataluk nélkül nem létezhetnénk.

A minden környező országban élő nemzeti minimum, sőt nem egy helyen maximum, a legnagyobb természetességgel működik. Egymást poklokra küldő pártok zárnak össze a nemzet közös ügyének bizonyuló vagy csak tűnő kérdésekben. Főleg így van ez a maradékainkat nagy egyetértésben homogenizáló utódállam szomszédok esetében.

Intézményt lehetne alapítani annak kutatására, hogy miért éppen mi vagyunk kivételek.

A konzervatív keresztény pártok próbálkoznak, de a pártpolitika bilincsei őket is arra kényszerítik, hogy a (nemzetpolitika gyakorlásához sem nélkülözhető) hatalom demokratikus eszközökkel történő megszerzése és megőrzése érdekében, kettős fegyvertárat használjanak. Felismerték, hogy a hosszú távon életet jelentő nemzeti jelszavak mögött sorakozó célok hangoztatása mellett, a választók egészen rövidtávú érdekeinek kiszolgálása sem mellőzhető. Mindkettőt egyre jobban „csinálják”, de a nemzeti megmaradás legalapvetőbb (tehát legszentebb) céljának akadálytalan megvalósításához még nekik is hiányzik ama nemzeti minimumot természetes módon elfogadni hajlandó baloldal. Amelyik egyben valóban baloldal és ugyanakkor kizorítja az álbaldali komprádor szellemű, ezért kívülről támogatott „tőke-kedvenceit”.

Tehát áldozatvállaló nemzettudatot, a megmaradást szolgáló nemzetpolitikát irányítójának tartó kormányzó párt és nemzeti célokat szolgálni kész baloldal együttes jelenléte az, ami ma égetően szükséges lenne.

A nemzettudat irányába az oktatáson keresztül, a nemcsak tanító, de nevelő iskolán át vezet az az út, amely megnyílni látszik.

A jelenleg kormányzó és optimisták szerint győzelemre álló párt minden jel szerint figyel a megmaradás imperatívuszára, bár az ezzel kapcsolatos veszedelmeket nem emlegeti, talán a pánikhangulatot kerülve?

A nemzeti gondolatot nem tagadó baloldal, egyáltalán a hiteles baloldal, viszont teljes mértékben hiányzik.

A létező álbaldal azok elfajzott utóda, akik a proletár internacionalizmus bűvöletében (bár tankönyvileg baloldali-ként) rombolták a nemzeti érzést, mint minden osztályok retrográd ellenségét.

Csak néhány példával vázolnám fel ama folytonosságot, mely talán a pártvagyon megszerzése és a másik oldal zsigerből történő gyűlölése mellett, a legkövetkezetesebben – vörös fonalként – húzódik át történetükön.

A kádári internacionalizmus példája az általam megélt 1958-as marosvásárhelyi látogatás, amikor Kádár, Apró, Kállai és Szirmai elvtársak 8 napos romániai látogatása során, az őket ért megaláztatást (5 napot a vonaton aludtak) szó nélkül lenyelve, az internacionalizmus jegyében lemondtak

Erdély magyarságáról. Kádár marosvásárhelyi beszédében mellékmondatként jegyezte meg, miszerint tudja, hogy itt élnek magyar származásúak is. Kállai pedig megnyugtatta román elvtársait, hogy Magyarországnak van elég területe és lakossága a szocializmus építéséhez. Romániát dicsérték, hogy tökéletesen megoldotta a nemzetiségi kérdést. Ez volt az a pillanat, amikor az anyaország végleg elengedte kisebbségbe került testvérei kezét. Szemléletükre talán a legjellemzőbb E. Fehér Pál akkori él-publicista megállapítása, hogy Erdély Magyarország Algírja.

A nem is olyan kései utódokról már közelebbiek az emlékek. A 23 millió románnal fenyegetés, a 2004. december 5. előtti ellenpropaganda, s most a gyurcsányi kinyilatkoztatások Trianon igazságosságáról, illetve a kettős állampolgárság, s főleg a határon túli szavazatjog elítélése aktuális tapasztalataink. És sehol máshol el nem képzelhető.

A nemzettaadás ilyen magaslatairól a baloldal nem tud már aláereszkedni. Saját érdeke lenne egy tisztulást hozó nagyarányú vereség.

Ami ezután remélhető, az már egy egészen más történet.

De ehhez fel kell még bukkannia valahonnan egy valódi, múltbéli kölöncöktől ment és nemzetben gondolkodó baloldal magvának, hogy maga köré szervezhessen a valóban baloldali értékeket valló és erősítő becsületes magyar választókat.

Az egyirányú zsákutcájában szorongó álbaldal komprádor hada, összekapaszkodva a hasonló helyzetben levő liberális, sőt álkonzervatív szövetségeseivel, egy pillanatnyi koncentráció” erőfeszítése közben, a parlamentbe kerülés óhajának sunyin elköhintett al- s a győztes jelszavak szálnalmas harsogásának felhangjaival, már hiába tekintget a jövőbe.

2014. március 23.

Metamorphosis Hungariae

Ezekben a napokban a szokottnál is nagyobb intenzitással pörögnek gondolataink a HAZA körül. Az erdélyi ember szülőföldje megannyi átváltozásának emlékével, vagy történelmi ismeretek híján annak következményeit megélve, a szokottnál fogékonyabb nagy korszakváltások megértésére.

Ha Apor Péter urunk a Leopold diplomát követően egy bécsies „najmódi” Metamorphosis Transilvaniae-ról beszélt, most méltán bizakodhatunk egy olyan nemzeti Metamorphosis Hungariae-ban, amely erős hatással lesz az egész Kárpát-medence magyarságának sorsára.

Ez a sokak által irigyelt, sokat szenvedett, s örökös, vélt megvalósító történeti viták tárgyát képező terület a szülőföldünk, a hazánk. Mára csak centrális része által, de zsigereinkben teljes egészében az, tudván hogy éppen legfontosabb történelmi tulajdonságunk – a befogadó készség – által másoknak is lehet tőlük el nem vitatott szülőföldje.

De ez a történelem furcsa játékokat folytatott velünk, s így kerültünk abba a keserves helyzetbe, hogy miközben másokat befogadtunk, Európa nem akart befogadni minket, s miközben Európa védelmében sokat véreztünk, oda saját joga hiába vágyakoztunk.

Aztán mégis megérkeztünk, csak hogy nem úgy, s nem azért, ahogyan, s amiért mi képzeltük. Mert bizony egy gyarmattartásból meggazdagodott és nemzetiségeit még „idejé-

ben” homogenizáló, bűneit feledő, azok megítélését (akár joggal) anakronisztikusnak vélő világ látszólag simogatásra kinyújtott keze szorult a nyakunkra. Szüksége volt reánk, hogy hanyatlását elodázza, s ez a terjeszkedő hajlam napjainkban is él és virul.

Az Európai Uniónak nevezet új hatalom, akár egykor az Oszmán Birodalom, a terjeszkedésre alapozza jövőjét, s nem tanul a történelmi tapasztalatból, amely világosan jelzi, hogy ez legfeljebb középtávon hozhat sikert.

Az éppen Európa által összezsugorított hazánknak különös módon kétféle ortodoxia között kell túlélnie. Két egészen más jellegű, csak nevében hasonlatos ortodoxiáról van szó.

Keletről az ortodox törésvonal egy vallás (keleti kereszténység) által definiált, de annál jóval többet jelentő bizantin mentalitással küszik reánk, és a szakralizált xenofóbia homogenizációs vágya által próbál megsemmisíteni. Nyugatról a globalizáció neoliberális ideológiája akarja reánk kényszeríteni a nem véletlenül ortodoxnak nevezett gazdasági elméleteket és főleg gyakorlatokat.

Így aztán ismét idegen test vagyunk Európában. Két fontos szempontból is, hiszen kelettel szemben 1100 éve gyakoroljuk a befogadó gyakorlatot, sőt a Szent Korona védelme alatt nemzetek nevelkedtek fel. Mai helyzetünkben pedig nyugat felé unortodox gazdaságpolitikával próbálunk védekezni, hogy kitörjünk úgyarmati állapotunkból.

Nem könnyű ezeket leírni, mert erős igyekezetek és érdekek próbálják azt a látszatot kelteni, hogy bűnös nemzet vagyunk. Hogy elnyomók, népirtók, mások kultúráján gazdagodók és minden rosszra hajlamosak lennénk, s ennek éppen saját testünkől akadnak terjesztői.

Nem könnyű ezeket leírni, mert a felületesen szemlélődő számára úgy tűnhet, hogy mindent Európától kapunk. Hiszen a beérkező pénzből látható dolgok születnek. Csakhogy kevesen tudják, milyen és mekkora láthatatlan pénz, sőt egyéb forrásaink szöknek el földalatti járatokon nyugat felé. Ennek megszámlálhatatlan változata közül talán érzékletes példa lehet élelmiszeriparunk leszerelése és exportórból importórré süllyesztésünk története.

Ebben a helyzetben érkezünk el oda, hogy az életmentő metamorphosist vizionáló erő újra győzött, méghozzá betartva a sokat emlegetett nyugati „demokratikus” szabályokat, vagyis választási harcában – minden ellenkező híresztelés ellenére – nyugati „ortodox” mércével ismét hatalomra került, hogy tovább haladhassunk ama keskeny „unortodox” menekülési ösvényen.

E pillanatban még nem tudhatjuk, hogy az év két másik választása miként végződik, csak egyben lehetünk biztosak, abban, hogy kemény küzdelem vár még reánk, s hogy az érdeksérültek nem fognak válogatni az ellenünk felvonultatott módszerekben. A kettős mérce működni fog, s találnak majd még cifrább megoldásokat is.

Hogy miért csak mi vagyunk abban a helyzetben, hogy bármilyen önpusztításra találnak közülünk való kollaboránst, erről nehéz lenne beszélni. Ez a téma egyre inkább belevész egy másik hatalmas ötletük feneketlen zsákjába. Úgy hívják, hogy politikailag inkorrekt.

Korrekt ugyanakkor az, hogy nyíltan polgárháborúval fenyegetnek, utcai felfordulásokkal és saját demokrácia-elveiket tagadó kormánybuktatással riogatnak.

Ha a ma szélsőjobbként besorolt erő verbális akciói elégnek bizonyultak ilyen besorolásukhoz, akkor azt, amit balliberálisaink már a kampány idején is fel-felvillantottak, s amire most készülnek, nevezhetnénk akár szélsőbalnak. Természetesen csak akkor, ha megmaradunk e széna-szalma szómágia rabjainak. Mert azt talán még tudni, hogy mi a jobb és mi a bal, de azt, hogy hol a jobb és hol a bal, már sokkal nehezebb.

Próbáljunk azonban inkább örülni, s tekintsük a történeteket a gondviselés üzenetének, a megmaradás galamb-hozta olajág reménységének.

És ne pihenjünk. Minden eszközzel küzdjünk a butaságba oltott, megosztó gyűlölet ellen.

De tanuljuk meg és fogadjuk el, hogy a nemzetépítés áldozatvállalást is jelent. Mert egy metamorphosis Hungariae valamennyiünk sikere lehet.

2014. április 12.

SZIT

VERECKE

Dr. Szócs Károly barátomnak

Verecke híres útján jöttem én
Keserű már a híres költemény
Már nincsen mit várnod s ne remélj
De közben te szívet mégse cserélj.

Ezerszáz éve lelkedbe rágón
Üszkös emléked ott áll a hágón
Hol ősd fékezvén paripáját
Meglátta régi s új hazáját.

Intett nyergében előre dőlve
Majd aláereszkedett a völgybe
Hogy új ezredévet ott megéljen
Vérezve gazdagon s szegényen.

Hogy azok kiket védett a karja
Befogadottak megannyi sarja
Gazul feledje felnevelőjét
S orvul hátába döfje törét.

Most visszanézel az üszkös kőre
Hátadban még ott védenced töre
Csak olvasod paktumok könyveit
És nyeled s ízleled könnyeid.

Leányfalu, 2014. március 31.

Cristian Ulea

Forrponton az erdélyi román–magyar kapcsolatok

Az országgyűlési választásokat megelőző hónapban a magyarországi pártok az Európai Unió szabályainak szellemében választási kampányt folytatnak Erdélyben. Ott, ahol nagyszámú magyar szerezte meg a szomszédos ország állampolgárságát. A román-magyar kapcsolatok jövődöbéli mély válságának összes kellékei együtt vannak, az elegy robbanásra kész. A sajtó a maga eszközeivel nem képes elkendőzni a romániai magyar kisebbség súlyos és vélhetően elkerülhetetlen problémáját. Szükség volna egy mélyreható, alapos társadalmi, gazdasági és politikai elemzésre, egy átfogó látásmódra, ami nemcsak a helyzet röntgen-képét adná, hanem megmutathatná a követendő, helyes utat is. Vagyis pontosan azt, amit eddig egyetlen bukaresti politikus sem tett meg az eltelt negyedszázad alatt. Kivételt képeznek természetesen az RMDSZ politikusai, akik tudják, miről van szó. Nyilatkozataikban és tetteikben egy egységes tervnek megfelelően célul tűzték ki a Románia határain belüli területi autonómiát, elhatárolódást attól az államtól, amely belpolitikájában a kisebbségekre másodrendű szerepet osztott. Elhatárolódni továbbá attól az Európától, amely kész szemet hunyni Magyarország politikai és gazdasági kalandozásai felett; ez a Magyarország Berlin dédelgetett gyermeke, és Kohl volt-, meg Merkel jelenlegi kancellár kedvence.

A téma újabban a marosvásárhelyi történések kapcsán ismét a figyelem középpontjába került. Itt jelentős számú „békes” tiltakozó nyilvánvalóvá tette, milyen érzelmekkel viszonyulnak ők Romániához, mit éreznek a románokkal és a román rendvédelmi hatóságokkal szemben. A részleteket a bukaresti felelős hatóságok a szőnyeg alá söpörték, a kormány érdekeit szolgáló sajtó véleménye pedig nem nyom a latba. A román állam méltóságát, a román nemzeti színeket, a nemzet önazonosságát, történelmét 1990 után számtalanszor lábbal tiporták. Élénken él az emberek emlékezetében, hogy amikor megnyíltak a határok, amikor az európai normáknak megfelelően megszűnt Románia és Magyarország közötti vámvizsgálat, több százezernyi románt mint valami gonosztevőt motoztak meg, aláztak meg egy kevéske élelemért, amit nyugati országokban keresett pénzükből vásároltak. A román-magyar határon a szemetes kukák megteltek étellel, amiket, gondosan becsomagolva, az ünnepek után otthonról magukkal akartak vinni. A magyar vámvizsgálat megszűnt ugyan, de az ellenőrzéseket, elkobzásokat találékonyan az újonnan létrehozott pénzügyőrség elvégezte. A fináncok feladata úgymond a magyar piac védelme volt a román „törvénytelen” áruk „áradatával” szemben. Amikor a határon kialakult helyzet tűrhetetlenné vált, egyes rejtett kamerás felvételek nyomán a helyzet javult. A román állam hatóságai, akiket azért fizetnek, hogy az állampolgárokat minden esetben védjék, kisujjukat sem mozdították. Nem mozdultak Brüsszelben sem.

Köztudott, hogy az egyszerű emberek a mindennapok gondjaival vannak elfoglalva, nincs idejük, sem kedvük politikával foglalkozni. Gyakorlatilag mind a román, mind a magyar nagyon hosszú idő óta osztozik bajban és bánatban, osztozik a közös földön a közös kenyéren. A szélsőséges maga-

tartásnak egy közös alapja van, a szegénység. A bukaresti kormányerők szóvirágai, a politikai pártok bármilyen szövetsége, egyezsége a nemzeti kisebbségek képviselőivel nem tudja elterelni a figyelmet arról, hogy Románia állampolgárai nagy részének fő és állandó problémája a mindennapok gondja-baja, függetlenül nemzetiségüktől. Romániában az emberek élet helyett inkább túlélnek. Ezt az igazságot azonban gondosan eltitkolják. Néha egy-egy tv-állomás, nézettségét növelendő, műsorára vesz olyan szegényletes közérdekű témákat, mint az elkésérítő emberi sorsok, munkanélküliség, otthontalanság, elhagyott és csellengő gyermekek, reménytelen nyugdíjasok, akik egyik napról a másikra élnek. A felsorolt sorsok, helyzetek a gyengén fejlett államokra jellemzőek, nem pedig az Európai Unióra. Két Románia létezik, az egyik a valós, telve a rekordokat döntő alacsony élet-színvonallal: a magas gyermekhalandósággal, az iskolakerüléssel, az alacsony népszaporulattal, az átlag-életkor csökkenésével, a másik pedig az ügyeskedők, furfangosok Romániája. Ez a réteg 1990 után teljesedett ki, ezeknek az embereknek mindent szabad, a törvényt semmibe veszik, számukra minden a pénz. Az úrgazdagok nap mint nap eltapossák az oktondi szájtátikat, a „frájereket”. Ezzel a névvel illetik az ügyeskedők azokat a román állampolgárokat, nemzetiségüktől függetlenül, akik becsületes módon küzdenek a létért.

Az igazi drámát az jelenti, hogy az egyes nemzeti kisebbségeknek, mint amilyen a magyar is, elfogadhatatlan egy ilyen ország. Ezzel kapcsolatban figyelembe kell venni – bármennyire tagadná is ezt Bukarest - a nemzetiségek hagyományait, neveltetését, önazonosságát. Az engedékeny és türelmes románok elfelejteni látszanak történelmüket és hagyományait, eközben egyre jobban a szórakozást és a féktelen fogyasztást helyezik előtérbe. Miközben általánossá vált a korrupció, a hazugság a politikai élet velejárója lett, az életet a politikusok külvárosi zsibvásárrá alacsonyítják, az iskolák felhagynak a nevelés minimális követelményeivel, az oktatási intézményeket súlyos hiányosságok terhelik, elharapózott a középszerűség, a hanyagság, a fiatal generáció számára a „demokrácia” fogalmát rosszul értelmezik. Mindez egy tehetetlen állam tehetetlensége miatt történik, amely képtelen ellátni feladatait.

Ezzel szemben a kisebbségi magyarok nem akarnak lemondani hagyományos értékeikről, a különbségek pedig egyre nyilvánvalóbbak, a jó példák adva vannak. Elegendő átlépni a magyar határt, hogy tapasztald a szembeszökő különbségeket. Magyarország nem rendelkezik számottevő készletekkel, erőforrásai nem hasonlíthatók Románia természeti adottságaihoz. A szomszéd ország virágzó és civilizált, egy rendben tartott állam képét mutatja, annak ellenére, hogy ott is léteznek gondok, sokszor súlyos problémák is. Magyarország annak ellenére, hogy a világ térképén csak egy folt, megengedheti magának, hogy védelmezze nemzeti érdekeit, minden tekintetben határozott lépéseket tegyen az állampolgárok biztonsága érdekében, ellenszegül minden kívülről jövő, az államot alárendelni szándékozó intézkedésnek. A két állam közötti különbség élesen megnyilvánul a ve-

zetők vonatkozásában, akik ott vállalják a felelősséget az állampolgárok sorsának alakításáért.

Nincs szükség tehát rendkívüli elemzésre ahhoz, hogy lásd a különbségeket. Ehhez pedig nem kell más, mint jóérzés. Erre építenek elsősorban a magyar politikusok, akik átjönnek Erdélybe, hogy az európai normák szerint választási kampányt folytassanak. Az olyan tűzoltó-módszerek, amelyeket a román hatóságok a Jobbik egyik vezetője ellen alkalmaztak, amikor kitiltották az országból, a megkésett lépések közé tartoznak. Románia számára a bumeráng-effektus garantált.

Rögtön az 1989-es rendszerváltást követően az új bukaresti hatalom elkövette azt a hibát, hogy a romániai magyar kisebbség ügyeit ugyanazokkal a titkosszolgálati eszközökkel gondolta kezelni, mint amiket Ceausescu is alkalmazott. De elfelejtkeztek arról az alapvető tényről, hogy a '89 utáni Románia már nem Ceausescu szocialista országa, amelyben az erőszakszervezetek támogatásával egyetlen párt uralkodott. Úgy tűnik, hosszú évek múltán az oszd meg és uralkodj elve eredményeket hozott. Az újonnan megalakított magyar politikai pártok nyomán az RMDSZ ereje meggyengült. A jelen helyzetben ez megbosszulja magát. Az obskurus módszereket előszeretettel alkalmazó Basescu elérte lehetőségeinek határait. Az RMDSZ-ből kivált frakciók radikalizálódtak, élen a rendkívül ambiciózus Tőkés Lászlóval. Az RMDSZ-t - meglepően hosszú távolmaradás után - a köpenyegforgató Ponta meghívta a kormányba. Abba a kormányba, amelyik nem képes megoldani Románia alapvető problémáit. A Victor Ponta által a magyar szélsőségesek ellen alkalmazott módszerek hasonlítanak a fanarióták és utódaik által használtakra, de ezek nem alkalmazhatóak a jelenlegi politikai helyzetben, és szerencsétlen eredményekkel járnak. A helyzetet súlyosítja a miniszterelnök és az államelnök közötti durva szóváltások sora. Basescu pedig elfelejti, hogy mennyivel tartozik a romániai magyar nemzeti kisebbségnek azért, hogy az, Orbán parancsára, nem vett részt az ő eltávolítására rendezett referendumon.

Basescu örök opportunistaként most taktikát váltott, és lelkiismeretlenül kész Erdélyt levegőbe röpíteni. Bukarestben a süketek nagyüzemi párbeszéde folyik. Az üzenanyagot ehhez azok a különleges szolgálatok biztosítják, amelyek szeretnék garantálni Erdély „csendjét”. Azokról a

szolgálatokról van szó, amelyek nem fogják fel az ország gazdasági helyzetének súlyosságát, a magyarságnak, mint őslakos entitásnak lelki állapotát. Ezeket a szolgálatokat politikusok vezetik, akik a szükséges széles látókör krónikus hiányában szenvednek. Ezek a vezetők nem képesek a szolgálatokat - elemi szinten sem - alárendelni a nemzeti érdekeknek. A NATO és az EU által előírtakat követik. Ha Sabin Gherman jó néhány évvel a híres kiáltványa („Elegem van Romániából”) címeként azt írta volna, hogy „Elegem van Bukarestből”, sorsa teljesen másképp alakul. Nem szabad lebecsülni a „provincia” egyre növekvő ellenérzését mindazzal, ami a fővárosban történik. Amikor majd az erdélyi - és nemcsak ottani - robbanó töltet begyullad, sem a NATO, sem pedig az EU nem fog beavatkozni. Románia saját belső gyengeségeivel együtt magányos állammá vált!

Újabb az interneten kering egy vicc, ami ismételten bizonyítja, hogy a Dambovita partján hagyomány a bajból tréfát űzni: Miért rendeznek Romániában választásokat? A válasz: Azért, hogy az RMDSZ-nek legyen kívül kormányozni. A valóság az, hogy a bajok hitelek, igazak, a humor pedig keserű. A magyar kisebbség és vezetői, függetlenül a hivatalos nyilatkozatok hangnemétől, nem érzik magukat egy olyan ország szerves részének, amely olyan vezetéssel bír, mint Románia. Ráadásul a győztes pártok kormányzásához szükséges többségét az RMDSZ biztosítja. Traian Basescunak nincs hitele egyetlen pártszövetségben sem, Ponta miniszterelnök, azon kívül, hogy kicsinyes, személyes- és csoportérdekek vezérlik, nem látja át tökéletesen a folyamatokat, hiányoznak nála az államférfiúi képességek. Az őt körülvevő, a hatalmat gyakorló személyek saját vagyonuk gyarapításával vannak elfoglalva. Tehát utánuk az özönvíz!

Mindeközben, szemmel tartva mindazt, ami Európa forró pontjain végbemegy, az erdélyi magyarok csak egy dologra várnak: hogy a bukaresti politikai rendszer elleni forradalmat elkezdhessék, függetlenül attól, hogy ennek milyen kimenetele lesz. Hátra van még a mozgalom konkrét megvalósulásának kidolgozása. A szervezők figyelembe veszik a központi hatalom gyenge pontjait, amely hatalom képtelen változtatni rossz szokásain, beidegződésein, annak ellenére, hogy időnként a pártok színüket váltják. Lehet tenni még valamit? Valószínű. Ám a helyzeten nem változtat az államelnök és a miniszterelnök közötti szópárbaj és személyeskedés, nem tudnak változtatni a titkosszolgálatok sem. Erdélyben valami forr, ez igaz. De nem a víz a kávéfőzőben.

romanian .ruvr.ru (2014. 03. 14.)

Fordította Szabó M. Attila

Néhány szerkesztői gondolat Cristian Ulea cikke nyomán (Az Átalvető júniusi kommentárja)

Több szempontból is közlésre érdemesnek tartom C.U. dolgozatát. Elsőként mert hűen tükrözi, miként látja az ország magyar kisebbségét az odafigyelő és – talán nem túlzás kijelenteni – jóindulatú román értelmiség. Hogyan értékeli céljainkat, törekvéseinket, de érdeklődésre tarthat számot Magyarország románokban kialakult képe is, eredményeink

olykor irigységgel vegyes elismerése. Komolyan megszívlelendő továbbá az a visszhang, amit a határőrök múltbeli, otromba túlkapásai kiváltottak, a közelmúltban pedig saját szélsőségeink ottani randalírozásai. Melyek nemcsak a cikkben, de sajnos a mindennapokban is visszaköszönnek, az erdélyi magyarság nem kis kárára.

Mélyen téved viszont C.U., amikor a magyar politikai és gazdasági gyakorlatot felelőtlen kalandozásnak, Magyarországot pedig Németország és Merkel kancellár dédelgetett, kedvenc gyermekének ítéli. Nem érzelmekről van itt szó ugyanis, hanem kőkemény gazdasági-politikai érdekekről, legújabbán pedig a magyarországi választások realitásként való kényszerű tudomásul vételéről, melyeket a nyugati bal-liberális sajtó megpróbál ugyan Orbán Viktor totalitárius politikája újabb bizonyítékeként tálalni, csak hát minden igyekezetük dacára a lóláb mindinkább kilóg a dirndli alól. Miként az RMDSZ vonatkozásában is elmondható, hogy a választások kimenetele, legfőképpen pedig az erdélyi magyarság 95%-s opciója nyomán ezután többé nem engedheti meg magának az elhatárolódást kormányunk politikai vonalvezetésétől, még ha szíve szerint megtenné is. Ideátról az elismerés, fogadókészség biztosított.

A cikk legfőbb érdekességének kétségkívül azt tartom, ahogyan visszaköszönnek belőle az erdélyi románság és a bukaresti központi hatalom közötti, a jelek szerint egyre mélyülő repedések, ellentmondások, érdekellentétek. Kényszerű belátása ez annak, hogy (elnézést, de itt saját magamat kell idéznem) „nem Erdély emeli magához a regáti régiókat, hanem azok züllesztik őt magukhoz – az egységes nemzetállam jegyében.” Számunkra nyilvánvaló, hogy mindez sokkal mélyebb, súlyosabb kérdés, semmint az pillanatnyi politikai szembenállásokkal magyarázható, feloldásukkal pedig megoldható lenne. Nyilván egyetlen román politikai elemzőtől sem várható el, hogy felismerje és kimondja: az ország emésztő gondjainak megoldásához az egységes román nemzetállami szemléletet kellene feladniuk, gyökeresen szakítaniuk immár százéves célkitűzéseikkel. Melyek középpontjában jóltudottan Nagyrománia létrehozása áll, ami saját értelmezésükben a megszerzett területek és azokkal együtt a nyakukba szakadt nemzetiségek, mára csak az egyetlenként megmaradt és a legveszélyesebbnek tudott magyarság megemésztését, feloldását jelentette és jelenti változatlanul, hiszen e nélkül a zsákmányt nem érezhetik soha biztosnak és véglegesnek. Egyszóval rá kellene döbbernien az erdélyi románságnak, hogy jó száz éve utat tévesztett, amikor erdélyiségüket, a román-magyar-szász együttélés lehetőségét és perspektíváit, egy erdélyi Svájc távlatait feláldozták a nagyromán eszme bódulatában.

Nos, ha már a valósággal való ilyen szembenézésre román részről nem számíthatunk, az erdélyi magyarság legitim képviselőitől ez bizony elvárható lenne. Vagy legalább annyit, hogy ne közösítsék ki, ne átkozzák el azokat, akik ezt helyettük is megteszik. Tőkés Lászlóról, az általa félmjelzett politikai erőkről, pártokról, személyekről van szó. Köszönhetően a Fidesz döntésének, az ő személyén keresztül továbbra is biztosítva lesz ügyünk, az egységes magyarság eszméjének EU-s képviselete. Tíz éve naivan reménykedtünk abban, hogy az EU olyan keretet és feltételrendszert biztosít majd, ami számunkra is a megoldás távlatait nyitja meg. A tíz év a keserű csaldósok sorát hozta. Most, egy újabb ciklus hajnalán

ismét reménykedünk, kommentárom írásakor készülünk az újabb megmérettetésre. Miközben a vén Európa a szakállas nőférfit/férfinőt emeli piedesztálra. Emlékezhetünk rá, mit is kiáltott ez a valaki, amikor átvette a díjat: „Minket nem állít meg senki” Hát itt talán még nem tartunk, talán még nem az övék a teljes Európa. Ezért is megyünk el szavazni.

Végezetül egy súlyos gondolat, ami a cikkel kapcsolatban felmerül, ami szorosan kapcsolódik a fentiekhez, és ami a cikkíró, a román gondolkodók szemléletbeli korlátozottságáról is vall. „Románia állampolgárai nagy részének fő és állandó problémája a mindennapok gondja-baja, függetlenül nemzetiségüktől” – írja C.U. El kell ismernünk, hogy bizony sok erdélyi meg anyaországi magyar is hasonlóképpen vélekedik, joggal. Hiszen valós problémát jelez, egyben annak a reményét is, hogy az anyagi gondok megoldása általános panaceumot jelent majd. Nem látják be sajnos, hogy a lovak elé kötött szekér nem fogja a kátyúból a fogatot kiragadni, hogy előbb vetni kellene, aratásban csak utána lehet reménykedni. Vetni viszont csak közösen, egymást tisztelve, vagy legalábbis tolerálva lehet. Ezzel szemben itt áll előttünk a rettenetes valóság, amire frontvárosunk, Marosvásárhely tapasztalatai intenek, ahol pl. az egyik üzletben az eladó, arra a kérdésre, hogy ha már több nyelvet is beszél, miért nem tanul meg valamennyire magyarul is, végül is a város fele még ma is magyar, azt válaszolta a minap: mert ez hazafias kötelességem. Egy másik, talán már idézett kijelentés egy marosvásárhelyi román atyafitól: „csak ettől a kultúrpalotától tudnánk valahogyan megszabadulni.” Ajánljuk nekik: próbálkozzanak előbb saját árnyékukkal. Mi pedig lássunk hozzá megszabadulni tévhiteinktől, félelmeinktől, kisebbségérzéseinktől, mindenekelett pedig lássunk tisztán.

K. P.

Kamenitzky Antal

ISTENT AKARTUNK

A könnyeinkben bánata ott reszket,
az eget is az Ő tintája festi,
és minden évben újra tavaszt tettet,
az Ő hitében tudnánk újból lenni.

Szorgalmasan kutatja önnön képét,
és egyre újabb arcokban keresné,
s ha mégis rosszul választaná népét,
azt hibáival együtt is szeretné.

Talán e vers csak öncsalás és ábránd,
míg délibábos pusztaságon járnánk,
de keressük az Istent önmagunkban,

s tisztábbá égünk saját csillagunkban.
Ha csupán szándék, hogy Istent akartunk:
messze vagyunk, de jó irányba tartunk.

2013. november 27.

Shalom

A holokauszt hetvenedik évfordulója alkalmából újabb emléktáblával „gazdagodott” Marosvásárhely és annak lakossága. Ezúttal a nagyállomás kétnyelvű felirata közelében szintén román és magyar nyelven hirdeti a szöveg az utazó vagy az emléktábla iránt érdeklődő számára az észak-erdélyi holokauszt fájalmát és egyúttal az akkoriban hatalmon levő horthysta-fasiszta magyar csendőrség embertelenségét.

A pontos szöveg: *„A magyar csendőrség a Horthy-rezsim fasiszta jellegű uralma alatt álló Észak-Erdélyből 131.639 zsidót – férfiakat, nőket, gyerekeket – deportált 1944 május-júniusában. A náci hatóságoknak átadott zsidók többsége haláltáborokban pusztult el. Marosvásárhely vasútállomásáról 1944. május 27-én és 30-án összesen 6386 zsidót deportáltak. Emlékeztünkben őrizzük e szörnyű tragédiát a jövő generációk*

A marosvásárhelyi holokauszt emlékmű

okulására. Elie Wiesel Romániai Holokausztkutató Intézet – 2014. május”.

A közösségi fájdalom és a közösségi ítélet társítása nem idegen a marosvásárhelyiek számára. A Kossuth (bocsánat: Calarasilor) utcában, nem messze a világszabadság diadalában bízó Petőfi szobrától, a 2003. május 3-án felállított holokauszt emlékmű, a zsidó származású Izsák Márton szobrászművész alkotása mellett román nyelvű fekete márványtábla emlékezik meg a marosvásárhelyi és környékbeli zsidó áldozatokról, „akiket a fasiszta magyar kormány deportált 1944 tavaszán”. Megjegyzendő: bár a tavalyi emlékmű-felújításkor az illetékesek eltüntették az eredeti gyalázó szöveget, és úgy tűnt, hogy „lemondanak róla”, mindez csak az ígért megszokott be nem tartásának bizonyult.

És ha visszamegyünk az időben, egyéb emléktáblák már

román közösségi hősiességről és fájdalomról szólnak, miközben szándékos társításképpen a magyargyűlölet éppúgy közvetlenül felsejlik bennük. Horthysta-fasiszta ősei bűneiről a Bernády György polgármester által építtetett egykori városháza, mai megyeháza bejárati falára elhelyezett „emléktáblagyűjtemény” emlékezteti az egykori székely főváros arra haladó magyar polgárait. A főbejárat két oldalán elhelyezett két márványtábla az első és a második világháborúban a nemzet újraegyesítéséért küzdő román katonáknak állít emléket. Mivel 1918. december elsején még nem lehetett szidni sem Horthyt, sem a magyarok fasiszta ideológiáját, ezért az emléktábla felállítói szokatlan „bravúros húzással” csempészték az üzenetüket a szöveg utolsó részébe. Azt tudatván, hogy az emlékművet 1919. december 2-án állították fel Marosvásárhely polgárai, majd 1940 őszén megsemmisítették a horthysták, végül 1991. szeptember 28-án újraállították. Ugyanaznap, egyszerre avatták a második világháborús emléktáblát, amelynek főszövegébe már be lehetett írni a „horthysta terror” és a „4 év megaláztatás” üzeneteit.

Érdekes egybeesés, hogy egy héttel a marosvásárhelyi holokauszt emlékmű avatása előtt jelent meg egy újabb tábla a megyeházán. Ez az itt raboskodó 35 román személynek állít emléket, miközben nem felejtkezik el megemlíteni, hogy az eredetileg 1936-ban, a szomorú esemény húszéves évfordulóján emelt táblát a horthysták 1940 szeptemberében megsemmisítették. Hogy a megnevezettek léteztek-e vagy sem, azt nem tudom, de valószínűleg azok állíthatták az emléktáblát, akik akkoriban negyvenezer román áldozatot sirattak el a kossuthista (-horthysta-fasiszta) magyar kormány bűneiként.

Érdekes egybeesések, szomorú hasonlóságok...

Kérdem én: az emléktábla-állítatók számára mi volt fontosabb: az őszinte megemlékezésre, „a jövő generációk okulására” való felhívás, vagy a horthysta gyökerű-ősű magyarok, a leszármazottak számára frusztráló üzenet megfogalmazása? Szeretném hinni: az előbbi volt az indíték.

De miért van szükség Marosvásárhelyen, az együttélés és együttgondolkodás szempontjából amúgyis „beteg” városban a hasonló szöveg- és képzettársításokra? Akár akarva, akár – legyünk jóhiszeműek – akaratlanul. A válasz borítékolható: Mert az 1992 és 2011 közötti népszámlálások huszonötezer vesztesége ellenére még mindig sokan élünk magyarok ebben a városban. Vagy más szavakkal: a legtöbb magyar egy tömbben még mindig Marosvásárhelyen él a magyar államhatárokon túl. Esetleg továbbgondolva: miközben nekünk minden itthon maradt magyar számít, addig a román nacionalizmus azokat számlálgatja, akik tudatos-tudattalan megalázottságukban, frusztráltságukban, másodrendűségükben örökre elhagyják a várost. Akik nem azért akarnak gyermeket maguknak, hogy emléktáblák szövegei üzenjenek számukra az idők végtelenségéig, felelevenítve nagyapáik, dédapáik, ükapáik bűneit.

A román grandomán, történelemhamisító, hangulatkeltő törekvéseket már jól ismerjük. A legnagyobb nemzeti zászló birtokosaként Guinness-rekorderek lettünk, kétezeröttszáz éves történelmet kreáltunk, kitaláltuk a kontinuitás-elméletet és az utólag tudatosult nemzetegyesítő törekvéseket - sorolhatja büszkén az elmúlt száz év propagandapolitikáján nevelkedett hazafi. Sajnos, kevesen hallgatnak az eszükre a szívük helyett. Pedig nemcsak a román állampolgárokról kiala-

kített külföldi összkép szégyellnivaló időnként, hanem az is szegénységi bizonyítvány, hogy a román nemzeti hősökre leadott szavazatok listáján 4. helyezett Nicolae Ceausescu, 6. Vlad Tepes, és 10. Ion Antonescu.

Bár a történelem egy rendkívül képlékeny és politikafüggő tudományág, engedtessek megjegyezni, hogy azért történelmi tények is léteznek. Ilyen vitathatatlan történelmi tény, hogy Ion Antonescu tábornokot háborús bűnösnek kivégezték. De az is, hogy miközben Nürnbergben a fasiszta bűnösök felett ítéleztek, a német, majd amerikai fogságba került Horthy Miklóst tanúként hallgatta ki a nemzetközi törvényszék. Sokféle érzés, vélemény fogalmazódhat meg románnak, magyarnak, zsidónak, németnek, cigánynak a szívében és az agyában, de aki a történelmi tényeket nem tiszteli, vagy legalábbis nem veszi figyelembe, akár Antonescuról vagy Horthyról legyen szó, az történelemhamisító. Képviselhet bármely hatalmat, mégis saját árnyékának a korlátai között él.

De lépünk csak ki városunk nacionalista, az európaiságtól távol álló szűklátókörűségéből! Vajon az Európai Unió világháborút viselt országainak a vasútállomásai és megyeházai a fasiszta terror túlkapásaira figyelmeztetik lépten-nyomon saját lakosaikat és egyúttal az európai polgárt, a világpolgárt is? Vagy közelebből: hol található, vagy mikor lesz felállítva az Észak-Erdély nélküli Románia zsidó áldozatainak az emléktáblája?

Nemrég jártam Radócon (Radauti), és megcsodálhattam a Tariceanu-kormány által felújított zsinagógát – másokat gyalázó emléktábla nélkül. Az éjszakát Hadikfalva utolsó zsidó lakosánál, a bukovinai magyar értékeket mentő Furman Radunál töltöttem, vendégszeretetét és barátságát élvezve.

Jeruzsálemben is elzarándokoltam, keresztyén emberként

Krisztus útját járva. De nem feledkeztem el magammal vinni néhány kavicsot az udvarunkról, melyeket az Aranykapu megnyitására, a Messiás érkezésére váró holtak sírjára helyeztem el. És elérzékenyültem a Yad Vashem Holokauszt Múzeumban, amikor Radnóti Miklós kézírását és a szilágy-somlyói Markovits család szomorú történetét olvastam, de legfőképpen akkor, amikor a tizenkét éves marosvásárhelyi kislány, az ártatlan áldozat Hirsch Lili gyönyörű hajtincseit szemléltem a tárlóban.

Horthyról sem Jeruzsálemben, sem Auschwitzban nem írnak annyi rosszat, mint Marosvásárhelyen. Még ott is elismerik, hogy amíg ő volt az ország valós ura, az 1944. március 19-i német megszállásig a zsidók viszonylagos biztonságban, bár kétségtelenül hátrányosan megkülönböztetve élhettek Magyarország területén. Az erőskezdő tengernagy kormányzói gyengesége ütközött ki, amikor a nyilas hatalomátvételig elfogadta a kompromisszumot és annak deportálási szörnyűségeit, képtelen volt kitörni ebből a kényszerhelyzetből. Vajon az ő helyében más mit tehetett, mit tett volna?

Miért emlékeztetnek engem mások büntetlenül az őseim állítólagos bűneire? Éppen ott, ahol élek. És ha igen, számukra – legyenek keresztyének vagy zsidók – miért nincs bűnbocsánat? A győztes szégyenét meddig kell még elhordoznia a vesztesnek? Vajon a valós megbékélést, vagy a szélsőjobboldali eszmék ellenreakciószerű terjedését szolgálják az ilyen és ehhez hasonló tettek, emléktábla-avatások?

Mi, észak-erdélyi és dél-erdélyi magyarok nem ilyen egyenjogúságot és nem ilyen kétnyelvűséget akarunk! A strada Garii utcán nem óhajtunk olyan kétnyelvű táblát, amilyet a minap avattak! Mint jogállamban élők, uniós tagország polgárai, nem szeretnénk az elítélteket összemosni a tanúkkal. Mélységesen szégyelljük, közösségünkre nézve rendkívül megalázónak tartjuk, hogy negyedszázados demokrácia és tizenöt éves kormányzati szereplés után Ion Antonescu és nemzeti költőnk-írónk, Wass Albert közé még ma is egyenlőséjelet tesznek: háborús bűnösök mindketten!

Nem hinném, hogy nekünk is provokáló emléktáblákat kellene felállítanunk, vagy eltüntetett szobrainkat lépten-nyomon megjelölnünk olyan feliratokkal, miszerint a nacionalista román kormányzat semmisítette meg azokat. Sokkal inkább békességre, szeretetre, egymás tiszteletére kellene felszólítanunk embertársainkat. Nemzetiségre és vallásra való tekintet nélkül. Békességet! Shalom!

DR. ÁBRÁM ZOLTÁN

Hirsch Lili copfja (Yad Vashem Holokauszt Múzeum)

Tegnapelőtt elküldött írásom óta az alábbiakat tudtam meg a sajtóból: az Elie Wiesel Nemzeti Holokausztkutató Intézet és a közlekedési minisztérium emléktáblákat helyez el 12 vasútállomás homlokzatán az onnan deportált zsidók emlékére. Rendkívül szomorúnak tartom, hogy az emléktáblák magyargyűlöletre és történelemhamisításra szólítanak fel, ráadásul a táblaavató akció csupán Észak-Erdély vasútállomásaira vonatkozik. Még elszomorítóbb, hogy mindez akkor történik, amikor Európai Unió választásokra készül országunk is, ráadásul az RMDSZ kormányzati szerepvállalása mellett, asszisztenciájával és egyelőre tiltakozása nélkül.

A fentiekkel nem azonosulhatok, írásomat továbbra is a közvéleménynek szánom.

Tisztelettel Ábrám Zoltán, 2014. május 17.

Visszaadta díszdoktori címét a világhírű szívsebész

Péterffy Árpád professzor a MOGYE oktatáspolitikája ellen tiltakozik

„Tisztelt Rektor Úr! A MOGYE jelenlegi, a magyar nyelvű oktatást hátrányosan megkülönböztető – a román törvényekkel ellentétes – diszkriminatív politikája ellen tiltakozva visszaadom a 2005-ben kapott, megtisztelő Doctor Honoris Causa címet. Az oklevelet a doktori tógával, kalappal, és nyakkendővel együtt ezennel visszaszolgáltatom. Kérem tisztelettel, ezen cselekedetemet értelmezze polgári tiltakozásnak amiatt, hogy elzárkóznak a magyar nyelvű oktatás teljes körű visszaállításától.”

Ez áll abban a nyílt levélben, amelyet dr. Péterffy Árpád, a Debreceni Egyetem emeritus professzora Leonard Azamfírei professzornak, a MOGYE rektorának címzett, s április elsején adott át az egyetemi rektorátus titkárságán a díszdoktorsággal járó egyéb kellékekkel együtt. A levelet átvette ugyan a rektor titkárnője, de azt kérte a professzortól, hogy fordítsa le románra, majd arra hivatkozva, hogy magyar nyelven íródott, nem iktatta be. Ez a gesztus az egyetem részéről ellentmond a romániai törvényeknek és az alaptörvénynek is, és hátrányosan megkülönböztető cselekedetnek számít. Közismert, hogy hasonló esetekben az Országos Diszkriminációellenes Tanács elmarasztaló ítéletet hozott.

A professzor érkezése után a rektor is megjelent a titkárságon, aki egy OK-val vette tudomásul a díszdoktorságról való lemondást, amit populistá gesztusnak nevezett, s szemrehányóan jegyezte meg: elvárta volna, hogy Péterffy professzor bejelentse, hogy mire készül. Ennek hiányában nem fogadhatja, amit a professzor nem is kért, hisz véleményét a nyílt levélben határozottan megfogalmazta.

Véleménye szerint a rektor legfontosabb feladata az oktatás minőségének állandó javítása, a legjobb feltételek biztosítása lenne, hogy a marosvásárhelyi egyetem végzősei kiválóan képzett szakemberekké váljanak. Kívülállóként úgy értékel, hogy mindezt az egyetem vezetősége csak a román hallgatóknak biztosítja, a magyar nyelven tanulókat állandó hátrányos helyzetbe kényszeríti azzal, hogy az anyanyelvi oktatás csak részlegesen valósul meg.

Péterffy professzor gesztusával tiltakozik az egyetem szenátusának a március 20-án hozott törvényellenes döntése miatt, amellyel elhalasztották a magyar nyelvű főtanszékek létrehozását azzal a végső céllal, hogy a magyar nyelvű orvos- és gyógyszerésképzést elsorvasszák. Tiltakozik továbbá Azamfírei rektornak a magyar nyelvről tett nyilatkozata ellen (2013.12.10.). Véleménye szerint az egyetemi oktatásban az a legfontosabb, hogy a hallgatók lehetőleg anyanyelvükön sajátítsák el minél alaposabban a szakmai ismereteket, ami elé az egyetem akadályokat gördít, holott meglehetősen a feltételek.

Levelében Péterffy professzor kanadai és ausztrál nyelvtudósokat idéz, akik szerint a szakmát anyanyelven lehet a legjobban elsajátítani, s nem ért egyet azzal, hogy az elméleti ismereteket anyanyelven, a gyakorlatot pedig románul oktasák.

A professzor saját életpályájára hivatkozva cáfolja a MOGYE oktatáspolitikáját. Tanulmányait 1960-ban a marosvá-

sárhelyi egyetemen magyarul végezte, majd fiatal orvosként teljesen román környezetben (Bukarest) különösebb nehézség nélkül végezte orvosi teendőit. Munkássága során édesapja, a híres sebész, dr. Péterffy Pál és szeretett tanítómestere, dr. Carpinisan Cornel tanácsait tartotta szem előtt, miszerint a beteggel az orvos lehetőség szerint annak anyanyelvén kell beszéljen a betegségről és a kezeléssel. Svédországi letelepedését követően öthónapos nyelvtanulás után svédül értett szót a rábízott betegekkel, akik a nyelvtudásbeli hiány miatt sohasem kerültek hátrányba. Szakmai továbbképzése során az angol, svéd, román szakirodalom mellett jó hatásokkal használta az anyanyelvű szakirodalmat.

Dr. Péterffy Árpád emeritus professzor, aki Svédországban szerzett szakmai tapasztalatai birtokában Debrecenben építette fel a magyar szívsebészet fellegetét, 2005-ben nagy örömmel vette át a MOGYE díszdoktori címét, amit nemcsak a saját, hanem édesapja munkája elismerésének is érzett az egyetemtől, amely a gyermekszobájában volt, de pályakezdeként nem a magyar végzősökhöz tartozott a helyeket. Az akkori örömet felidézve, valószínűleg nem könnyű szívvel hozta meg a döntést a díszdoktori címről való lemondásról.

Népújság, 2014. április 2.

Bodolai Gyöngyi

Öszinte sajnálattal dr. Péterffy Árpád professzor úrnak

Valószínűleg nem az én dolgom, sőt a lélektani összetevők egy része is homályban marad előttem, mégis bátorkodom a minapi díszdoktori oklevél visszaadásához néhány keresetlen sort fűzni.

Péterffy Árpád dr. professzor, nyugalmazott szívgyógyász Debrecenből (korábban a svéd partokról) a marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet végzettye volt, ha jól tudom. Apja ugyanitt tanított. (E sorok írójának atyja is, de ennek csak a későbbiekben lesz áttételes jelentősége.) Kiváló orvosprofesszorok tanították a mesterség, a hivatás művészetére és szeretetére. Nekik is köszönheti – gondolom – későbbi eredményeinek megvalósulását. Nos, mikor visszaadta a díszdoktori kitüntetését, akkor egyúttal akaratlanul azoknak a régi orvostudósoknak a régen kihűlt orcájára, renoméjára is mért egy csapást. Így vélem. Hiszen a visszaforgatott díszdoktorság alapja, origója a régi tanulmányokban is rejlik, hangsúlyozom még egyszer.

Mérhetetlen kárt okozott az egyetemnek, melyben a magyarok képzése is folyik, mindenek ellenére. És a szenációra éhes média, valamint az egyetemi közeg nemzetközi szinten is felfogja az üzenetet: ez egy olyan intézmény, amelynek kitüntető diplomáját valaki visszaszolgáltatta. Az el fog sikkadni az idők során, hogy politikai megfontolásból tette, marad a pusztán és elkésztető tény, hogy az oklevél visszaszolgáltatta a megjutalmazottól enkezül. Valószínűleg nem is érdemes érte küzdeni, mondhatják.

Én azt gondolom, lehet, hogy tévedek, hogy P. Á. orvosdoktor, professzor nevét, megjutalmazását a magyar orvostanárak, professzorok vetették fel, tettek javaslatot a szenátusnak, az egyetem vezető grémiumának arra, hogy a debreceni (és svédországi) professzort tüntessék ki. Nem vagyok tisztában azzal,

hogy mennyi időbe, munkába, meggyőzésbe telt, került, amíg az egyetem vezetősége ráállt erre a kitüntetés-adományozásra. Nem lehetett egyszerű sétágalopp. De végül is sikerült. Nos, most az ő munkájuk, igyekezetük vált semmivé. Nevetségessé.

És végül engedjen meg, professzor úr, egy túlságosan is személyes megjegyzést. Ha ön netán holland, angol, svéd vagy amerikai nemzetiségű – nem állampolgárságú, hanem született (native) holland, svéd, amerikai vagy angolként adta volna vissza tiltakozásul a magyar karral szemben folytatott diszkriminatív intézkedések és elodázások miatt a díszdoktorságát, akkor annak lenne ám visszhangja, attól a román egyetem-vezetés nacionalista társadalmá is megszeppenne, meghökkenne, országossá dagadna a botrány, magyarázkodni kényszerülne az ország és világ tudományos fórumai előtt. De mint magyar tudós, sajnos, inkább nagy rosszat cselekedett, a további – ha még akadna ezek után is, bár erőst kétem – magyar díszdoktorokkal. Ugyanis azt fogják mondani a román egyetemi körök elfogultan és víg kacajjal, nos fiúk, mit mondtunk mi már az elejétől fogva, mikor ti erőszakoskodtatok (?) P. Á. díszdoktorrá fogadása ügyében? Nem kell többé ilyen kockázatnak, hiábavalóságnak, action gratuite-nek kitenni magunkat s az intézményt. Fogadjunk csak díszdoktorrá olyan tudósokat, akik nem magyarok, és akiknek soha nem áruljuk el, hogy valaha is magyarul folyt ezen az egyetemen az oktatás.

Ezzel pedig apáink munkája is megsemmisül a többség és a róluk tudni nem akaró utókor előtt...

Sajnálkozva üdvözlí Önt az egykor egy utcában lakó

Sebestyén Spielmann Mihály nyugalmazott könyvtárigazgató
Népújság, 2014. április 2.

Egy kis kibickedés

Fájó szívvel vagyok kénytelen a nyilvánosság előtt vitába szállni a régi baráttal, Sebestyén Spielmann Mihállyal. Teszem ezt olyan orvoscént, a MOGYE volt hallgatójaként, aki a Péterffy családdal szintén egy utcában (sőt SSM-al egy lakásban) lakott, aki a Péterffy családhoz barátként bejáratos volt, és teszem annak dacára, hogy könnyen kiérdemelhetem a „kibicnek minden könnyű” leminősítő megjegyzést. Ezzel kapcsolatosan bukkan fel egy ifjúkori emlék. Ma is fülembé cseng ugyanis a MOGYE egykori, rosszlelkű rektorának, Andrásófszky Tibornak bridzselés közbeni megjegyzése: a kibic hallgat, a kibic tölt, a kibicnek nincs lábszaga...

Hát igen, a sors úgy hozta, hogy a mai MOGYE ügyében – sok száz, vagy inkább ezernyi sorstársammal együtt – immár csak a partvonalon túlról tudunk bekiabálni. Csakhogy ez a játszma még a mi időnkben, vagy nem sokkal előbb kezdődött, azóta is folyik, és a parti tragikus alakulása miatt szorultunk annyian kibic-pozícióba. Ezért kellett Péterffy Árpádnak is Olaszországba disszidálni, a menekülttáborból jutott Svédországba, majd évekig pendlizett a linköpingi és a debreceni szívsebészet között. Ahelyett, hogy a dolgok normális menete folytán édesapja, a mi „Pali bácsink” nyomdokain haladva a MOGYE professzoraként vonuljon nyugdíjba.

Érdemes hát egy kis emlékező kitérőt tenni. Történt ugyanis a 60-s évek elején (1956 után, az 1958-as Kádár-látogatás és a következményes nagy exmatrikulálási hullám után vagyunk!), hogy a fent említett rektor (az exmatrikulálások

fő kezdeményezője és végrehajtója) nyakába vette az országot és elindult az orvosegyetemeken románokat verbuválni saját egyetemére. Így vélte megmenteni a magyar egyetemet! Így vált országos jelszóvá a Hai sa mergem la Targu Mures, sa facem cariera (gyerünk Marosvásárhelyre karriert csinálni). És lőn. A kolozsvári tanársegéd, Pop D. Popa fél év múlva a Sebészeti Klinika professzora (nem sokkal később rektor, a korábbi rektor nagy gyönyörűségére), tette társa, a szakmai analfabéta Truta (ejtsd Truca), akit mindközönségesen Truc D. Trucának emlegettünk) tartományi főorvos és a Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika előadó tanára, hogy csak kétőt említsek a sok százból. Azért éppen őket, mert Péterffy Pali bácsi, a kiváló sebész tanár e konstellációban lett menesztve a sebészetről és száműzve a nőgyógyászatra. Ahol Truta úr számára csak mint „vén hülye” létezett, mígnem egy műtét során az „előadó tanár úr” sikerrel át nem vágta a beteg ureterét (húgyvezeték), és kétségbeesetten vonította, hogy hívják Péterffyt. (Sok hasonlóan sikeres beavatkozása volt még Truta úrnak, mígnem köztörvényes bűnök miatt el nem ítélték).

Szóval emígyen, sok-sok magyar szakember tragédiája, életművének összeroppanása, rengeteg tehetséges fiatal reményeinek, szakmai kilátásainak porba hullása árán haladt előre a folyamat, melynek során az ország talán legelső orvosi és gyógyszerészeti egyeteméből, a Miskolcziak, Obálok, Putnokiak, Krompecherek, Mátyás Mátyások fémjelezte iskolából a mai, az országos rangsor vége felé kullogó román valami lett. Ami a román nagynemzeti elvakultság és nemzeti gyűlölködés egyik fellegrára, ahol legfontosabb a nemzeti hovatartozás és a szent anyanyelv használata, az „idegen” elemek kiszorítása, és semmiképpen a szakmai szempontok figyelembe vétele. Ahol tehát a kényszerűségből megtúrt magyar oktatói gárdának és hallgatóságnak már csak a kibicszerep jut. Mindennek dacára, fogcsikorgatva teszük becsülettel a dolgukat, lehetetlen körülmények között. Igen, kibic-szerep jut nekik is, a hajdanvolt magyar Székelyvásárhely hajdanvolt magyar egyetemén, nem csak a világgá szaladt egyéb, kibic-sorsra jutottaknak. Azon egyetemről szólok, ahol mértékadó szakemberek, pl. Brassai Attila professzor nézete szerint a kiutat csak a menthetetlenül elfertőzöttről való végleges leválás, egy önálló magyar orvosegyetem létrehozása jelenthetné.

Hogy a díszdoktori cím jeles, nemzetközi rangú magyar szakemberek számára történt odaítélésének milyen mögöttes indokai lehettek, azt nem tudom, de a román politikai gyakorlat ismeretében joggal feltételezhető az imázsteremtés ravasz szándéka, a farkas bárányszőrbe bújtatása. Miközben a való életben, a mindennapok során rendszeresen mérték-mérnek pofont a régi orvosdoktorok régen kihűlt orcájára, renoméjára. Igen, kedves S.S. Misi barátom, ők, az Azamfirei-ek teszik ezt, nem Péterffy Árpád professzor. Aki nek mérhetetlenül kedves, szívmengető volt a megbecsülés, elismerés kifejezése régi alma matere részéről, aki ezzel az aktussal valamiféle hazatérést élhetett át a régi családi házába, meg az azzal szemközti sebészeti klinikára, édesapja munkahelyére, ahol számukra, meg annyiunk számára nem volt hely. Csakhogy Péterffy professzor hovatovább ráébredt a valóságra, amikor a hallgatás immár cinkosságot jelent a magyar-író intoleranciával. A „kibic” immár nem hajlandó tovább tölteni a (hamis) kártyát keverőknek és nem hallgathat tovább, hanem közösséget vállal a többi otthoni magyar „kibiccel”. Nem hogy pofont mért volna orcájukra, hanem kimondottan az ő érdekükben cselekedett. Megtette, amit tennie kellett egyenes gerincű erdélyi magyarként: odadobta élete talán legféltettebb szakmai elismerését, és újfent igazolta, hogy kiváló orvos és becsületes magyar ember, kiérdemli mindannyiunk tiszteletét. Ezt a tényt elfedni, a nyilvánvalót meghamisítani jobb esetben rövidlátás, de inkább mélységes rosszindulat, egy publicista részéről pedig egyenesen bűn, szakmai baklövés és barátságtalan cselekedet az élet-halál-harcát vívó magyar közösséggel szemben.

Az Azamfirei-ek meg kérjenek fel díszdoktornak olyan nemzetközi hírnévű tudósokat, akik hajlandók a szakma szégyenére és az emberi tisztesség fertőjévé tett román intézménytől azt elfogadni.

Dr. Kövesdy Pál

(Megjelent a marosvásárhelyi Népújság
2014. április 15-i számában.)

A téma a Magyar Nemzet 2014. április 24-i lapszámában is terítékre került. Ebből idézünk néhány mondatot az alábbiakban, különös tekintettel arra, hogy Péterffy professzor lépése nyomán a MOGYE magyar oktatói kiléptek az egyetem vezetőségéből...

A magyar nyelv a színházba meg az otthonokba való – így nyilatkozott Leonard Azamfirei, a MOGYE rektora korábban. Erre Péterffy Árpád, a Debreceni Egyetem professor emeritusa, a MOGYE egykori diákja április elején visszaadta marosvásárhelyi díszdoktori címét. A szívsebész döntésének azonban még súlyosabb okai is voltak; ezekről a professzor így beszélt:

Az oktatási minisztérium hiába rendelte el a magyar nyelvű tanszékek felállítását, a szenátus – élve az egyetemi autonómiával – egy évre elhalasztotta a kérdés tárgyalását, vagyis gyakorlatilag elszabotálta a rendelet végrehajtását. Ekkor határoztam el, hogy nem hagyom szó nélkül a magyar nyelv használatának ilyen durva korlátozását. A cím visszaadásával nem csupán az egyetem minősíthetetlen döntése ellen kívánok tiltakozni, de üzeni is akarok az erdélyi magyarságnak, mégpedig azt, hogy álljanak ki határozottan saját magukért, jogaikért. Ezt ugyanis helyettük nem fogja megtenni senki. Mélyen hiszem, hogy ebben

a kiállásban az értelmiségnek, és különösen az egyetemi oktatóknak kell élen járni... Kádár János 1958 februárjában egy pártküldöttséggel Romániába ment, ahol Nagy Imrét és társait őrizték. E porkoláb-szolgálatért fizetségül odadobta az egész erdélyi magyarságot a románoknak. Ekkor kaptak zöld jelzést ahhoz, hogy megszüntessék, beolvassák a különálló magyar egyetemeket. Így egyesült a Babes-Bolyai Egyetem Kolozsváron, és a marosvásárhelyi, teljesen magyar nyelvű egyetemen ekkor vezették be a román oktatást. A románosítás folyamata az volt, hogy a jó képességű, tehetséges román szakemberek inkább máshol próbálkoztak. Vásárhelyen pedig megjelentek azok, akik nem rúghattak labdába másutt, az egyetem románosításával viszont lehetőség nyílt előttük a könnyű karrierre. Ezzel párhuzamosan a magyar oktatást egyre jobban visszafejlesztették... Ennek az lett a következménye, hogy nem volt igény magyar tanársegédekre, adjunktusokra... Ha most is csak románul lehet gyakorlatot tartani a román oktatóknak, ugyanez a helyzet alakul ki. Ez nem engedhető meg, mert ha megtörténne, akkor a magyar nyelv előbb-utóbb nemcsak az oktatásból meg a színházból, de még az otthonokból is kiszorulna Erdélyben.

Kányádi Sándor 85 éves

**A Kossuth-díjas költőt, író, műfordítót,
a magyar irodalom jelentős alakját,
mindannyiunk lelkének drága értékét
születésnapja alkalmából köszönti
lapunk is, sok szeretettel, nagy tisztelettel.**

Kányádi Sándor

Előhang

vannak vidékek gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé ízesül
vannak vidékek legbelül
szavak sarjadnak rétjein
gyopárként sziklás bércein
szavak kapaszkodnak szavak
véremmel rokon a patak
szívemben csörgedez csobog
télén hogy védjem befagyok
páncélom alatt cincogat
jeget-pengető hangokat
tavaszok nyarak őszeim
maradékaim s őseim
vannak vidékek viselem
akár a bőrt a testemen
meggyötörtén is gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé ízesül
vannak vidékek legbelül

(1982)

„Az erősödő autonómia törekvések láttán szükségesnek éreztem bemutatni azt, amit tettünk a rendszerváltás előtt is, mielőtt legitim képviselője lett volna bármely nemzeti kisebbségnek. Talán forrásértékűek lesznek ezek az írások. (Még sok közlendőm lenne...)”

(Konthur Bertalan)

Beszámoló

az Erdélyi Világszövetség Németországi Szervezete működéséről, az egyesület fennállásának 15 éves évfordulója alkalmából. Stuttgart, 2002. december 13-án

1. Megalakulás.

Az 1980-as évek második felében nem működtek polgári egyesületek Stuttgartban. A korábban megalakult MŰVÉSZeget együttesből a ma is működő CSÖBÖRCSÖK tánc-csoport alakult. A kulturális, történelmi, művelődési önképző kör, az ú.n. KÖNYVTÁRKLUB néven a Magyar Katolikus Misszió keretében működött nagyon sikeresen Boronás Barnabás vezetésével.

Erdélyben a politikai nyomás fokozódása, a falurombolás néven ismert Ceausescu-féle tervek a falvak még fennálló szerkezetének gyökeres átalakítására általános nemzetközi felháborodást váltottak ki. Úgy láttuk, cselekednünk kell, és hogy a cselekvésnek formát és súlyt adjunk, megalakítottuk 1987 december 4-én az Erdélyi Világszövetség Németországi Szervezetét. Sikeresebbnek véltük egy nagy Világszövetség részeként fellépni. Zolcsák István volt az egyesület ügyvezető társelnöke, akit személyesen jól ismertem, ő fogta össze az észak- és délamerikai EVSZ szervezeteinek munkáját, megalapította, szerkesztette és finanszírozta az *Erdélyi Magyarorság* című újságot, memorandumokat szerkesztettek. Kapcsolatot teremtettek az Egyesült Államok szenátoraihoz, hogy befolyásolni tudják kellő információk bemutatásával a Kongresszus döntéseit Romániával kapcsolatban. Ausztráliában járva tapasztalhattam az EVSZ ottani szervezeteinek élénk tevékenységét is.

A Zolcsák-féle EVSZ alapszabályzatában a célkitűzések között Erdély Magyarországgal való újraegyesítése állt. Szervezetünk megalakulásakor úgy láttuk, ilyen célkitűzéssel lehetlenné tettük volna szervezetünk beiktatását, és magunkra vontuk volna az állambiztonsági szervek figyelmét. Tehát a status quo elismerése mellett nem az államhatárok megváltoztatását, hanem az erdélyi kisebbségek egyéni és kollektív jogainak biztosításáért demokratikus eszközökkel való küzdelmet tűztük ki célul. Ilyen alapon, akárcsak a pártok, politikai szervezetként kerültünk nyilvántartásba. Viszonylag magas tagdíj megszabásával ki akartuk zárni körünkől az esetleges hőzöngőket, akik nem tenni akarnak, csak hallgatóságot keresnek véleményeik kifejtéséhez.

2. Tüntetés 1988 június 20-án Strasbourgban.

Első politikai jellegű megmozdulásunk egy közös akcióban való részvétel volt. A Stuttgart környékieket egy nemrég megalakult, tübingeni magyar diákokat összefogó ifjúsági szervezet vezetője, Rétfalvi Attila szervezte, a stuttgartiakat jómagam. Nürnberg környékéről tüntetőket szervezett Harry Binder, a *Heimatraue Siebenbürger Sachsen und Banater Schwaben* szervezet titkára, amely szervezettel a későbbiekben is együttműködtünk. A tüntetésre Münchenből, Frankfurtból, Kölnből, Düsseldorfból, Aachenből, de más központokból is érkeztek. Több százan vonultunk fel

zászlókkal, transzparenszekkel az Európa Parlament épülete előtt. A tüntetés befejezésekor a tüntető egyesületek vezetőit többórás megbeszélésen fogadták az Európa Parlament akkori elnöke és miniszteri rangú főosztályvezetői. Itt többek között kifejtettem nemtetszésünket azzal kapcsolatban; hogy a német állam fejpénz fizetésével kivásárolja az erdélyi német etnikumot, megszüntetve egy saját történelemmel és kultúrával rendelkező, évszázadok óta szervezett német népcsoportot, erősítve Ceausescu anyagi bázisát és tovább rontva az erdélyi nemzetiségek egyensúlyát. Komoly ígéreteket kaptunk arra, hogy az Európai Parlament mindent elkövet a romániai falurombolás megakadályozása érdekében.

1988. június 27-én Budapesten a Hősök Terén több százeres tömeg tüntetett Ceausescu ellen. Csurka István tartott beszédet, a tüntetők kiállása az erdélyi magyarság jogai mellett döbbenetes hatású volt a jelenlévők beszámolója szerint.

3. Erdély konferencia - 1988. október 1.

Bár feljegyzéseim szerint 1987. március 3-án a Karl-Adam-Haus-ban az első erdélyi összejövetelünket megtartottuk erdélyi tájak bemutatásával, diavetítés és népdalok előadásával (Konthur Mária), első nagy politikai rendezvényünk az *Erdély Konferencia* volt.

Hárman (Konthur Bertalan, Török Gyula és Trencsényi János) már az előkészületek heteiben megfogalmaztunk egy memorandumot, amelynek nemzetközi jogi hivatkozási alapjaihoz Eva Maria Barki bécsi ügyvédnő is hathatósan besegett. A konferenciát egésznaposra terveztük. Feladata volt felmérni a magyarság XX. századi tragédiájának körülményeit és az akkori (1988) helyzetet. Történész előadóink - Juhász Gyula professzor, Jeszenszky Géza, Fülöp Mihály - az első és második világháborús részvételünket, előzményeit, a békediktátumok körülményeit elemezték. Köteles Pál a Népi Szövetség illetve a MADOSZ erdélyi tevékenységét elemezte (a kommunista értelmiség árulása?). Lipcsey Ildikó az autonómia esélyeiről Bodor Pál az anyanyelvhasználat, magyar nyelvű oktatás alakulásáról, helyzetéről tartott előadást, Ara Kovács előadást küldött a Securitate felépítéséről és tevékenységéről. Eva Maria Barki a nemzetközi jog, az emberjogi lehetőségek, a hiányzó kisebbségi kollektív jogok megfogalmazásának és nemzetközi érvényesítésének körülményeiről beszélt.

A konferenciát követően a jelenlévő 23 európai magyar szervezet és egy brazil EVSZ szervezet képviselői elfogadták és csatlakoztak az általunk kidolgozott memorandumhoz. A memorandumot eljuttattuk az európai kormányokhoz, a trianoni és párizsi békét aláíró győztes hatalmakhoz, az Egyesült Államok, Kanada, Japán, Kína kormányaihoz, az ENSZ főtitkárához, a bécsi KSZE utókonferenciához, az Európa Parlamenthez, valamint II. János Pál pápához. Sajtótájéko-

tatót tartottunk, rendezvényünkről tudósított a Stuttgarter Nachrichten és néhány Stuttgart környéki újság is. A konferencia és a memorandum érdeme, hogy egységet bizonyítottunk és egységesen léptünk fel az erdélyi kisebbségek sorsának rendezése ügyében, a közelgő európai rendezés előestéjén, felismerve, bár még nem remélve, hogy a „keleti blokk”, az ú.n. kommunista rendszer bukása előtt állunk.

Ez a memorandum első dokumentumként került a svájci ENSZ-megbízott asztalára, aki egyéves helyszíni vizsgálódás után elítélő helyzetjelentést írt Romániáról, a kisebbségi bizottság elítélte Románia kisebbségi politikáját. Talán nem szerénytelenség, ha büszkék vagyunk arra, hogy mindezt itt, Stuttgartban kezdeményeztük és valósítottuk meg.

4. Erdélyi szervezetek megállapodása – Budapest, 1999. szeptember 23.

Még nem kezdődött el a „földcsuszamlás” Közép- és Kelet-Európában, amikor Zolcsák István európai látogatása alkalmával négy egyesület: az Erdélyi Világszövetség (Zolcsák István), Bund der Heimattreuen Siebenbürger Sachsen und Banater Schwaben (Harry Binder), az EVSz Németországi Szervezete (Dr. Konthur Bertalan), az Erdélyi Szövetség Magyarország (Csepella Imre, Dr. Krasznai Zoltán társelnökök) budapesti tanácskozásán egy megállapodást fogadtak el, aminek alapján megoldásként egy önálló, szuverén, svájci mintára megszervezett föderatív Erdély létrehozását javasolják, a Biztonsági Tanács hatáskörébe javasolva Erdély ügyét, kérve az európai kormányok támogatását, lehetővé téve a népek önrendelkezési jogának megvalósítását.

Tizenhárom év távlatából értékelve, a Megállapodás szövegével, célkitűzésével a magam részéről ma is egyetértek. Elismerem későbbi bírálóim vádját, hogy ezzel a „nagy vágyat”, Erdély egyesítését a nálánál földrajzilag kisebb Magyarországgal elárultuk, azonban a határok megváltoztathatatlansága (Helsinki Egyezmény) elvének elfogadása mellett egy önálló, föderatív Erdély, a négymillió románnal szemben a két millió magyar számára szinte elképzelhetetlen esélyt jelentett volna a továbbéléshez, a megmaradáshoz. Az ENSZ, a Biztonsági Tanács, a nagyhatalmak támogatása nélkül és a legilletékesebb, a magyar kormány tevékeny részvétele nélkül ez amúgy is hiú ábránd maradt.

A csatlakozásra felkért Svédországi Magyarok Országos Szövetsége, a Szabadvilági Magyarok Világkongresszusa

(Cleveland), az Amerikai Magyar Szövetség (Dr. Szász Zoltán) még csak nem is reagált felhívásunkra.. Ezt így kell elismernünk. Van egy történelmi igény, és létezik egy realpolitikai elképzelés meg a hatalmi erő, amely számára érdektelenek vagyunk.

5. 1989.

Következett a fordulat éve, az első szabad, választott nemzeti kormány. Kisebbségvédelmi nemzetközi konferenciákon személyesen megismertem néhány dél-tiroli német vezetőt, akiktől megtudtam a dél-tiroli német autonómia kivívásának körülményeit. Úgy éreztem, ezeket, és a svájci alkotmányból ismert pozitívumokat, amelyeket a magyar kisebbségek ügyében fel lehet használni; azonnal közölnöm kell az új miniszterelnöki hivatallal.

Levéllal fordultam Antall József miniszterelnök úrhoz. Levelemben két lényeges pontot domborítottam ki:

a. Ismerve a két ENSZ rezolúciót, amelyben Ausztriának védőhatalmi státust biztosítanak a német anyanyelvű Dél-Tirolban többségben élő kisebbség ügyeinek védelmében, valamint a második rezolúciót, amelyben felszólítják Olaszország és Ausztria kormányait, hogy működjenek együtt a kisebbség helyzetének megoldására, arra szólítottam fel a Magyar Miniszterelnöki Hivatalt, hogy ennek tükrében, erre a történelmi precedensre hivatkozva kérjenek az ENSZ-től Magyarország számára védőhatalmi státust, hogy kormány szinten léphessenek fel a szomszédos országokban a magyar kisebbségek érdekében.

b. Második fontos ajánlatom a svájci alkotmánynak a szülőföldhöz való jog sérthetetlenségével kapcsolatos megállapításaira vonatkozott. A szülőföldhöz való jog elidegeníthetetlen, és birtoklása a család három nemzedéken keresztül állandó otttartózkodásának bizonyításával érhető el. Arra kértem a Miniszterelnöki Hivatalt, tanulmányozzák ezt a jogi meghatározást, törekedjenek arra, hogy nemzetközileg elismertessék és az utódországokra alkalmazhatóvá, illetve kötelezővé tegyék mindenütt, ahol a többség erőszakos be- és áttelepítésekkel az etnikai összetételt a maga javára akarja megváltoztatni. A törvény értelmében senki sem telepíthető ki szülőföldjéről és a betelepítetteknek csak a negyedik generációja szerezhetne itt jogokat.

A Miniszterelnöki Hivatal válasza sokáig késett (úgy értesültem, hogy nem tudták felkutatni a két ENSZ rezolúció eredeti szövegeit, később én magam küldtem meg.)

6. 1989 decemberében a Ceausescu diktatúrát megdöntötte a kétes hírű forradalom, ami inkább puccs volt. 1989 karácsony másod- vagy harmadnapjára Münchenbe hívtak, ahol a román Graf Urechea román emigráns csoportokkal, erdélyiekkel, magyarokkal és németekkel, sőt magyarországi szervezetekkel kívánt tárgyalni egy erdélyi párt alapításáról.

Az én álláspontomat, amit olvasói levél formájában a Frankfurter Allgemeine Zeitung-nak is megküldtem, elfogadta a „pártalapító közgyűlés” (együttműködésemnek ez volt a feltétele.) A következőkről volt szó:

a. Románia nem nemzeti állam. Az új román kormány Romániát többnemzetiségű államnak kell nyilvánítsa.

b. A demokratizálódás alapja az emberi jogok tökéletes alkalmazása kell legyen, a kisebbségeknek kollektív jogokat kell biztosítani.

c. Az új román kormány az országot a decentralizálás útján viszonylag önálló egységek szövetségévé kell alakítsa, így Moldva, Oltenia, Munténia, Erdély, Dobrudza, Bánát a bukaresti centralizmustól meg kell szabaduljon. A provinciák történelmi hagyományaik szerint fejlődhetnek, kisebbségi problémáikat az etnikumok sajátos igényei szerint könnyebben és hatásosabban oldhatná meg. Erdély egy ilyen önkormányzás feltételei mellett minden ottlakó etnikumnak a saját hazát biztosíthatná.

A tervezett erdélyi párt három nyelvű lett volna. A kétnapos összejövetel kudarcba fulladt. Kiderült, Graf Urechea semmilyen román bázissal Erdélyben nem rendelkezett - a számomra felajánlott alelnöki pozíciót eutasíthattam azzal, hogy ehhez az EVSZ hozzájárulását kell kérnem.

7. Tüntetés 1990 márciusában Bonnban

A román nagykövetség előtt tüntettünk a Vatra Romineasca magyarellenes pogromját (március 19-20) követőleg. Követeléseinket, a pogrom genocidium jellegét hangsúlyozva magam olvastam fel hangszóróba a követség épülete előtt. A szöveg összeállításában Zsidó László professzor segített. A tiltakozó iratot átnyújtottuk a követség embereinek, maga a követ is kijött közénk, és ő maga is fasiszta szervezetnek minősítette a Vatra Romineascát (míg otthon a miniszterelnök nyilvánosan parolázott a Vatra elnökével.)

8. Csatlakoztunk Tőkés László béke-Nobel-díjra való felterjesztéséhez (1990 szeptember).

9. Találkozó Verestóy Attilával (RMDSZ szenátor).

Jeszenszky, mint külügyminiszter irányította hozzám. Beszélgetésünk témája volt megvalósítani a külföldi kapcsolatok. Felajánlottan az RMDSZ képviselők megszervezéséhez való hozzájárulásomat, segítségemet a fontosabb európai fővárosokban, kapcsolatteremtést a külföldi vezető sajtóban tevékeny magyar újságírókkal, felvettem a megfigyelő státus kialakítását az RMDSZ részéről az ENSZ-ben, EBEÉ-ben, és a részvételt a kisebbségi jogokkal foglalkozó nemzetközi szervezetekben. Hangsúlyoztam: az erdélyi magyarság problémáját európai problémává kell tenni, egyébként a román parlamentben sikereket nem lehet elérni.

10. 1991. április 13-14-én az Egri Konferencián képviseltem az EVSZ németországi szervezetét. Körülbelül 60 erdélyi küldött is jelen volt, de nem az RMDSZ vezetősége. Több órán keresztül tárgyaltam Tőkés László püspökkel, aki elég borúsán látta az erdélyi magyarság helyzetét. („Új Mohács előtt állunk”... ”vert sereget akartok harcra indítani?”). Előadásra kértek fel a szervezők, amelyet a konferencia második napján mondtam el. Rövidített formában a Beke György által összeállított füzetben nyomtatásban is megjelent (lásd még Nyilatkozat EVSZ, Erdélyi Szövetség Budapest, Nemzetközi Erdélyi Bizottság Bécs, Kisebbségvédő Társaság (Zürich).

11. 1991. április 20. Stuttgart-i Erdélyi Vacsora. Előadó Köteles Pál. Az eredeti elképzelés konferencia volt. Már 1991 januárjában javasoltam a délvidéki VMDK vezetőinek, Dr. Hódi Sándornak és Ágoston Andrásnak, a felvidéki

Együttélés párt elnökének, Duray Miklósnak, akik az én megítélésem szerint a kemény kisebbségi politika határozott hívei voltak, egy *magyar kisebbségi csúcsszervezet* megalakítását a VMDK, az RMDSZ, az Együttélés vezetésével, az emigrációs nyugati szervezetek támogatásával a 4-4,5 millió kisebbségben élő magyarság érdekképviselésének összehangolására. A közös döntések kötelezőek lettek volna a politikai megnyilvánulásoknál.

A VMDK nem küldött képviselőt, de április 21-i országos kongresszusán határozatba iktatta a csúcsszervezethez való csatlakozást, Duray Miklós írásban küldte el álláspontját, az RMDSZ képviselője, Borbély Imre nem tudott vízumot szerezni.

Ennek ellenére egy „Stuttgarti Nyilatkozatot” szerkesztettünk, amelyet elküldtünk a Magyar miniszterelnöknek, külügyminiszternek, valamint Pozsgai Imrének, akit a csúcsszervezet élére szerettünk volna megnyerni, nemzetközi tekintélyének ismeretében, azok után, hogy államfői megválasztását az MDF megghiúsította. Székely András Bertalan főkormánytanácsos közvetített (Pozsgai részt is vett a VMDK kongresszusán.)

Az összeállított nyilatkozat a következőket tartalmazta:

a. Magyarország forduljon az ENSZ-hez a védőhatalmi státus megszerzéséért.

b. Alakuljon meg a határon kívül élő magyarság érdekképviselési és politikai szervezeteiből egy csúcsszervezet, képviselve a többmilliók kisebbségben élő magyarságot a nemzetközi szervezetekben.

A nyilatkozatot elküldtük az érdekelteknek. (közben elkészítettük a *Fordulat* második kötetét.

12. 1991. szeptember 11-én Bécsben részt vettem egy tanácskozáson, amely a *Közép-európai Kisebbségek Fórumát* lett volna hivatott megalapítani, főképp horvát, albán és más kisebbségek részvételével, Eva Maria Barki vezetésével, ahol a magyar kisebbségvédelem az akkori politikai helyzetben másodrendűvé vált volna. A döntés, az alakulás elnapoltatott. Nagyon helyesen Duray Pozsonyba hívta az érdekelteket novemberre, egy jobban előkészített alakuló összejövetelre.

13. 1991. szeptemberében egy nagyszabású Széchenyi emlékünnepe alkalmából Stuttgartban találkoztam Katona Tamás külügyi államtitkárral. Felvettem a moldvai csángók még magyarul beszélő családjainak nemhivatalos, de folyamatos áttelepítését családösszevonás címen. Felvázoltam a lehetséges megoldásokat (Domokos Pál Péter tanítványainak a bevonásával), valamint anyagi támogatás megszervezésével Nyugatról. Az ajánlatot szívesen vette, de nem történt semmi.

14. 1991. szeptember 30. Levél Antall József miniszterelnökhöz.

Siebenbürgische Weltorganisation Sektion B R Deutschland e. V.
Erdélyi Világszövetség Németországi Csoportja
Transylvanian World Federation West Germany Branch
Stuttgart, 1991. szept. 30

Antall József miniszterelnök úrnak
Miniszterelnöki Hivatal
Pf.: 2
H-1357 DUDAPEST

Miniszterelnök úr!

Szíves engedelmével visszatérnék az 1991. április 20-i Stuttgarti Nyilatkozatunkban lefektetett álláspontunk kifejtéséhez. Itt mellékelem a két ENSZ rezolúció szövegét, melyet tudomásom szerint nem sikerült idejében előkeríteni.

Az egyre éleződő kelet-és közép-kelet-európai, valamint jugoszláviai helyzet nézetünk szerint fokozottabban sürgeti a Magyar Kormány védőhatalmi státuszának megszerzését. Ha csak a délszláv testvérháborúra utalhatok, Magyarország érellyes fellépésével meggátolhatná,...

...

...A kérdés másik megközelítési módja lehetne a Hágai Nemzetközi Bíróság bevonása az

1. eddig nemzetközi jogi szempontból nem egységesen interpretált szülőföldhöz való jog kérdéskörének elmélyítésére.

2. az anyanyelv és anyanyelvi oktatás minden szintű biztosításának ügyében a határokon kívül élő öt millió magyar esetében.

Kiváló tisztelettel

Dr. Konthur Bertalan, elnök

Témája:

- Védőhatalmi státusz megszerzése
- Az ENSZ rezolúciók másolata
- A szülőföldhöz való jog, a svájci alkotmány megfelelő cikkelyei
- A trianoni diktátumot sem az Egyesült Államok, sem a Szovjetunió nem ratifikálta
- A magyar nemzet egysége a határok ellenére.
- A magyar állam kötelessége a határokon túl is a magyar nyelvű oktatás biztosítása, ami nem szuverenitás kérdése.
- A Hágai Nemzetközi Bíróság bevonása.

15. 1991. október 12. Erdélyi Vacsora. Előadó Cseres Tibor író. Vérbosszú Bácskában. Történelem-feldolgozás magyar részről, amire sohasem jött válasz a szerb oldalról.

16. 1992. március 21. Erdélyi Vacsora. „Keleten a helyzet változatlan?” Kerekasztal beszélgetés erdélyi résztvevőkkel.

17. 1992. november 28. A bukovinai székelység kálváriája. Előadó Tamás Menyhért.

18. Erdélyi Magyar Kongresszus - Budapest, 1992. augusztus 29. (Ehhez a ponthoz Török Gyula kiváló jegyzőkönyvét használom fel.)

A kongresszuson kb. 350-400 személy vett részt, nem a tervezett teremben, technikai nehézségek miatt. A kongresszusról távol maradt a magyar kormány, valamint az RMDSZ. A kongresszus egyhangúlag elfogadott nyilatkozata megállapította, hogy a térségünkben zajló tragikus folyamatok oka az önrendelkezési jogok semmibevétele.

Király Károly: „Szeretnénk, ha emberi méltóságunkat tiszteltetben tartva kezelnének bennünket. Ez a nyilatkozat nem több és nem kevesebb annál, mint hogy kinyilvánítjuk igényünket arra, hogy gyakorolhassuk a minket megillető jogokat... jogaink gyakorlása elé azonban nap mint nap akadályokat gördítenek. Miért ne szólhatnánk, ha jogaimban korlátoznak? Én kérjek bocsánatot azért, mert elnyomnak?... Hívjanak össze egy nemzetközi bíróságot, amelyik minden és bárhol történő genocidium felett ítélkezik...

A román nemzetállam nem ismeri el a magyarság jogát az önrendelkezésre. Márpedig a románok gyulafehérvári gyűlése

1918-ban kimondta minden erdélyi népcsoport önrendelkezési és önkormányzati jogát... A határmódosításoknak nincs realitása, az erdélyi magyarság az együttélés híve.”

Zolcsák István (Brazília): „Románia etnikai háborút vív a magyar kisebbség ellen, és félő, hogy ennek tömeges menekülés lesz a következménye. Az önrendelkezési jog természetes joga minden népnek, ezért a problémát európai ügyként kell kezelni”.

Eva Maria Barki (Bécs): Az erdélyi magyarok az önrendelkezési jog követelésével nem kívánnak többet annál, mint ami a nemzetközi normák szerint megilleti őket. Jogokat ugyanakkor nem lehet senkitől sem kapni, azért meg kell küzdeni.”

A határozat szerint a kongresszus évente egyszer ül össze. A kongresszusok között a munkát egy kb. 40 személyes bizottság végzi. Tudomásom szerint az „állandó” kongresszus gondolatából nem valósult meg semmi. Megítélésem szerint ennek oka abban rejlik, hogy sem az RMVSZ, sem a magyar kormány nem csatlakozott az Erdélyi Magyar Kongresszus álláspontjához. (Felsőbb döntő tényezők határozták meg ezt?)

19. A Magyarok 3. Világkongresszus- Budapest, 1992. augusztus 19-21. Többet vettünk részt az EVSZ tagságából. Török Gyula feljegyzéseiből idézek: „Létharcot folytat a magyarság Erdélyben, a Vajdaságban, Kárpátalján és a Felvidéken, valamint az Anyaországban is”

Antall József miniszterelnök: „A magyarságban évszázadokon át mindig is megvolt az összetartozás tudata. Egy eszmei Magna Hungaria-ba valamennyi magyar beletartozik, bárhol is él a világon... A magyarság mindig befogadó nemzet volt. Mi csak akkor vagyunk szavahihetőek, ha nem tagadjuk, a trianoni szerződés nehezen emészthető fájdalmat okozott a nemzetnek. De ma nem a történelmi fájdalom, hanem a realitások felől kell megközelíteni ezt... Magyarország aláírta a Helsinkii Záróokmányt, elfogadta a Párizsi Chartát, lemondott a határok erőszakos megváltoztatásáról, de a kisebbségben élő magyarok alapvető jogainak biztosítását nem tekinti (más állam) belügyének.”

Teller Ede atomfizikus, USA: „A jövő az együttműködésben végzett tisztességes munkán alapul”

Duray Miklós, Felvidék: „75 éve olyan csapás érte Magyarországot, amelyet csak a török hódoltságához lehet hasonlítani. A magyaroknak békejobbot kell nyújtani az őt körülvevő többi népnek, az új béke alapkérdése a magyar kérdés rendezése... A kisebbségek a magyar nemzet szerves részének tekintik magukat, ám nincs bennük bosszú, sem gyűlölet a szomszéd népekkel szemben. A magyar kisebbségeknek joguk van az önrendelkezésre, az önkormányzatra, művelődési és kulturális jogaik gyakorlására.

Egy reflexió (Dan Lazarescu - Nemzeti Liberális Párt alelnöke, Románia): Immár több mint tíz éve tud arról a tervről, hogy svájci mintára szervezzék meg Erdélyt, két magyar és négy román nyelvű kantonnal. Ezt a liberális politikus utópiának minősíti.

20.1993. március 27. Előadó Csurka István.

Ez volt egyik legsikeresebb rendezvényünk, ami a látogatottságot illeti. Alig fértünk be a terembe. Bevezetőmben elhangzott néhány kortörténeti jelentőséggel bíró megállapítás, amit talán érdemes idézni.

– az erdélyi kisebbség jogaiért való küzdelmet nemzetközi-vé kell tenni.

– szükséges lenne a kisebbségi választott érdekvédelmi szervezeteknek egy csúcsszervezetét megalapítani a 4-5 millió, határokon túl élő magyarság jogainak nyomatékosabb képviselésére.

– Az RMDSZ brassói kongresszusán elhangzott az az igény, miután a román kormány 1992 októberében elutasította az RMDSZ követeléseit a magyar autonómia ügyében, hogy Románia fogadja el a magyarságot államalkotó nemzetként, azonos jogokkal. A román válasz: lehetetlen követelés, ilyen példa sehol sincs Európában, a magyarok teljesen lehetetlent kérnek. A hatalom konszolidálódott Romániában. Az RMDSZ kénytelen visszakozni és anélkül, hogy egyetlen követelését teljesítették volna, önszántából levéllel folyamodott az amerikai szenátushoz, kérve, hogy adnák meg Románia számára a legnagyobb gazdasági kedvezmény státusát, ami bár pozitív gesztus a románság felé, de ugyanakkor jókora pofon a több mint egymillió amerikai magyarság képviselőinek és mindazoknak, akik mindent megtettek az amerikai kongresszusban azért, hogy Románia csak akkor kaphassa meg ezt a fontos kedvezményt, ha az erdélyi magyarságnak megfelelő kisebbségi jogokat biztosít.

Csurka Istvánt, mint a Magyar Demokrata Fórum egyik alapító tagját, az MDSZ elnökség tagját, az MDSZ alelnökét üdvözlöttük. A Magyar Út Alapítvány elnöke, a Magyar Fórum újság szerkesztője, Ő volt, aki a kétéves MDF koalíció kormányzását áttekintő, bátor helyzetjelentéssel bírálta. Kiválása (kizárása?) talán csak napok kérdése volt. Új párt alapításáról szóltak a hírek.

Előadásában bírálta a kormányt, az össz-kárpátmedencei magyarsággal kapcsolatban nem volt semmi mondanivalója (bár erről szólt a felkérésünk), pártpolitikai fellépése különösebb rezonanciát nem váltott ki a hallgatóságból. Másnap a sajtó képviselőivel hoztuk össze.

21. Harc a ZDF Aspekto-Kulturmagazin 1993.12.17-i adásával kapcsolatban.

Régóta célunknak tartottuk minden olyan média-tevékenységgel szembeszállni, ami a magyar történelmet, a magyar igényeket meghamisítva, negatív képet nyújt a magyarságról. Ezen a téren tevékenységünk minden érdeme Török Gyula nevéhez fűződik. Levelünket a ZDF intendánsának Konthur Bertalan EVSZ elnök aláírásával küldtük el. Felháborodásunkat fejeztük ki azzal az állítással szemben, hogy Magyarország elnyomója lenne a cigány kisebbségnek és minden „másképp gondolkodónak”. Elutasítottuk azt, hogy Horthyt fasisztának, háborús bűnösnek vagy zsidóüldözőnek állítsák be. Hivatkoztunk a Nürnbergi perre, valamint a szövetségesek ítéletére, ahol Horthyt nem vádolták és nem ítélték el sem mint háborús bűnöst, sem mint fasisztát, sem mint zsidóüldözőt - szemben azzal, amit ez a TV-adás állított. Elítéltük azt az állítást, hogy a magyar közvélemény jobbra tolódott volna, Konrád György és Eörsi István nyilatkozatait a sajtószabadság beszűkítéséről teljesen valótlanak, az egész adást céltudatosan hamisnak ítéltük meg. Az adás éppen akkor hangzott el, amikor az egész magyarság Antall József halálát gyászolta.

1994. január 31-én prof. dr. Dieter Stolte, a ZDF intendánsa magyarázkodó levélben válaszolt. Erre Török Gyula 27 oldalas tanulmányban reflektált, tisztázva minden történelmi és jelenlegi körülményt.

Összegzőképpen: nem nyertünk csatát olyan értelemben, hogy a ZDF nyilvánosan, önbírálszerűen visszavonta volna néhány állítását, de biztosak voltunk abban, hogy ameddig Stolte professzor a ZDF intendánsa, kétszer is meggondolják, kinek a sugallatára és milyen politikai jelentést készítene Magyarországról. Mellékesen: a TV-adás másolatát a Magyar Nagykövetségnek és a Magyar Külügyminisztériumnak is megküldtük. Tudomásom szerint ez ügyben nem történt jegyzékváltás.

Stuttgart, 2002. december 13-án

Dr. Konthur Bertalan

Névjegy: Dr. Konthur Bertalan. Született 1939. 12. 1., Brassó. Orvosi diploma 1964. Maosvásárhely. Körorvos 1965-től 1968-ig Oroszhegy és Felsőőfalva községekben. Sebész-szakorvosi képzés és ténykedés – Marosvásárhely és Szentkeresztbánya 1968–1974. 1974-ben elhagyta Erdélyt (disszidált), Nyugatnémetországban telepedett le, ahol sebészként és traumatológusként dolgozott 2002-ig.

Magyarországra települve gazdag, nagy nemzetközi visszhangot kiváltó társadalmi tevékenysége lezárult. Évek múltával szükségét látta közreadni fenti összefoglaló beszámolóját, mellyel lapunkat kereste meg. Örömmel teszünk eleget a megtisztelő bizalomnak.

Reményik Sándor

Három szín

A keblünkről letiltották,
Leszaggatták a három színt;
Keblünkről beljebb vándorolt:
Befogadták a szíveink.
Ameddig piros lesz a vér,
Ameddig fehér lesz a hó,
Amíg zöldel a rét füve,
Lesz jel, eszünkbe juttat:
Hogy hitünk hol van, hol hazánk,
Hogy hova, kihez tartozunk,
S kié a föld, hol elsüllyed
A koporsónk, ha meghalunk.
Hogy az életünk sivatag,
Hogy vérbemártott kép a táj,
S a testnek a letépett tag
Utána sír, utána fáj.
Ameddig piros lesz a vér,
Ameddig fehér lesz a hó,
Amíg zöldel a rét füve,
Míg lesz magyar szív, dobbanó:
A keblünkről letilthatják,
Letéphetik a három színt,
Keblünkről beljebb vándorol,
Befogadják a szíveink.
E három szín után fog szívünk
Sikoltva égni, vérzeni,
Ki mindenünnen leszaggatta.
Jöjjön és onnan tépje ki!

1919. július 14.

Debrecen és az erdélyiek

„Erdély és Magyarország kapuja évszázadok óta Debrecenből és Debrecenbe nyílik.” (Székelyhidi Ágoston.) Debrecen mindig kaput nyitott az Erdélyből elüldözötteknek, akár 1916-ra, akár az első vagy a második világháború utánra, vagy akár az 1980-as évek végén megindult nagy menekülthullámra gondolunk. Az itt letelepedett erdélyiek keresték egymás társaságát. Az összetartozás, az együtt gondolkodás és tevékenykedés már a múlt század első éveiben szervezetbe tömörítette a Debrecenbe vetődött erdélyieket. Ebben a városban az Erdélyhez kötődő egyesületi életnek nagy hagyományai vannak.

A krónika szerint a debreceni Csokonai kör 1901-ben egy estélyt rendezett a székely íróknak, melyen többek között jelen volt Benedek Elek, Jakab Ödön, Gaál Mózes, Jancsó Benedek is. A Csokonai kör egykori jelentése (Lásd: *Debreceni Csokonai kör 1901. évi jelentése*) meleg szavakkal méltatja a meghívottakat. Ennek az estélynek a hatására a Debrecenben élő székelyek elhatározták, hogy megszervezik a Debreceni Székely Társaságot, olvashatjuk az „Emlékfüzet a Debreceni Székely Társaság alapításának 20 éves évfordulójára. 1902–1922” című kiadványban. Az 1902. június 15-én összejött alakuló közgyűlés már el is határozta a Debreceni Székely Társaság (D.SZ.T.) megalakulását, és jelszóul tűzte ki „*a pusztulás örvénye szélén álló székely népfaj megmentését*”. A társaság első elnökének Pünkösty Ferenc államépítészeti főfelügyelőt választották. A mozgalom főistápolója, ahogyan ma mondanánk a motorja ótordai Székely Ferenc műszaki főtanácsos volt. Ő szervezte meg tulajdonképpen a D. Sz. T.-ét, és ő volt a társaság leglelkesebb, és legtevékenyebb tagja. A Debreceni Székely Társaság működésének céljául a következőket tűzte ki: „*A székelység érdekeinek védelme; a magyarság figyelmének ráirányítása az erdélyi magyarság, a székelység helyzetére; a Székelyföld természeti kincseinek, vadregényes vidékeinek, földőinek, iparának ismertetése; az oláhság terjeszkedésének korlátozása; a székelység védelme az eloláhsodás ellen; a kormány tevékenységének a fölkelése a székelység ügyei iránt*”. A megfogalmazott célok hatékonyabb megvalósításáért a debreceni Társaság csatlakozott a Székely Társaságok Országos Szövetségéhez, és tevőlegesen részt vállalt a közös ügy érdekében kifejtett munkában.

1909 júniusában Debrecenben vendégül látják az országos szövetség küldöttségét. A Debreceni Székely Társaság szívügyének tekintette és mind anyagilag, mind erkölcsileg támogatta a székely ipari tanulókat. Ugyancsak a Társaság gyámkodott néhány bukovinai székely és a moldvai csángó iparos tanuló felett és egyengette útjukat az érvényesülés felé. A társaság, akárcsak a többi, szerte az országban működő székely társaság, vészjeleket küldött az ország vezetői felé a keleti határon gyülekező „viharról”, vagyis a magyarellenos román szervezkedésről. Az 1910. évi közgyűlésen panaszoják, hogy „*saját hazánkban vértelenül kell kiállanunk, az anyagi eszközökkel jól felvértezett nemzetiségi agitációval szemben*”

1916-ban az első román betörés elől menekülőket, akik Debrecenbe kerültek, a Társaság lehetőségéhez mérten támogatta és segítette.

Erdély román kézre kerülése után, 1919-től hatalmas menekültáradat indult el az anyaország felé. A statisztikai adatok szerint 1924-ig 197 035 erdélyi magyar érkezett a területének

kétharmad részét elvesztett Magyarországra (lásd: *Jelentés az Országos Menekültügyi Hivatal négy évi működéséről*, Budapest, 1924.) A menekültek nagy tömege főleg

Budapesten keresett menedéket, de sokan közülük Debrecenre választották új szállásuknak. A Debreceni Székely Társaság az újonnan érkezettek (akik főleg zilahi menekültek voltak) ügyeinek intézésében, ruhával, élelemmel való ellátásában, társadalmi beilleszkedésük elősegítésében nagy részt vállalt. Ezt a tevékenységet mindaddig folytatta, míg megalakult az Országos Menekültügyi Hivatal (1920. április 28-án). A Társaság nagy mennyiségű adományt és pénz gyűjtött a székely hadosztály részére, amelyet 1919. március 8-án adtak át a csai fronton.

A D.Sz.T. munkájának fontos részét képezték azok a nyilvános előadások, melyeknek célja az volt, hogy megismertesse az érdeklődőket Erdély és a székelyek történetével, múltjával és jelenével. Az előadók, többek között dr. Darkó Jenő egyetemi tanár (*A székelység helyzetéről a múltban és a jelenben*), dr. Rugonfalvi Kiss István egyetemi tanár (*A székely hadosztály és az oláh megszállás története*), dr. Tankó Béla egyetemi tanár (*Erdély kultúrájáról*) szakmájuk elismert képviselői.

Az erdélyi hatalomváltás után, az új helyzetnek megfelelően, 1919-ben, a közgyűlés módosította alapszabályát és egyben új elnököt választott dr. Darkó Jenő személyében, aki a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a debreceni Tisza István Tudományegyetem ny. r. tanára volt. Halála (1940. január 8.) után, az elnöki székben őt követte Dr. Rugonfalvi Kiss István egyetemi tanár.

A Debreceni Székely Társaság 1934. június 4-én zászlóavató ünnepség keretén belül felvállalta az erdélyi magyar és székely egyesületek országos értekezletének a megtartását. Az értekezleten 22 erdélyi szervezet és 9 fiókszervezet képviseltette magát. A meghívottak között jelen volt gróf Bethlen István, Pásint Ödön, Szudy Elemér, Jeney Zoltán. Az értekezleten gróf Teleki Pál elnökölt. Az elhangzott beszédek főleg azt hangsúlyozták, hogy az egységes és hatékony munka érdekében a szervezeteknek összefogással létre kellene hozniuk az erdélyiek szövetségét. Egy kis részletet idézek az ott elhangzott beszédek egyikéből, amely aktualitása miatt akár ma is elhangozhatna: „*De hol van az a szerv, az az erdélyi központ vagy hol van az az alakulás, amelyik lépést tartva az eseményeknek iramával, az elfoglalt országrész minden viszonyát, minden körülményét, minden adottságát a lehető legpontosabban tudná számon tartani, amely a leghitelesebb információk segítségével minden vonatkozásban a helyzet ismeretének csúcspontján állana?*” (Dr. Kolosváry Bálint az Erdélyi Férfiak Egyesületének elnöke). Az említett erdélyi központ létrehozásával mind a mai napig adósok az illetékesek.

Az országos értekezlet határozatai nyomán, hosszas toborzó és szervező munkával, 1939. március 26-án sikerült megalakítani az **ERDÉLYIEK SZÖVETSÉGÉT**.

A Debreceni Székely Társaság, **Erdélyi Füzetek** címmel, történelmi dolgozatok megjelentetésére is vállalkozott. Három füzet megjelenéséről tudunk: 1. Siculus: *A romániai magyar kisebbség kulturális helyzete*; Révész Imre: *A reformáció az erdélyi oláhok között*; valamint Darkó Jenő: *Népességi mozgalmak Erdélyben és környékén a középkorban*; Ez utóbbit 2010-ben újra kiadták. (Lásd: *Erdélyi Értesítő* (Az Erdélyi Férfiak Egyesülete hivatalos lapja 1939. évi nyári szám).

A második világháború után a Debreceni Székely Társaság a többi egyesület sorsára jut. „*Debrecen Város Egyesületi Katasztere 1833 – 2001 között*” (Hajdú-Bihar megyei levéltári közlemények 28. szám. Debrecen, 2002.) című kiadvány szerint a Társaságot 1947. április 3-án számolják fel. A sors íróniája, hogy a székely származású Rajk László belügyminiszter rendeletére szüntetnek meg több mint 1500 ifjúsági és egyéb egyesületet, többek között az erdélyieket összetartó, támogató szervezeteket is.

A már említett Egyesületi kataszter szerint a két világháború között Debrecen városában még két, erdélyieket tömörítő úgymond fiókszervezet működött: 1925-ben alakult meg a *Hargita-Váralja Jelképes Székely Társaság* azzal a céllal, hogy támogassa az őshazán kívül élő székelyek társadalmi, művelődési és gazdasági ügyeit. Elnöke Dánér Ábel volt. Az egyesületet 1947. április 3-i dátummal oszlatták fel. A másik a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége Debreceni Helyi Csoportja, mely 1935-től 1946-ig működött. Céljuk a székely, valamint a többi elesatolt területéről érkezett egyetemi és főiskolai hallgatók egy szervezetbe való tömörítése. Estélyek és rendezvények szervezésével a székely öntudat ébrentartására és a revíziós gondolat támogatására törekedtek.

A második világháborút követően Észak-Erdély újra román fennhatóság alá került, aminek következtében újabb menekülthullám indult nyugat felé és Magyarországra. A háborút követő nagy népmozgás statisztikája nem ismert, ezért a kutatók is csak becsült adatokkal tudnak szolgálni. Itt főleg két történész, Für Lajos és Stark Tamás kutatási eredményei nyomán megállapíthatjuk, hogy a második világháború után az Erdélyből elmenekültek száma meghaladta a százezer főt. Ugyanakkor mindkét történész megjegyzi, hogy a szám ennél sokkal magasabb is lehet. (Lásd: Stark Tamás: *Magyarország második világháborús embervesztése*, Budapest, 1989, valamint Für Lajos: *Mennyi a sok sirkereszt*, Püski kiadó, New York 1987.) Az bizonyos, hogy Debrecenben is sok erdélyi magyar telepedett le. (Lásd: Székelyhidi Ágoston: *Debreceni napló Erdélyről*, Debrecen, 1989.)

A második világhégés után, a front elvonultával a román politika rátért a békeszerződés előkészítésére, melynek legfőbb célkitűzése Észak-Erdély visszanyerése, visszahódítása volt. Ennek érdekében a Groza vezette kormány engedményeket tett a közel kétmillió magyarországi irányában. Jóllehet az ún. „magyarbarát politika” ellentmondásos volt, mégis sikerült megtévesztenie, mind a belföldi, mind a külföldi, köztük a magyarországi politikai köröket is. Groza ígéretei (a határok „légiesítése”, a vámhatárok, az országhatárok könnyű átjárhatósága majd megszűnése, szabad nyelvhasználat stb.) mind az erdélyi magyarság megnyerése érdekében előhúzott román „mézesmadzag” részét képezték.

A „magyarbarát” Pertu Groza, Marosvásárhelyen a Magyar Népi Szövetség ülésén (1945. november 15–18.) többek között azt is bejelentette, hogy „*a debreceni vásár idejére megnyitja a határt a két ország között - „próbavámuniót léptet életbe” - és felfüggeszti az útlevél használatát*” (lásd: Lipcsey Ildikó: *A Magyar Népi Szövetség az önfeladás útján*, Possum kiadó 1998.)

Az engedmények és a két nép közti megbékélés reményének illuzórikus hangulatában írták alá a magyar és a román írók, valamint a tudományos élet képviselői (Dimitrie Gusti, Mihai Sadoveanu, Ion Savulescu, Iorgu Iordan, Ion Stoilov,

Szegfű Gyula, Sántha Kálmán, Domanovszky Sándor, Szentgyörgyi Albert, Ion Parhon) a **Román–Magyar Társaság** alapító oklevelét, s megfogadták, hogy „*minden ellentétnek és gyűlöletnek, melyek hosszú időn át szétválasztották a népeinket, ezentúl meg kell szűnniük*” (lásd: Népi Egység, 1945. szeptember 8.) A Társaság Bukarestben és Budapesten is megalakult. A budapesti Magyar–Román Társaság 1945. szeptember 21-én tartotta alakuló közgyűlését Kodály Zoltán elnökletével. E Társaságok főleg a kultúra szabad áramlásának lehetőségét hangsúlyozták. A Magyar–Román Társaság, valamint az írószövetség védnöksége alatt került sor az Ady Endre, Arany János és Petőfi Sándor emlékünnepek megrendezésére. Illyés Gyula erdélyi körútja alkalmával azt nyilatkozta, hogy sikerült „*Erdélyt a békeasztalára tennünk, mely köré mindannyian leülhetünk*”, ahogyan azt a Timpulban (Idő) Costa Carei feljegyezte. A cikk a Világosság 1945. augusztus 13-i számában magyarul is megjelent. Az ígéretek és fogadkozások hatására az erdélyi és a magyarországi magyarság egy része őszintén hitt abban, hogy a két nép a megbékélés útjára lépett.

Ez a légkör adott ösztönzést azoknak az embereknek, akik már régebben is szorgalmazták a magyar és a román nép együttműködését és barátságát. Ennek hatására 1946. április 10-én megalakítják a budapestitől függetlenül, a **Debreceni Magyar–Román Társaságot**. Célul tűzték ki a két nép barátságának a szolgálatát, a román kultúra értékeinek a megismerését és megismertetését, a kapcsolatok és kölcsönhatások elfogulatlan vizsgálatát és erősítését, elsősorban Debrecenben és a Tiszántúli térségében. Tervükben szerepelt „*a román nyelv, folklór, irodalom és művészetek ismertetése és a magyar irodalom román nyelvű tolmácsolásának elősegítése*.” Elnököknek a nagy tekintélyű, már országosan elismert pedagógust, Dr. Karácsony Sándor egyetemi tanárt választották. A Társaság ügyvezető alelnöki tisztét dr. Lükő Gábor egyetemi tanár töltötte be. Mindketten a román kultúra jó ismerői és tisztelői, a két nép közeledésének tevékeny elősegítői voltak. Lükő Gábor 1931 és 1933 között a bukaresti egyetem bölcsészeti karán tanult. 1933-ban Dimitrie Gusti (román szociológus, történész, a romániai falukutatói mozgalom elindítója, egyetemi tanár) kutatócsoportjával néprajzi gyűjtést végez román és csángó falvakban. A társaság létrehozásában és a munka beindításában kettőjüknek jutott a főszerep. A társaság lapot alapít. Lükő Gábor szerkesztésében és a Debreceni Magyar–Román Társaság kiadásában 1946 novemberében jelenik meg a **KELETI KAPU** című folyóirat első száma. Úgy tervezték, hogy kéthavonta fog megjelenni. A lap két számot ért meg (1946. november és 1947. január). A színvonalas folyóirat első száma 24 oldalas volt, míg a második szám már 36. A társaság hatalmas erőfeszítéseket tett a román nyelv és irodalom megismertetése és terjesztése érdekében. Létrehoztak egy, főleg román nyelvű könyveket tartalmazó kölcsönkönyvtárat. Szorgalmazták a román nyelv oktatását az iskolákban és az egyetemen. Tervükben szerepelt egy saját könyvsorozat kiadása is. Magyar–Román Könyvtár címmel kétnyelvű sorozatot indítottak, de csak egyetlen könyvet sikerült megjelentetni „*A Nap Lakodalmá*” címen. A megjelent könyv román népbaladákat tartalmaz eredeti nyelven és magyar fordításban. A baladafordításokat Komjáthy István végezte.

A párizsi békeszerződés (1947. február 10.) aláírása után román részről megszűnt a „*barátkozás*” kényszere, és az erdélyi

lyi magyarság körül megfagyott a levegő. A „légiesített” határok helyett „vasfüggöny” ereszkedett a magyar–román határra. Az emberi, a kulturális és egyéb kapcsolatok szabad mozgása a két ország között a minimálisra csökkent. Nemcsak a két „testvéri népi demokratikus ország” közötti határt zárják le, hanem ezzel együtt megnehezítik az útlevelek kiadását is. „Az útlevelkiadás szüneteltetésének többek között az lett a következménye, hogy 1947–48 folyamán tömegessé vált az illegális határátlépés Magyarországra felé” – írja Vincze Gábor (Vincze Gábor: *Illúziók és csalódások*, Státus Könyvkiadó, Csíkszereda 1999, 78. old.) Ezek után nem csoda, hogy a Debreceni Magyar–Román Társaság tevékenysége fokozatosan csökkent majd teljesen értelmetlenné vált. Beolvasztották a budapesti Társaságba és 1949. április 3-i dátummal hivatalosan is megszüntették.

A kommunizmus éveiben, 1987-ig az Erdélyből Magyarországra települők száma nem volt jelentős mértékű. Magyarországon 1958–1987 között 7520 román állampolgárt (túlnyomó részt magyar nemzetiségű) honosítottak (Tóth Péter Pál: *Haza csak egy van?* Püski, 1997.) A Ceausescu nevével fémjelzett „aranykorszak” többek között az erdélyi magyarság egyre durvább és kegyetlenebb elnyomásában csúcsosodott ki. A vagyonából, magyarságából és emberi mivoltából kiforgatott erdélyi magyarság egy része újra a menekülésben látta megmaradása esélyét. Ki törvényesen, ki a zöld határon, ki csak gondolatban, de menekült. Ennek következtében több mint százezer magyarral lett kevesebb Erdélyben. A menekülők között kis számban román nemzetiségűek is előfordultak, de ők Magyarországot csak átmeneti szállásnak tekintették. A **DEBRECEN** című lap 1988. március 4-i száma az elsők között adott hírt a menekültek helyzetéről. Bár akkor már elhangzott Szűrös Mátyásnak az a rádiónyilatkozata (1988. január 27.), melyben leszögezte, hogy a Kárpát-medencében élő magyarság a magyar nemzet részét képezi, sőt már létrehozták az Állami Tárcaközi Bizottságot is (1988. február 25.) a lapnak ezt a számát mégis betiltották. A címlapon egy ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolás képe volt, felette Szabó Katalin kétoldalas riportja: **ÓHAZÁBAN? ÚJ HAZÁBAN?** A lap a Magyarországon maradás nehézségeiről és lehetőségeiről számolt be. Az írás megrémítette az illetékes elvtársakat, akik vagy még nem értesültek a kormány döntéseiről, vagy nem akartak arról tudomást venni, ezért elrendelték az utcán árusított példányok összegyűjtését és bezúzását. A tartalomra való tekintettel sok példány már elfogyott, főleg az ott tartózkodó erdélyiek érdeklődésének eredményeként. Az 1988–89-es debreceni menekülthelyzetről hiteles képet kapunk Franka Tibor, „*Most jöttem Erdélyből*”, valamint Székelyhidi Ágoston *Debreceni napló Erdélyről* (1989, Debrecen) című könyvéből. Debrecen fogadta először a zöldhatáron át menekülők nagy részét. Debrecen városa, a román határ közelsége miatt kapta az első nagy menekülthullámot, melyre a város nem volt felkészülve. A könyv hangsúlyosan Debrecenről szól, de mivel szerzője széles látókörrrel és tudással rendelkező ember volt, az országos gondokat is elének tárja, és a menekültügy országos problémáiba is betekintést nyújt. A könyvet változatlan formában 2008-ban újra kiadták.

A Debrecenben letelepedett erdélyi menekültek és a már itt élő erdélyiek összefogásából alakult meg a **Hajdú-Bihari Erdélyi Egyesület Debrecen**, melynek Helmecey József villamos-

mérnök volt az elnöke. Az egyesület igyekszik összetartani a debreceni erdélyieket különböző rendezvények, kiállítások és egyéb tevékenységek szervezésével. Mint az Erdélyi Körök Országos Szövetségének (EKOSZ) tagegyesülete részt vállal a többi egyesülettel a közös munkában. Az elnök az EKOSZ vezetőségének is egyik aktív tagja. Az itt kifejtett munkáról bővebben az EKOSZ lapjában, az **Átalvetőben** olvashatunk.

A nyolcvanas évek végén a Magyarországra menekült erdélyiek is megteremtik saját sajtójukat. A fővárosban már 1987-ben megjelenik a „*Határ, Idő Napló*” című szamizdat kiadvány, majd 1989-ben az „*Erdélyi Tudósítások*”, Debrecenben pedig egy, Erdély kultúrájának terjesztését felvállaló negyedéves folyóirat, az **Erdélyi Tükör**. A lapot eleinte Az Erdélyi Magyar Kulturális és Köznevelési Kör, majd a kilencvenes évek derekától az Erdélyi Szövetség és a Debreceni Erdélyi Kör (t.k.: a Hajdú-Bihari Erdélyi Egyesület Debrecen) adja ki. Az utolsó (zárószáma) 2000 szeptemberében jelent meg. A lap főszerkesztője mind a 12 évfolyamon keresztül az Erdélyből elszármazott Dr. Bajkó Mátyás egyetemi tanár volt. Halálával a lap is megszűnt létezni. A lapot Székelyhidi Ágoston szerkesztette, és a szerkesztőbizottságban olyan neveket találunk mint Pomogáts Béla, Beke György, Bényei Miklós, Gazda László, Bartha Elek vagy Köteles Pál. A lap mind a 12 évfolyam alatt az erdélyi kultúrának és hagyományainak hű terjesztője volt. Rövid tanulmányokat találunk a híres kolozsvári fotográfusról, Veress Ferencről, a polihistor Brassai Sámuelről, Bolyai Farkasról, Márton Áronról, az erdélyiek legendás püspökéről, stb. A szerkesztők figyelme kiterjed az Erdély tárgyában megjelent könyvek ismertetésére, folyóiratok bemutatására, szociográfiai tanulmányok és irodalmi jegyzetek, stb. közreadására is. Az olvasnivalót ismert és kevésbé ismert költők versei teszik színesebbé. Tematikus lapszámokkal is találkozunk, mint pl. az (1996/3. és 4.), amely a határon túli és a magyarországi oktatáspolitikával (Albert Sándor: Magyar iskolák Szlovákiában, Fedinec Csilla: A Kárpátaljai iskolarendszer; Fürj Zoltán: A református tanítóképzés történelmi változásai, vagy Bauer Ilona: A debreceni leánynevelő negyedszázada stb.) a nagy múltú iskolák történetével (Albert Ernő: Sepsiszentgyörgy, Mikó Kollégium, stb.), jelenével és jövőjével foglalkozik. Nagy veszteség, hogy ez az erdélyi és az egyetemes magyar kultúrát bemutató lap nem jutott el a szélesebb nagyközönséghez, és hogy a főszerkesztő halála után nem volt, aki átvegye és tovább folytassa a lap szerkesztését. Pedig Hajdú-Bihar megyében és Debrecenben is nagyon sok erdélyi értelmiségi él.

Az **Átalvető** 34. számában (2000 június) olvastuk, hogy **Szülföldem Erdély** címmel új alapítványt hoztak létre, melynek hivatása lesz az erdélyi magyar anyanyelvű oktatás támogatása, az erdélyi történelmi emlékhelyek, emlékművek számon tartása, segítése. Az alapítók között szerepelnek a Hajdú-Bihari Erdélyi Egyesület tagjai, köztük Dr. Aszalós Árpád elnök is. A kuratórium elnöke Csiki József.

Debrecen és az erdélyiek kapcsolatáról szólva, beszámolómból nem szabad kihagynunk az **Erdélytörténeti Alapítvány** tevékenységének rövid ismertetését. Az Erdélytörténeti Alapítványt a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Történelmi Intézetében hozták létre, Erdély jelenének és múltjának történeti tanulmányozása, az Erdély és a Pártium történetével foglalkozó kutatók kinevelése, ösztönzése, támo-

gatása, kiadványok szerkesztése és megjelentetése céljából. Pályázatok meghirdetésével igyekeznek fórumot teremteni azoknak a kutatóknak, akik tanulmányozzák a régióban élő etnikumok, nemzetek és nemzetiségek együttélésének történeti kereteit és módosulásait. Erdély történetével és irodalomtörténetével kapcsolatos munkák készítésére is ösztönöznek. Az Alapítvány kiadásában több értékes történelmi forrásmunka, Erdély művelődésével kapcsolatos tanulmánykötet jelent meg. Nincs mód minden könyv felsorolására, csak példaképpen említünk meg egy néhányat: Csizsár Ádám **A nemzetek együttélésének kérdése Erdély országgyűlésein (1790–1848)** című értekezése, Csaba királyfi elárvult népe (Székely konferencia 2009. október 2–3.); Bényei Miklós **Művelődési törekvések az erdélyi reformországgyűléseken, 1834–1848;**

A közelmúltban olvastam a világhálón (Erdély ma: Tudni, akarni és tenni kell – Civilek Erdélyért Határok Nélkül, 2014. március 5.), hogy egy új, főleg fiatalokból álló civil szervezet kétnapos összejövetelt hirdetett meg erdélyi és magyarországi civil egyesületeknek, hogy közös gondolkodásra, közös tevékenységre ösztökélje őket. Itt elsősorban közös programok szervezéséről, szorosabb kapcsolatok kialakításáról szolt a **Civilek Erdélyért Határok Nélkül** című megbeszélés. A fiatal szervezet – 2010-ben öltött hivatalos formát – neve **Erdélyt Járók Közhasznú Egyesület** (rövidítve **EJKE**). A szervezet mozgatója, mindenese, intézője, elnöke, egysszóval a lelke Csiki András közgazdász, aki már 2006 óta szervezi maga köré azt a kis csapatot, amelyik Nyugat-Európa helyett Erdély természeti kincseit szeretné megismerni természetjárások, kirándulások, túrák alkalmával. Azonban ők nem csak felfedezik Erdély csodáit és gyönyörködnek benne, - pedig ez önmagában is egy nagyon fontos és tanulságos szempont – hanem azon fáradoznak, hogy „tagjaikkal és azok aktivitása révén egy szélesebb közönséggel is megismertessék Erdély természeti, kulturális, gasztronómiai gazdagságát és máig virulens (sic!) hagyományait.” Rendkívül fontosnak tartják a határon túli magyarsággal, civil szervezetekkel való kapcsolatok kiépítését, ápolását a magyar–magyar párbeszéd erősítését. Ennek a kapcsolatépítésnek a jegyében szervezték és rendezték meg a Debreceni Székely Napokat is. Az első 2012. június 9-én annak az elgondolásnak a jegyében, hogy „a vallás, hit keretei között az erdélyi irodalom és más művészeti ágak megmutassák értékeiket...” A második (2013. június 8.) Debreceni Székely Napot is akárcsak az első, az unitárius egyházzal közösen rendezték. Az unitárius istentiszteletet követően a műsor egy irodalmi összeállítással folytatódott, főleg erdélyi költők és írók műveiből. A Benedek Elek, Reményik Sándor, Ady Endre, Kányádi Sándor, Csiki András stb. verseket Miske László (valamikor a nagyváradi szintársulat kiemelkedő egyénisége), Dr. Kukovecz Barbara, Kirs Mónika, Sztányi Gyöngyi és mások tolmácsolták. Bemutatkozott az Erdélyi Helikon-Marosvécsi Kemény Alapítvány, akik a helikoni írói közösség szellemi hagyatékát ápolják és terjesztik.

„Az általunk szervezett kirándulások és túrák során nagy hangsúlyt fektetünk néphagyományok, műemlékek, kapcsolódó irodalmi és más művészeti alkotások megismerésére és megismertetésére” – folytatja a bemutatkozás. A fiatal egyesület vezetőinek volt erejük megjelentetni egy negyedéves kiadványt hírlevél, majd folyóirat formában, nemcsak internetes,

hanem nyomtatott változatban is. Ez a mai politikai, gazdasági és főleg kultúrpolitikai helyzetben, amikor részben a támogatás, részben az érdektelenség miatt az Erdéllyel foglalkozó vagy Erdély-súlypontú lapok eltűnőben vannak nemcsak Magyarországon, hanem a nyugati országokban is, nagy bátorságra vall. A lap címe **TISZTÁS**, ami eszembe juttatja Kós Károly Varjú nemzetség című könyvét és abban a megtartó tájat, a POIANAT (tisztás), ahol mindig újraépítik a megmaradás várát.

Egy új lap kiadása számtalan problémával jár, mint például az írógárda toborzása, a kiadás elkészítése, majd eljuttatása a megcélzott olvasókhoz. A lap megküzdött azokkal a gyermekbetegségekkel, melyeket az új kiadványok jellemeznek. A 12 oldalas első szám, amelyik 2011 decemberében jelent meg, még nem tartalmazta az impresszumot, és bár a szándék kiolvasható, valójában még csak hírlevél-jellegű, sok képpel és túranapló-szerű beszámolókkal. A második évfolyam 3. számától folyóiratként határozza meg önmagát, és valóban mind tartalmában, mind terjedelmében izmosodik. Csiki András neve mellett már feltűnnek új szerzők is, mint pl. Kirs Mónika vagy Papp Gy. László, stb. A tartalom is gazdagodik. Az egyesületi beszámolók mellett megjelenik az irodalmi rovat, mely igaz ugyan, hogy egy kissé didaktikus formában, de bemutatja az erdélyi írókat, költőket (Áprily Lajos, Tamási Áron, Szilágyi István, Wass Albert, stb.), a régen megjelent vagy jelenleg is megjelenő, főleg irodalmi folyóiratokat (Zord Idő, Helikon, Előretolt Helyőrség, Látó, Serény Múmia, Erdélyi Toll, Székely Útkereső stb.), az Erdélyben megjelent vagy e témával foglalkozó könyveket. Ugyanakkor a lap fiatal írók, költők írásainak a bemutatására is vállalkozik. Kár, hogy a szerzők egyes íásaiban a ma oly divatos, idegen szavak túlzott és nem mindig megfelelő használata sok esetben az érthetőség rovására megy.

A szövegben már jeleztem a **virulens** szó helytelen használatát. Gondolom, a szerző **életképes**, **virágzó** és nem **fertőző** hagyományokra gondolt. A legutóbb megjelent különszám utolsó, Zárszó című írásában olvashatjuk: „...az erdélyi magyar identitástudat megerősítése és az erdélyiség felértékelődése, **valorizációja**. Ez utóbbi egy gazdasági kifejezés és valahogy nagyon idegenül hat akkor, amikor az erdélyi magyar önazonosság-tudatról (vagy identitástudatról) beszélünk, melynek legfontosabb alkotórésze a szép magyar nyelv ismerete és használata. Nagy előszeretettel használják manapság a **szinergia** szót, ami **együttműködést** jelent. A fent említett írásban így jelentkezik: „a határon átnyúló együttműködés **szinergiahatásának** elérése az erdélyi magyar kultúra népszerűsítése terén”. Ez nem kíván magyarázatot. Az idegen szavak jelentésének megállapításánál Bakos Ferenc Idegen szavak és kifejezések szótárát, (Akadémiai kiadó, 2006), valamint a Magyar Értelmező Kéziszótárt, (Akadémiai kiadó, 2003) használtuk fel.

A negyedik évfolyamában járó Tisztásnak eddig kilenc száma és egy különszáma jelent meg. A terjesztést, a lap hatókörét nem ismerem, de jó, hogy akit érdekel, ha máshol nem, a világhálón megtalálhatja. Szerintem, ha a szerkesztők bíráják munkával és elő tudják teremteni az anyagiakat, akkor a folyóirat és az egyesületi tevékenység is szép jövő előtt áll.

Spaller Árpád

2014 aranydiplomásai a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemen

2014. április 26-án találkoztak Marosvásárhelyen az Alma Materben az 1964-ben végzett orvosok és gyógyszerészek. Az 50 éves szakmai múltról stílusos aranydiplomával emlékeztek meg, bensőséges ünnepség keretében, a MOGYE Szenátusi termében. 1964-ben 52 orvos és 32 gyógyszerész szerzett diplomát a korabeli Orvosi és Gyógyszerészeti Intézetben (ma Egyetem, MOGYE). Az ünnepeltek részéről *Jung János* és *Gyéresi Árpád* egyetemi tanárok köszöntötték kollegáikat, a jelenlevő 26 orvost, 18 gyógyszerészt, és meghívott tanáraikat, dr. *Fazakas Béla* és dr. *Csedő Károly* professzorokat. Az aranydiplomákat dr. *Szilágyi Tibor* rektorhelyettes nyújtotta át. Megemlékeztek elhunyt tanáraikról és a 22 orvos- és 10 gyógyszerészkollegáról.

A közös ünnepelést követően az orvosok és gyógyszerészek külön emlékeztek diákéletükről, sorsuk és a szakma alakulásáról az eltelt évtizedek folyamán. A találkozó jó hangulatú bankettel zárult a hajdani emlékeket idéző, az elmúlt évtizedekben jelentősen kiépített és rendezett Vikend-telepen, a Polgármesteri Hivatal vendégházának vendéglőjében.

Az aranydiplomás orvosok névsora:

Áberle András, Bartha Ferenc, Bálint István, Biró Gábor, Brendus Gyula, Garlati Balla Mária, Gyulai Sima Edit, Jung János, Kajáry Éva, Konthur Bertalan, Kósa lehel, Kovács Sándor, Leiti Ottó, Lőrincz Attila, Martzy Ágoston, Mátyus Schwarzenberg Márta, Nagy Jenő, Paizs Elemér, Parádi Levente, Papp Péter, Rác János, Serester Zoltán, Szántó Piroska, Tallián Ferenc, Török Sándor, Vitos Attila.

Az aranydiplomás gyógyszerészek:

Balázs Székely Anna, Bartalis Magdolna, Bálint Páczai Eleonóra, Bányai Képes Ildikó, Boga Tóth Magda, Chalnicean Fülöp Ilka, Dóczy Cseh Ildikó, Donin Gombási Éva, Drenyovszky Szabó Katalin, Drenyovszky Oszkár, Ferencz Bereczki Anna, Fodor Levente, Fratean Kiss Erzsébet, Gyéresi Árpád, Kulcsár Novák Zsuzsa, Medvés István, Sedlmayr László Gabriella, Szövérfy Csaba Levente, Tamás Bereczky Papp Márta, Tokody Varga Kornélia.

Az alábbiakban részleteket közlünk két aranydiplomásnak az eseményen elhangzott beszédéből. Mindketten a MOGYE nyugalmazott professzorai.

Tisztelt Rektor Úr, Professzor Urak, Kedves Kollegák, Barátaim!

Nevezetes alkalom hívott össze minket az Alma Mater falai közé. Várakozás, nosztalgia, e találkozás – számszerűség szerint – emberi életünkben megismételhetetlen alkalma kavarghat mindannyiunk lelkében. Ugyanakkor – az emberi élet szintjén – e találkozás lehetősége valamennyiünk kiváltsága is. Érdeklődés, kíváncsiság, mi újság hajdani iskolánk életében, hol tart ma a szakmai felkészítés, van-e jövőkép – megannyi gondolat, megannyi kérdésre keressük a választ. Közben szembeesülünk azzal is, hogy az idő múlásából adódóan, kollegáink köréből többeknek nemcsak a saját, hanem már gyerekeik, sőt unokáik közös iskolájáról van szó. (...)

Mi volt viszont az időtálló, jövőnek is fontos hozadék? A komoly, igényes és fegyelmezett, színvonalas oktatás, az értel-

mes munkába vetett hit, a jeles tanáraink által belénk oltott szakmaszeretet. Ez tette lehetővé, hogy valamennyien, bárhová is sodort az ÉLET – az eldugott moldvai falutól a teljes erdélyi mappáig, de a jelenlegi határokon túl is, becsülettel helyt álljunk és megőrizzük Iskolánk mai napig is garanciát jelentő jó hírnevét. Az Alma Materünk legendás tanárai egy hivatásra neveltek bennünket. Illesse munkájukat ezúton is hálás köszönetünk, főhajtással tisztelgünk valamennyiük emléke előtt. (...)

És közben sok minden változott, a szakma szemlélete is, jött az információrobbanás. Nem volt megállásunk, továbbra is vizsgázni, tanulni kellett. Tudjuk, egyáltalán nem a jelenkor találmánya az élethosszig tartó tanulás. Minket sose kellett tetekre, továbbképzésre biztatni. Sosem adtunk rá alkalmat, hogy bennünket, gyógyszerészeket diplomás (gyógyszer) kereskedőknek tartsanak. A szenvedő, a tanácskérő embertársaink szolgálatát, segítségét tartottuk és tartjuk ma is feladatunknak.

És a hit kérdése. Évtizedekig próbálták ezt belőlünk kiírtani, és másfajta – azóta megdőlt, új elveket belénk plántálni. De: a lélek békessége, a hit maradék életünk sarkköve maradt, egészségünk megőrzésének záloga.

Hisszük és reméljük, hogy a hetedik évtizedéhez közeledő, nagy múltú Iskolánk, a gyógyszerész szakma fennmarad és tovább fejlődik. Hálával emlékezünk tanárainkra, akik szakmai és erkölcsi formálásunk kovácsai voltak.

Az emberi élet sajnos időben behatárolt. Kívánjuk, hogy egészségben, erős hitben, utódaink szeretetében részesülve éljük – immár nyugalomban – életünket. Erősítsen meg bennünket ez a találkozás, örömeink, gondjaink kölcsönös megosztásával. Éljen tovább és fejlődjön Alma Materünk, a marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- gyógyszerészképzés!

Vivat Academia, Vivant Professores!

Prof. dr. Gyéresi Árpád

Kedves barátaim, kedves „aranyos hetvenkedők”!

Isten hozott Benneteket Egyetemünk régi falai közé, amelyek az elmúlt félévszázad eseményeiről sokat mesélhetnének.

A sikeres felvételi után eltelt egyetemi évek nemcsak a tanulás, a hivatás elsajátítása miatt bizonyultak nehéznek, hanem a kor nyomasztó hangulata, a pártpolitikai szellem is azzá tették. Emlékszünk még, amikor 1962-ben, pártutasításra a kétnyelvű oktatást bevezették. Majd, a hetvenes években, a két tagozaton a hallgatók létszáma és az oktatók számaránya hamarosan kiegyenlítődtött. A nyolcvanas években, pártpolitikai döntés alapján, titkos numerus clausussal elkezdődött a magyar nyelvű oktatás elsorvasztása és a gyógyszerészeti kart 1988-ban meg is szüntették. Ebben az időszakban 67 oktató hagyta el az országot. Több tanszéken már nem volt, aki magyarul előadjon.

A nyolcvanas években kialakult helyzetnek vetettek véget az 1989-es események. Már 1990 elején újra indult a gyógyszerészeti kar. 1991-ben az intézet hivatalosan megkapta az Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem elnevezést, amely orvosi, fogorvosi és gyógyszerészeti karokkal működött. Újraalakultak a demokratikusan megválasztott kari tanácsok és az egyetemi sze-

nátus. 1990 óta újra minden tantárgyat magyarul is előadnak. A hallgatók létszáma, az objektívvé vált felvételi rendszer miatt, mindkét tagozaton a jelentkezők arányának megfelelően alakult, majd kitartó munkánk eredményeként bevezették a külön beiskolázási számot, fele-fele arányban (...)

Dióhéjban ennyit a történelmi visszapillantásról. A továbbiakban inkább hivatásunkról és egyéb gondolatokról szólnék.

Rene Descartes, XVII. századi filozófus, *az emberiség tudását* egy rosszul felépített házhoz hasonlította, amelyet többször le kell bontani és újjá kell építeni. Szakmai tudásunk *képzeletbeli épületét* az egyetemi évek alatt kezdtük el felhúzni és a hatodév végére azt hittük, hogy tökéletesre sikerült. Ma már tudjuk, hogy milyen gyakran kellett ezt az épületet, sőt az alapjait is lebontani, átépíteni, de még az újat is állandóan bővíteni, tökéletesíteni. (...) A végzős hallgatók búcsúztatásakor azt szoktam mondani, hogy a medicinában az első 40 év a legnehezebb. Ezen a nehéz perióduson mi már túl vagyunk, ami ezután következett, könnyű volt – nehéz volt? Hadd döntse el ezt mindenki maga.

De beköszöntött egy újabb, talán még nehezebb időszak, kihívás, mégpedig *az öregségre való felkészülés időszaka*. Lassacskán művészkednünk is kell, mert ahogy Fritz Rieman német pszichoanalitikus ezt megfogalmazta, az Öregedés Művészet. (...) Napjainkban vannak olyan tényezők, amelyek az öregedést megnehezítik és olyanok, amelyek megkönnyítik. Könnyebb volt megöregedni olyan korokban, amikor az élet nem volt ilyen zaklatott, a technika fejlődése nem volt ilyen látványos és ilyen ütemű, mint ma. Lehet, hogy ez első hallásra megdöbbenőnek tűnik, de gondoljunk csak arra, hogy melyik korcsoport fogékonyabb az újjal, a modern csúcs-technikával szemben? A válasz egyértelműen az, hogy a fiatalok. Ezért ma a fiatalokat többre értékelik, sőt néha túl is értékelik, és megfelelnek a korosodó ember általános élettapasztalatáról, szakmai tapasztalatáról, érettségéről, megfontoltságáról, higgadságáról. Emiatt a korosodó egyének meg kell teremtsék az öregedés új „image”-ét, ami azt jelenti, hogy meggyőző erővel kell élnenek és tevékenykedjenek, nem feledkezve arról, hogy az öregedő embernek mindig van adni-valója az ifjúság számára. Ha e helyett megpróbál konkurálni a fiatalokkal, úgy könnyen eljátszhatja a fiatal nemzedéknek azt a készségét, hogy tiszteletet érezzen egy meggyőző emberi

teljesítmény iránt, mint amilyen az öregedni tudás is. (...)

Az öregedő orvos és gyógyszerész ne feledkezzen meg arról, hogy Ő az írókkal, pedagógusokkal, lelkészekkel együtt azok közé a humán beállítottságú értelmiségiek közé tartozik, akik legközelebb kerülnek embertársaikhoz és leginkább érvényesíthetik a társadalomban irányító és tudatosító szerepüket. Az orvos minden történelmi korszakban különös tekintélynek örvendett, és ezt a tekintélyét öregedő korában is latba veheti. Életének ilyen tekintetben is értelmet adhat. (...) Ma az öregedő ember és különösen az öregedő orvos ne Gyóni Géza költői *Életörömeivel* éljen, hanem inkább Reményik Sándor *Törpefenyője* legyen példaképe.

Reményik Sándor:

Törpefenyő

(részlet)

A törpefenyő fája

Alázat fája itt.

Nem hívja ki öntelten,

Mindig viharközelben –

A menny villámain (...)

Hanem azért próbáld

Tövestől tépni ki:

Beleszakadsz, de ő

Magát nem engedi.

A földre fekszik néha,

Mint tanult birkozó,

Vélnéd: vég-kimerült, -

S ím: talpra pattanó

Törnek a szálfák lennebb,

Roppan ezer derék.

De él itt fenn e hajló,

Magát mindenképp tartó

Megpróbált nemzedék.

Kívánom: legyen a mi nemzedékünk egy törpefenyő-nemzedék!

Prof. dr. Jung János

Az Erdélyi Magyar Közművelődés Napjára

Mivel az EMKE „hivatalos” születésnapjának 1885. április 12-ét tekinthetjük (ekkor tartották Kolozsvárt az Unió utcai Vigadóban az alakuló közgyűlést), 2008-ban az EMKE Országos Elnöksége belső kezdeményezésre április 12-ét az *Erdélyi Magyar Közművelődés Napjává* nyilvánította. Ezen az ünnepi alkalmon, melyet nagy múltú közintézményünk megalapítása napjára rögzítettünk, rendezvényeink szervezésekor a műveltség közkinccsá tételeének gondolatát tartjuk szem előtt.

Legújabb korában az EMKE számtalan helyi, országos és nemzetközi kitekintésű rendezvényt szervezett, szakmai testületeket hozott létre, Magyar Házakat és emlékházakat alapított, kiadványokat jelentetett meg, emlékjeleket hagyott, partnerséget és támogató szerepet vállalt. Nyugodt lelkiismerettel elmondhatjuk, hogy tevékenységeink során a magyar identitás és az erdélyiség, az egyetemes kulturális értékek megőrzését követjük.

Az Erdélyi Magyar Közművelődés Napján azt szeretnénk, hogy ez a nap méltó helyet kapjon a köztudatban. Ezért Marosvásárhelyen 2014. április 11-én este ünnepi műsor keretében az Országos Elnökség részéről oklevélben részesültek olyan személyek, akik a helyi kisközösségek önszerveződő tevékenységében eredményes munkát vállaltak. A három díjazott (Mezei Ildikó, Demeter József, Farkas Miklós) kultúrát pártoló és szervező tevékenységére méltán érvényes az EMKE közismert jelszava: „*Ki a köznek él, annak élni érdemes*”.

Dr. Ábrám Zoltán, területi alelnök, az EMKE Maros megyei elnöke

Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai

Megjelent **Péter H. Mária** *Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai* c. könyve első kiadásának (2002) 2. javított és bővített közreadása, két kötetben összesen 886 oldalon, 2013-ban Kolozsváron, ismét az EME kiadásában. A szöveg szerkesztését, tördelését az EME kiadója, míg a nyomdai munkálatokat a kolozsvári Gloria nyomda végezte jó minőségben. A második kiadás előszavát prof. dr. Kapronczay Károly, az MTA doktora, r.k. egyetemi tanár jegyzi.

Az I. kötet 391 oldalon 3 fő fejezetre tagolt:

1. *Az erdélyi gyógyszerértékesítési hálózat kialakulása* c. fejezet a kezdetektől (tábori, udvari, egyházi, városi, egyetemi) 1949-ig, a gyógyszerértékesítési államosításáig 722 gyógyszerértékesítőt sorol fel alapításuk kronológiai sorrendjében. Kiemelten 3 város (Marosvásárhely, Nagyvárad és Temesvár), egy megye (Szilágy) gyógyszerértékesítőinek és gyógyszerészeinek bővebb bemutatása szerepel. Ismertetésre kerül több gyógyszerértékesítési ellenőrzés eredménye is, valamint különböző gyógyszerészeti eszközök szövege.
2. *A gyógyszerészképzés* c. fejezetben az egyetemi oktatást megelőző képzés, a külföldön szerzett oklevelek, valamint a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen (1872-1919), majd a trianon utáni kolozsvári, bukaresti román egyetemen, és párhuzamosan a szegedi és budapesti egyetemen oklevelet szerzett erdélyi származású gyógyszerészek adatainak bemutatására kerül sor, összesen 888 gyógyszerésznél. Ezt követik az 1945 utáni, Marosvásárhelyen folytatódó, előbb karközi, majd 1948-tól az önálló Gyógyszerészeti Kar megalakulásától történt gyógyszerészképzéssel kapcsolatos adatok. Az oktatást megalapozó tanárok és az egyes diszciplínákon dolgozók bemutatásán kívül az itt végzett, több mint 1500 gyógyszerésznek a névsora is megtalálható a 2000-es évvel bezárólag. A továbbiakban 198 erdélyi, magyar nemzetiségű, doktori fokozatot is elnyert gyógyszerész neve kerül felsorolásra, akik 1863-tól a 2000-es évek elejéig különböző európai, valamint hazai egyetemeken doktoráltak, megjelölve értekezésük címe is.
3. *A gyógyszerészek egyesületi tevékenysége és magyar nyelvű írásbelisége* c. fejezetben az erdélyi magyar gyógyszerészek szakmai egyesületeik megalapítására vonatkozó törekvései és megvalósításai, megjelentetett szaklapjaik, kiadványaik (szak- és szépirodalmi írások) felsorolása következik. Külön alfejezet foglalkozik a gyógyszerésznők bemutatásával, számuk növekedésével, valamint az 1848-as szabadságharcban résztvevő gyógyszerészekkel.

A 493 oldalas **II. kötet**, 261 erdélyi származású vagy Erdélyben dolgozó magyar gyógyszerész részletes életútját és tevékenységét ismerteti, számos dokumentum bemutatásával. Ezen kívül még 1063 gyógyszerész személyi adatait (születés, oklevél megszerzésének helye, ideje, munkahelye, esetenként elhalálozás időpontja) tartalmazó mellékletet is tartalmaz.

Mindkét kötetben az egyes fejezetek és alfejezetek után irodalmi jegyzék van csatolva. A szöveg közötti 199 számozott ábrán kívül még számos fénykép illetve gyógyszerértékesítési reklámanyag is található. A feldolgozott adatokat 71 táblázat teszi áttekinthetőbbé. Az adatgyűjtés levéltárakban (Magyar Országos Levéltár, szegedi és budapesti egyetemi levéltárak, Kolozsvári és Marosvásárhelyi Nemzeti Levéltár), könyvtárakban (OSZK, Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár), valamint

a leszármazottak által megőrzött és rendelkezésemre bocsátott irattárak anyagának (személyes okmányok, diplomák) felhasználásával és 91 adatközlő segítségével történt. A nem magyar nyelvű olvasók tájékozódását szolgálják a román-, angol- és német nyelvű összefoglalók és tartalomjegyzékek. Mindkét kötetben külön névjegyzék található, összesen mintegy 2458 személy nevével. A II. kötet végén a szerző röviden ismerteti szakmai tevékenységét és gyógyszerésztörténeti dolgozatainak jegyzékét.

A könyv megjelenését magyarországi szakmai társaságok, intézmények és magántulajdonú gyógyszerértékesítők, erdélyi származású gyógyszerészek leszármazottai, valamint erdélyi gyógyszergyárak és magán-gyógyszerértékesítők tulajdonosai anyagilag támogatták. Köszönet érte.

A könyv magyarországi forgalmazói:

Postacím: H-1068 Budapest, Lövéde tér 4. Telefon: 36-1/351-4733 Fax: 36-1/321-3287 Mobil: 36-30/203-9126

E-mail: Tóth Ernő, erno.toth.deb@gmail.com

Telefonszám: 30-431-231

Romániai megrendelési lehetőség az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadójánál

400009 Kolozsvár/Cluj-Napoca str. Napoca/Jókai u. 2-4.

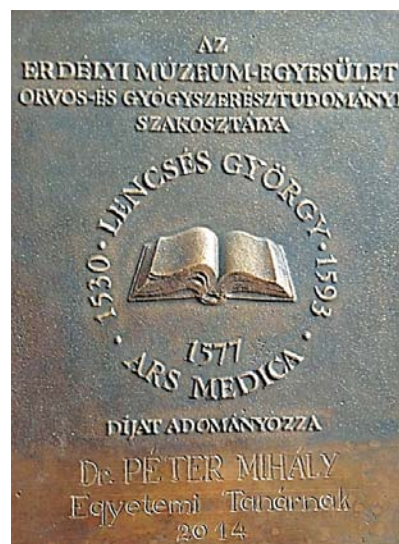
Postafió k:400750 Cluj OP.1 CP.191

Tel./fax: 00-40-264-595176

Email:kiado@eme.ro (könyvrendelés)

biro.annamaria@eme.ru

2014. április 24-26. között tartotta az EME Orvosi és Gyógyszerészeti Szakosztálya a soron következő XXIV. Tudományos ülésszakát Marosvásárhelyen. Az ünnepélyes megnyitón ez alkalommal is kiosztásra került a Szakosztály által alapított *Lencsés György - Ars Medica* nevet viselő kitüntetés. Ebben az évben a kitüntetett

személy dr. Péter Mihály ny. egyetemi tanár, az MTA külső tagja volt. Miután dr. Kovács Dezső egyetemi tanár felolvasta a kitüntetett munkásságát, érdemeit részletesen bemutató és személyes véleményével kiegészített laudációt, dr. Egyed-Zsigmond Imre, a szakosztály múlt évi elnöke átadta a kitüntetést, a diplomát és a plakettet, majd erőt, egészséget kívánt további munkájához. Péter Mihály köszönő szavai után a jelenlevők vastapssal nyilvánították ki őszinte elismerésüket a professzor eddigi sokoldalú és hasznos oktatói és tudományos tevékenysége iránt.

2014-es Ünnepi Könyvhétre megjelenik Juhos-Kiss János **Piros pipacs a vágy** válogatott verseskötete. Az előszót Kabdebó Lóránt professor emeritus írta, a borítót Udvari Hajnalka munkáját dicséri, az illusztrációkat Juhos-Kiss Sándor, Barcsay-díjas festőművész készítette. Ízelítőül közöljük az előszót, két verset lábjegyzékkel, és egy illusztrációt arcképpel.

Piros pipacs a vágy

(Juhos-Kiss János versei elé)

A Mezőség szülte, onnan érkezett közénk, ahonnan az én örmény-magyar őseim is tovább származtak, ebbe a „kicsi” országba. Nagypám a szomszéd faluban volt jegyző, apám abban a gimnáziumban érettségizett, ahol diákéveiben Juhos-Kiss János is megfordult. Szék – Vasasszentiván – Szamosújvár. Akik ebből a világból jönnek, hozzák magukkal a vágyat, hogy természetközeli életet élhessenek. Erdők, virágok között, egészséges környezetben folytassák életüket. És ha az Isten olyan adottságokkal is felruházta őket, amelyek képessé teszik, hogy versformájú alkotásokat hozzanak létre, akkor abban a versben a szenvedély és a hazai táj elszakíthatatlan szeretete mellé társítják életük teljes folyamatában ezt a „tündérkertet” felidéző, továbbélhető vágyakozást. Juhos-Kiss János versei azzal fogtak meg, ahogy minden szenvedélyes felkiáltása mellé valamilyen természeti elemet odatársít. Fantáziája telítve a virágok, növények, fák titokzatos életére való hivatkozásokkal.

Szinte hihetetlen: nemcsak verseiben, de az általa itt, a fővárosban, a Wekerle telepen létrehozott környezetében is új életre kelti otthoni világát. Amit valaha el kellett hagynia, azt idevarázsolja maga köré. Családja életét csakis ebben a környezetben tudja elképzelni. A szenvedély, amely feleségéhez, az iparművészhez köti, csakis ebben a természetes környezetben lelheti meg természetes éltető sugárzását. És itt, ebben az általa maga köré varázsolta kis „kert-Magyarországban” neve-li szeretetben, okos oktatásban kisfiát. Amit ő szülőföldjétől kapott, ami versei emlékezetében mögötte megelevenedik, az legyen természetes környezete ennek a felnövekvő kicsi gyermeknek is.

Olyan indulat feszíti ezeket a verseket, amelyek minden mozzanatukban visszaemlékeznek a felnövekvő otthoni vidékre. De csakis azért, hogy ne csak ő éljen minden pillanatában az általa elhagyott vidéken, hanem családja, itt felnövő fiacskája is magába szívhasssa azt a természetes meleget, amit valaha ő kapott a széki tájban, a Mezőség világában.

Miért figyelmeztetem olvasóit e versek okos olvasására? Mert olyan üzenetet hoz magával szerzőjük, amelyre mindnyájunknak szükségünk lenne. Természetes egyensúly, szenvedélyes kapcsolattartás, utódnevelés. Amit mindennapjainkban egyszerűen úgy mondhatunk: egészséges család. Ennek a képe rajzolódik meg feszes szövegeiben, harsogó kurjantásaiban. És ez úgy épül elénk, hogy közben a régi otthoni táj sugározza azt az erőt, amely ennek a kicsi családnak az egyensúlyban tartásához szükséges. Értékeket hozott emlékezetében, és ezeket az értékeket ide plántálta, a nagyváros kellős közepébe.

Örülünk, hogy nem vészett bele a városi forgatagba, hanem éppen hogy egy boldog, példázatos családot nyújt át mindnyájunknak, okulásul. Szövegeit ez élteti. Ha olvassuk, örülünk vele együtt, hogy ez a csoda-család megvalósulhatott itt, a mi mai környezetünkben.

Lóránt professor emeritus

Kabdebó

Életem a valóság és álom határán vesztegel

életem a valóság és álom határán vesztegel:
mint vesztett háborúból visszajött szerelvény –
a valóságot megvítam de elveszítettem az álomért
s az álmod nem tudom megközelíteni a valóságért

életem a valóság és álom határán vesztegel:
mint vesztett háborúban szétlőtt szerelvény –
kifolyt véremtől rozsdásodott minden kerekem
s rátekeredtek vívódásaim éveim

életem a valóság és álom határán vesztegel:
mint vesztett háborúban ottmaradt szerelvény –
nem hozhattam senkim, semmim! kit? mit várhatok?
kinyílt szemem deszkával beverem hogy tovább higgyem

arcképem a falon és hogy nem vagyok idegenben
a teremtőm talán megbocsát minden vétkemért:
láthatatlan fény-üstjében újra összeolvaszt
régi álmokkal és új megdöbbenésekkel

flyékony acéllal nőkkel sóval
hogy ne legyek jobb! se rosszabb!
a rozsdamentes vasreménynél ha
egyáltalán van ilyen bennem

Budapest, 1988. április 30.

Félárbocra eresztett hitünk!

!
!
!
!
!
!
!
!
a
nap
színes
szuronyai
szíven szúrtak
elhagytak tengerek
!
!
!

vagyunk mint szétrágott hajótestben a szű
megalázva feszengünk a vaksötétben
a valószerűtlen szubsztanciákban
robbanunk s elsüllyedünk

Márciusi számunk 39. oldalán dr. Toró Árpád nevét
tévesen Toró Andrásnak írtuk. A szerző szíves elnézését kérjük.

Balázs Kovács Sándor – Gutai István:

Bánátból bánatba

(A Sárköz és a temesközi Végvár rokoni kapcsolatai)

Egy regény alaprajza

A legenda szerint anyai nagyapám a családi perpatvarok során gyakran emlegette (nem éppen hízelgő szövegösszefüggésben) nagyanyám temesvári felmenőit. Édesanyám így beszélt el a família egyik ágának eredetmondáját: „Fülöp nagypapáék ott eladták mindenüket. Mindent egyberaktak; még egy gyufásskatulára való se maradt külön. Aztán költöztek Pilisre, a Posta utcában vettek házat. Alig rakodtak el, a nagypapa átment a szomszédba. Gondolom bemutatkozni, ismerkedni. Esteledett. Ekkor két álarcos fegyveres jött a kert felől. Beléptek a konyhába, egyikük a nagymama hasához nyomta a puskáját: Adja oda a pénzt, különben agyonlövöm, meg azt is, aki a hasában van. Oda kellett adni a pénzt. Odalett a vagyonuk. Mindenük elveszett. Újra kellett kezdeni mindent. A semmiből.”

Az édesanyám által elmondott eseményt a Tolnamegyei Közlöny 1893. október 22-edikei száma is leírta: „Folyó hó 13-án este 7 óra után Pilisen, Fülöp András házába két ismeretlen egyén állított be és az egyedül otthon lévő Fülöpnétől követelték, hogy adja elő pénzüket, mit ez megtagadott, mire a két kellemetlen látogató össze-vissza verte és ezután a szekrény elé vonszolva, azt vele kinyitatták, melynek kisebb fiókjában 1251 frt. készpénzt és több értékpapírt elvittek.”

Összevettem a hírlapi tudósítást nagyanyám anyakönyvi dátumával, a bűncselekmény születése előtt két héttel történt. „A rablás után a nagymama letérdelt az Isten szabad ege alatt az udvaron – folytatódott édesanyám balladás története – összetette a két kezét és átkot mondott: Az Úristen fossa meg a szemük világától azokat, akik ezt tették. Hivatalosan nem találták meg a tetteseket, de nemsokára megvakult az egyik kertszomszéd.”

1996 októberében, amikor az elnökválasztási kampány zajlott Romániában, paksi fiatalokat kísértem a temesvári Bartók Líceum tudományos diákkonferenciájára. Az esemény után vendéglátónk, Tácsi Erika tanárnő meghívott bennünket Frunda György kampánygyűlésére, amit az egykori Lára moziban tartott az RMDSZ. Ott találkoztam Tőkés László utódával, Bányai Ferenc esperes úrral is, akinek megemlégettem családunk (tudtommal már csak pislákoló) temesvári kapcsolatát. „Végvár az, nem Temesvár” igazított helyre.

Atyha

Kirajzás

Amikor felhívtam a végvári önkormányzati hivatalt, Korsós Tamás alpolgármester vette föl a telefont. Miután elmondtam neki szándékomat, elviccelődtem vele, mondván: ezzel a névvel Decsen, Pilisen vagy Ócsényben is betölthetné ezt a posztot. Személyesen azonban nem találkoztunk, mert amikor Balázs Kovács Sándorral, a szekszárdi Wosinsky Mór Megyei Múzeum munkatársával először megérkeztünk Végvárra, ő már Franciaországban élt.¹ Balázs Kovács Sándort (jó negyven évvel ezelőtt) egyetemista korában tanára, Andorka Rudolf ösztöklélte a sárközi anyakönyvek kutatására. (Együttműködésük nyomán a témából több közös tanulmányuk is napvilágot látott.) E kutatás közben talált rá Balázs Kovács Sándor a végvári nyomra.

A temesközi település emléke az ő rokonságának hagyományában is élt; „Rebi ángyi” mesélt neki róla. (Ahogy a későbbiekben olvasható, a végvári születésű Tóth Rebeka a sárpilisi Gergely Jánoshoz ment feleségül. Gergely János pedig Balázs Kovács Sándor nagyanyjának a testvére volt.)

2001 októberében jártunk először Végváron. Temesvár után tértünk le a Buziás felé vezető útról és nemsokára felélegettünk, amikor megpillantottuk a Tormac helységnévtáblát. Ez Végvár román neve. „Célba értünk!”. Lassan gurultunk a széles, fákkal övezett utcán. Az út mellett libák, pulykák csipegették a gyöpöt. Elértünk a templomig, majd az útkereszteződés utáni piactéren (a sorba állított kóasztalok legalábbis ezt sejtették) megláttunk egy férfit, aki autójából szállt ki éppen. Akitől útbaigazítást vártunk, Valkay György akkori alpolgármester volt. Megismerte a magyar rendszámú autót, táviratom alapján ekkor számított érkezésünkre. Örömmel üdvözöltük egymást. Szállásunkra, szülei házához kísért bennünket. Aztán hivatali kötelességei elszólították, de gondoskodott rólunk. Első végvári tartózkodásunk óta érezzük törődését.

Sándor délután már a parókia anyakönyveiben kereste az ideköltöző sárközi családok (a Korsós, Bencze, Kubránczki, Leány, Mókus Szabó, Takács, Bogár, Ifjú, Katona, Kiss, Márton, Lukácsi, Sallai, Szekeres, Szombati) nyomait. (Később a Temes Megyei Levéltárban vele együtt már én is búvároltam a születési, házassági és halálozási anyakönyveket. Amikor megpillantottam Fülöp András és Vas Lídia adatait, felujjongtam a fűtetlen kutatószobában: „Megvannak!”)

„Végvár helytörténeti krónikája úgy tudja, hogy az 1794-ben elüldözött németek helyére érkezett magyarok Csanád, Csongrád és Békés vármegyékből, Szentes, Makó és a Tisza környékéről jöttek” – összegezte első utunk tapasztalatait. – Nem szól azonban sem az irodalom, sem az emlékezet arról, hogy távolabbról, a Duna mellől is érkeztek ide telepesek. Igaz nem az első, 1794. évi hullámmal, hanem pár esztendővel később. Tolna megyéből a kisnemesek lakta Dunaszentgyörgyről (a településről írt monográfia sem tud erről az elköltözésről), a Sárközből: Decsről, Ócsényből, Alsónyékéről és Sárpilisről, illetve a mai Bács-Kiskun megyei, külső sárközi településről, Érsekcsanádra költözött ide több teljes háztartást alkotó család. A végvári református egyház anyakönyvei sem említik ezeket a származási helyeket.”

Szentyai Györgyné (született Bujdosó Mária) szavaiból Végvár és Sárpilis másfajta kapcsolata is kirajzolódik. „Édesapám kint volt négy évig Sárpilisen, meg Ócsényben 1942. pünkösd szombatján ment el itthonról. Átúsza éjjel a vizet.

Tizenvalahányan mentek: K. Tóth Zsiga, K. Tóth Sándor bácsi, Szarvas Józsi bácsi, Viszáki Tóth Miska bátyám, Pataki Laci...meg a Rebi néninek a férje, Tóth András. Ő aztán orosz fogságba esett. Úgy tudjuk, tüdőgyulladásban halt meg. Rebi volt párszor itthon, meglátogatta az anyósát. Gondolom, már ő is meghalt. Károly bátyám is átment. Édesapám 1946. január 28-án jött haza, szintén szökve. Tavasszal visszazökött, elhozta azokat, akik még ottmaradtak.

Az én apám is be volt zárva hat évig, mert föllázadt a kommunizmus ellen. Három évig semmit se tudtunk róla. Él-e, hal-e?

Én nem voltam kint soha. Nem ismerek ott személyesen senkit. Valami Korsós Éva volt itt Végváron. Emlékszek: régi viseletben, nagykendővel átkötve. Ez körülbelül hatvannégyben lehetett, mert akkor édesapám már itthon volt. Nyolcvanhétben

halt meg. Volt itt a Németh Gyuri bácsi Gyuri fia is úgy tíz éve Pataki Sándor bácsihoz jöttek Decsről.

Nagyon szerettem volna legalább egyszer kimenni, hogy meglássam, hol volt édesapám négy-öt évig. Nem sikerült. Nem engedte meg a helyzetünk. Károly bátyám kétszer volt Végváron: ötvenkilencben és hatvanhétben. Aztán megszakadt vele a kapcsolat."

A beszélgetés óta Mancsi néni is járt Sárpilisen, leánya családjával átköltözött az anyaországba és egy magyarországi családlátogatása során – a kapcsolatfelvétel telefonon már megtörtént - személyesen is találkozott Sárpilisen élő unoka-öccsével és annak családjával.³ Ebben a szerzőknek is van csekély szerepe, sőt abban is, hogy Decs és Végvár testvér települési szerződést kötött egymással.

Jegyzetek

1. Tamás egy időben alpolgármester, táncoktató – és szervező, kultúrminősítés volt: távozása jelentős érvágást jelentett a végváriak számára." Pataki Sándor: Végvári biblia, IV. Hírl, 2013./12. 76. p.

2. Pataki Sándor Végvári bibliájából értesülhettünk róla, hogy Korsós András 78 évesen megtért őseihez. Kiegyensúlyozott, megfontolt, mindenki által kedveltember volt; fiatal korában a helyi focisapat egyik erőssége. Uo.

3. Vö: Mi még nem jártunk ott. (Bujdosó István Sárpilisen)

Móser Zoltán–Tamás Menyhért: Holtak vigasza

Serdült Benke Éva az Átalvető 2014. márciusi számában írta le (Évszázados veszedelmeink. Madéfalva 1764-2014) a madéfalvi véres vízkereszt előzményeit és következményeit.

Móser Zoltán és Tamás Menyhért albuma a 250. évfordulóra jelent meg; 2014. január 5-én Madéfalván mutatták be. „Gyönyörű találkozás az a könyv a kétféle... a pogány folklórból és a Bibliából egyaránt táplálkozó ihletésnek” – írja Alföldy Jenő a Kortárs áprilisi számában a Holtak vigaszáról.

A könyv képeiből rendezett kiállítás az év első két hónapjában Csíkszeredában volt látható. „Móser Zoltánban megvan minden tudás fölötti érzékenység, amely egy több évszázados fájdalom és szenvedés fotóra vihető nyomaira képes rálelni akkor is, ha az egy facsonk fura alakzatába, vagy egy öregasszony törődött, napszitta és ráncos kezeibe rejtőzött” – mondta Lakatos Mihály a kiállítás megnyitóján. (A megnyitó szövege a februári Székelyföldben olvasható; a lapszámot Móser Zoltán fotóival illusztrálták a folyóirat szerkesztői.)

Tamás Menyhért négysorosra a ráncos kezet ábrázoló fényképhez:

*Szívem tája kendő-sötét,
szívem táját bú ette szét,
segélj, kezem, nyugtatni őt,
nyugtatni a téboly előtt!*

„Fákat szenvedni ritkán látunk még a természetben is ilyen szívfacsaróan, - írja Alföldy Jenő - mint ahogy Móser megcsontolt, száraz karjaikat segélykérően az égre emelő fák szenvednek.”

Tamás Menyhért (Móser Zoltán fotóit látva, Tamási Áront idézve) mondja: minden fának külön arca van. Megszólaltatja az egykor szárnyas fát; és azt a famatuzsálemet is, amelyik látta a halálvölgyé tett Madéfalvát, ahol

„Lőtték, kaszabolták, az Oltba nyuvasztották a védtelen székelyt. A hajnal veresét a vér veresével vegyítették.”

(Fát, faromot, ágakat 17, kezet - ha a befejező képen látható, bal kezében keresztet tartó, jobbával az égre mutató angyalét is számítjuk – 11 fénykép ábrázol.)

„Tamás Menyhért itt megint – Alföldy Jenő szerint – a szenvedésesztétika realistájának mutatkozik, bár a remény sugara is áttör a sötét egü történelmi emléken.”

*Tenyérnyi fény, rög-ének és
át-átlengő, tűnt jelenés,
szél érintsen, madár lepke,
illatot bont az Úr kertje.*

Pro Print Csíkszereda, 2014.

Nem csak a Seuso-kincsek várnak hazatérésre...

A Habsburgok is belőlünk gazdagodtak

Egy kiállítás kincsei - A bécsi Kunstkammer világhírű gyűjteménye vajon még mennyi eltulajdonított magyarországi értéket rejt? Évekig tartó felújítási munkálatok után, március 1-jétől újra látogatható a Habsburgok kincseskamrája, a bécsi Kunstkammer. Húsz teremben kétezernél is több rendkívüli arany- és ezüstdísz, műkincset csodálhatnak meg az érdeklődők a Habsburgok évszázadokon át tartó gyűjtőszervevényének köszönhetően.

A nagy művészettörténeti esemény nem feledtetheti, hogy az összesen mintegy nyolcezer darabból álló különleges gyűjtemény háromnegyede továbbra is rejtve marad a nagyközönség elől, mint ahogyan az a tény is, hogy ennek a világviszonylatban is rangos kollekciónak egy részét a 16-17. században ellopott páratlan magyar kincsek alkotják. A tárgyak többségének beazonosítása - gondolom - mára lehetetlen, hiszen a Habsburgok évszázadok óta gondosan ügyeltek arra, hogy az eredetet bizonyító megkülönböztetéseket eltüntessék. A magyar régmúlt meghamisítása és európai hegemóniájuk biztosítása érdekében loptak, aztán fúrtak, faragtak, kapartak. (Elég csak a Szent Koronán elvégzett barbár műveletekre - Szűz Mária képének felcserélése Dukász Mihályéval - vagy a Képes Krónika nekik nem tetsző részeinek kikaparásaira gondolni.)

Évszázadokon keresztül áramlottak magyar műkincsek Bécsbe, máig nem alakult azonban magyar tudósokból, szakértőkből álló vizsgálóbizottság a tanulmányozásukra, de 1932 óta komoly kísérlet sem történt a Habsburg család által eltulajdonított kulturális örökségünk visszaszerzésére.

„Egy szerencsétlen órában a Habsburgok becsempésztettek az országba. Nem hívtattak, hanem a szó szoros értelmében becsempésztettek. És e pillanattól kezdve ránk zúdult az elnyomás, a nyílt erőszak és alattomos ármányok összes eszközeivel a szenvedések végtelen sora.” „Sohasem volt uralkodóház a világon, melynek a korlátlan uralmi vágy annyira véreben lett volna, mint az osztrák-háznak. Náluk ez természet, családi jellemvonás, mely, mint a vastag ajk nemzedékről-nemzedékre örökbe szállt” - írta róluk Kossuth Lajos.

Hazánk már az Árpádok korában kincses ország hírében állt, s amikor Habsburg Alberttel megjelent a család a magyar trónon, héjaként vetették rá magukat az aranyra és a páratlan műkincsekre. Már megjelenésük is a magyar történelem színpadán önmagáért beszélt: 1440. február 22-ére virradó éjszaka Albert özvegye, Luxemburgi Erzsébet királyné német komornájával, Kottanner Jánosnéval kilopatta a visegrádi fellegrábról a Szent Koronát. Évszázados uralmuk és elnyomásuk tehát egy gigantikus lopással kezdődött. Zsigmond király javai - benne az Anjouktól örökölt kincsekkel - leánya, Erzsébet révén Habsburg Alberthez kerültek.

A Corvina könyvtár pusztulása

Hunyadi Mátyás üres kincstárát vett át, de színültig megtöltve hagyta utódaira.

A budai palota termeit freskók, faliszőnyegek, csodálatos festmények borították, a mennyezet aranyozott volt, s drágakövekkel kirakottak az ajtók és az ablakkeretek. Szobor-

remek álltak a palota udvarán és a termekben, az ötvösművészet tenger kincse alatt roskadoztak a polcok. Világhírű könyvtárának, a Bibliotheca Corvinianának a kor humanistái csodájára jártak. Mátyás minden fellelhető kincset, tudást - értékmentés céljából - összegyűjtött, a kereszténység jegyében akarta a neoplatonikus filozófia felhasználásával a deszakralizált európai elit kultúráját újraértelmezni. A budai könyvtár fénykorában, 1490-ben kb. 3000 kötetnyi kódexből, kéziratból állt. Helye a 340 szobás királyi palotában a Dunára néző keleti oldalon az emeleten, a királyi kápolna mellett boltíves helyiségben volt. A két bolthajtásos teremben a könyvek, kéziratok hárompolcos állványokon feküdtek, melyeket arannyal átszőtt piros bársonyfüggönyök védtek a portól és a fénytől.

Mátyás halála után hatalmas műve széthullott, Jagelló II. Ulászló és II. Lajos uralkodása idején külföldi humanisták szerezték meg és hordták el a könyvtár legértékesebb darabjait. Német humanisták (Brasicanus, Celtes, Cuspinianus) - a Habsburgok megbízásából - lopták ki a kódexeket Bécsbe, pár évvel később Faber János bécsi püspök már pénzt is hajlandó volt áldozni a további kötetekért.

A mohácsi csata után Szulejmán háromszor vonult be Budára, 1526-ban, 1529-ben és 1541-ben. 1526. szeptember 3-án lóháton érkezett, megtekintette Buda várát, s onnan szemlélte a túlsó parton felgyújtott Pestet. A zsákmányolt kincseket hajókon, valamint 1400 tevével vitette Konstantinápolyba. Oláh Miklós kancellár tudósított a mérhetetlen pusztulásról. *„1526. szeptember 8-án a törökök betörve a palotába leszaggatták az ezüstláncokat a könyvekről és elpusztították az értékes köteteket.”* Azokra a Corvinákra, melyeket Szulejmán elvitt Konstantinápolyba, enyészet várt. 350 év múlva Abdul Hamid szultán ajándékaként került vissza 16 Corvina hazánkba. Ma Mátyás egykori világhírű könyvtárának 216 kötete ismert, köztük 52 kötet van Magyarországon, 41 került Bécsbe, a többi 43 külföldi város 47 könyvtárát gazdagítja.

A bécsi udvari gyűjtemény kezdetét III. Frigyesről számítják, e gyűjtemény első tápláló forrása Mátyás páratlan gazdagsága volt. Utóda, I. Miksa folytatta apja kincstárának gyarapítását. A bécsi udvari könyvtárat 1495-ben alapították, máig emléktábla hirdeti, hogy a császár Corvin Mátyás könyvtárának nagy részéből hozta létre az intézményt. Miksa szenvedélyesen gyűjtött minden kincset, amely Mátyásé volt. Megszerezte kardját, pajzsát, ezek ma is láthatók Bécsben.

I. Miksa abban is zseniális volt, hogy háborúkkal és házassági szerződésekkel (16 gyermeke született három feleségtől és számtalan ágyasától) kiterjesztette a Habsburg-befolyást: Németalföldre, Spanyolországra, Csehországra, Lengyelországra, Itáliára és Magyarországra. Fiát, Ferdinándot és lányát, Máriát II. Ulászló magyar király gyermekeivel házastotta össze. Ferdinánd felesége Jagelló Anna, Mária férje pedig II. Lajos magyar király lett.

Jagelló Anna, amikor a mohácsi veszedelemtől értesült, ami kincset csak felpakolni tudott, hajókon Pozsonyba szállított. Ami Habsburg Máriához került, azt vitte magával Németalföldre. Ferdinánd 1527-ben vonult be Budára, és

módszeresen végezte az ország kifosztását. Összeíratta, aztán összeszedette a még megmaradt egyházi kincseket, ezek egy része a királyi magángyűjteménybe került, zöméből pénzt veretett. (Fráter György meggyilkolása után az ő javai Anna császárné gyűjteményébe vándoroltak.)

Ami mozdítható volt, ellopták

Ferdinánd, az udvari gyűjtemény megalapítója 1564-ben bekövetkezett halálával három részre osztdott a kollekció, fiai: II. Miksa császár, Tiroli Ferdinánd főherceg és Stajer Károly főherceg között. Bécsben, Innsbruckban, Ambrasban, Gratzban létesültek önálló gyűjtemények, majd századokkal később ismét egy helyen, Bécsben egyesültek. Tiroli Ferdinánd volt az ambrasi gyűjtemény megalapítója, hozzá került II. Lajos magyar király fegyverzete és a szigetvári hős, Zrínyi Miklós sisakja is.

II. Miksa megszerezte Mátyás és Beatrix domborműves arcképét, de regnálása idején kerítették sort Zsámboky János magyar polihistor, orvos, történetíró felbecsülhetetlenül értékes könyvtárának megkaparintására is.

Zsámboky 530 kódexet ajánlott megvételre 3000 dinárért, Blotius Hugó udvari könyvtáros pedig tájékoztatta a császárt: „ha Zsámboky János kéziratai is a bécsi könyvtárba kerülnek, a francia király könyvtárát felülmúlja, és a vatikánival lesz egyenlő”. Zsámboky könyvtárát a vételár megfizetése nélkül szerezték meg, fantasztikus numizmatikai gyűjteményét is ellopták.

Az ország műkincsállományának kirablása tovább folytatódott az elmebeteg Habsburg Rudolf alatt is. Rudolf császár kabalista volt, egy szenvedélyének hódolt, mindenből aranyat akart csinálni, alkimista céljának megvalósítása érdekében pedig fanatikusán gyűjtött mindent. Ügynököket bérelt, akik feltérképezték a régi nemesi családok műkincseit, rendszerek lettek a vagyonekbejárások. Konkrét műtárgyakra is vadászott, Zrínyi Miklóstól egy pajzsot, Báthory István örököseitől Szent László koronáját kaparintotta meg. Vágyakozott a váradi királyszobrok után is (ezek több méteresek voltak, és arannyal borítottak), azonban ezek a török pusztításának estek áldozatul. Bocskai István híres koronáját, melyet a török szultán nyújtott át neki Rákos mezején 1605-ben, fejedelmi jelvények kíséretében körmönfont ravaszsággal szerezte meg az udvar. 1606-ban, mikor Bocskai meghalt, nagy riadalom támadt Bécsben. Bocskai ugyanis végakarataiban kikötötte, hogy koronája az ország tárházában őriztessék, külföldre ne kerüljön. Thurzó György rávette Bocskai örököseit, a homonnai Drugeth-családot, szolgáltatassák ki e kincset a nádornak, így került az is a bécsi kincstárba.

A Thököly-Rákóczi-kor meghatározta a Habsburgok zsákmányszerzését. Minden politikai per háttérben ott lapangott a kapzsiság, mely Magyarországot csakugyan koldussá akarta tenni. I. Lipót 1671-ben küldte vérpadra a 17. század legnagyobb magyar műgyűjtőjét, a sárvári gróf Nádasdy Ferencet. Nyolc kötetre terjedt elkobzott műkincseinek leltára. Például: egy drágakövekkel kirakott aranysekér, melyet egy elefántcsontból faragott Bacchus ékesített a kíséretével s díszítették még szentek ezüst szobrai, köztük

Szent István király három láb magas ezüstsobra. A fegyvertár egyik díszé volt a sok között a Szigetvár ostrománál elesett Deli Vid ezüsttel díszített kardja s egy hétszáz rubinnal ékesített pallos.

A Thökölyek likavai várát Heister császári tábornok fosztotta ki. Ékszerek, ruhák, könyvtár, arany- és ezüstmű, éremkincsek és drága perzsaszőnyegek, gobelinek és szövetek veszttek el a magyarság számára, felbecsülhetetlen értékben. Nyílt szekereken, esőben áztatva szállították a kincseket Bécsbe. A költő-hadvezér, gróf Zrínyi Miklós könyvtára, gyűjteménye is erre a sorsra jutott, s gróf Batthyány Ferenc műkincsei is. II. József az egyházi javak elárverezésével fosztotta meg az országot ősi kincseinek maradványától. Klastromi könyvtárak java került az udvari könyvtárba.

A 18. század végére, ami mozdítható volt, ellopták, de a magyar föld még hatalmas kincseket rejtett. 1799. július 3-án a hajdani Torontál megyei Nagyszentmiklóson egy szerb parasztgazda az udvarán árokásás közben aranykincset talált. Szeptember 18-án Neumann abbé, a császári-királyi Régiségtár igazgatója kérte, hogy a császár intézkedjék, mert a Bánátban páratlan aranyelet került elő, s ennek megszerzésére a Régiségtárnak mindenki előtt joga van. E kérés következtében szeptember végén a kincs már Bécsben volt. Ezt a világon egyedülálló magyar aranykincset - 23 aranyedényről van szó, 9924,98 gramm színarany súllyal - a bécsi Kunsthistorisches Museum őrzi. A nagyszentmiklósi lelet 23 gyönyörű aranyedényből tizenkettőn rovársírasos felirat található, melyet a kutatók máig nem fejtettek meg, csak annyit sikerült megállapítani, hogy azok leginkább a székely rovások jeleihez hasonlítanak. A lelet keletkezésének korát az 5-7. századra teszik, ebből a tényből, valamint az ötvöstechnika és az ábrázolási stílusból kikövetkeztetve állapította meg 1878-ban Pulszky Ferenc, hogy ez esetben Attila kincséről lehet beszélni.

Miről mesélnének kincseink?

A Monarchia felbomlása után a közös birodalmi vagyont, így a Habsburgok császári és királyi gyűjteményeit, kincstárát is jogszerűen fel kellett volna osztani. 1919 februárjában a békekonferencián a csehek, az olaszok és az ukránok be is jelentették igényüket. 1920 után a magyar kormány is kísérletet tett elkobzott kulturális örökségünk visszaszerzésére, de a tárgyalások éveken át nem vezettek eredményre, így a vitás kérdésben végül nemzetközi döntőbíróság hozott határozatot. Az 1932-es velencei egyezményrel a Bécsbe került magyar műkincseknek töredéke került csak haza, így Anonymus Gestája, a Képes Krónika, a Corvinák.

A magyar múlt hiteles tanulmányozásához a 21. században már elengedhetetlen lenne, hogy visszakapjuk jogos nemzeti örökségünket. A középkori oklevelek, kódexek, valamint olyan régészeti leletek, mint a nagyszentmiklósi kincs beható tanulmányozása alapjaiban rengetné meg a hivatalos történetírás bevett dogmáit, mind a magyar, mind az egyetemes történelem vonatkozásában. Gyakorlatilag át kellene írni a történelmet.

Dr. Bohus Géza egyetemi docens, Miskolci Egyetem

Őfensége, Magyarország sírásója

Amikor 1914. június 28-án az agg Ferenc József, Ausztria császára és Magyarország apostoli királya hírül vette, hogy unokaöccsét, Ferenc Ferdinánd trónörökösét és feleségét lepuffantotta a fanatikus szerb diák, meghökkentő dolgot mondott: „*A Mindenhatót nem szabad kihívni magunk ellen! A magasabb hatalom helyreállította azt a rendet, amelyet én sajnós, nem tudtam.*” Őfelsége már a merénylet előtt is panaszkodott: „*Fáradt vagyok, leköszönnék örömmel, ha volna egy fiam, akiben megbízom - de ennek a közveszélyes örültnek a kedvéért soha.*”

Mi köze Ferenc Ferdinánd főhercegnek, a Magyar Szent Korona várományosának Trianonhoz? A választ egy kisebb történelmi séta adhatja meg. A magyar és osztrák trónörökös rendet szigorú szabályok rögzítették. Miután Ferenc József és Erzsébet királyné (Sissy) egyetlen fia, Rudolf trónörökös öngyilkos lett (a szeretőjével együtt), az uralkodó édes öccse, Károly Lajos lépett a helyébe. Ám az édesöccs is hamarosan elhalálozni méltóztatott, így annak fia, az 1863-ban született Ferenc Ferdinánd lett a trón(ok) örököse. Kortársai egybehangzó véleménye szerint nehezen elviselhető, konok, gyakorta megdöbbenő, sértegető lény volt. Ő is nehezen viselt el bárkit, Ferenc Józsefet sem kivéve, akit bizalmas társaságban egyszerűen csak „vén trottynak” nevezett. Jómaga így foglalta össze a Habsburg-ház állapotát: „...a mi körünkben hússzorosan is rokona egymásnak minden leendő férj és feleség. Nem csoda, hogy a gyerekek fele idióta vagy epilepsziás.”

A trónörökös, akaratlanul ugyan, de tökéletes önarcképet alkotott. Csak az epilepszia helyébe illesszünk paranoiát (beteges gyanakvás, üldözési mánia), fobiát (kóros, túlzott iszonyodás, agresszív gyűlölet), bűnbakkeresést, és minden összeáll. Ferenc Ferdinánd legfelségesebb figyelmével, tehát paranoiájával, fobiájával és egyre fokozódó gyűlöletével mindenek fölött minket, magyarokat kegyeskedett kitüntetni! Nem semmi. (A magyarságot tartotta a sátán Duna-völgyi reinkarnációjának - írja Szász Zoltán történész.) Íme, egy csokorra való bölcselme, az illatosabb példányokból: „*Magyarországi programom egyetlen pontból áll: Haynau!*” Másik: „*Minden magyar, akár miniszter, akár bíboros, polgár, paraszt, zsellér vagy háziszolga - mind forradalmár, mind csőcselék!*” Hirtelen eszébe jutott, hogy ő buzgó katolikus és rögvést helyesbített: „*A bíboros nem csőcselék, de azért republikánus az is.*”

Tisza Istvánt, aki kőkeményen és okosan védelmezte mind az 1867-es kiegyezést, mind a magyar érdekeket, „szabadalmazott felségárulónak, megátalkodott Kossuth-kutyának” minősítette. Miron Cristea, az erdélyi román ortodox egyház érseke (aki titokban részt vett a főherceg magyarellenes tervezéseiben) írja emlékirataiban, hogy a trónörökös mennyire szerette a szép, egészséges, hegyilakó román népet, gyönyörű táncaikat és csodálatos nyelvüket, melyek nem olyan undorítóak, mint az a „barbár csárdás” (érdekes, még Hitler is csodálta a magyar csárdást!), és a magyar nyelvben „sok a tata-tete, szinte rettenetes.” Amikor 1909-ben a román király meghívására Sinaiara látogatott, magyargyűlöletének híre már előtte járt. S a dörzsölt, hétp próbás román politika-

csinálók egy „teljesen spontán” tüntetést szerveztek, ahol azt ordítozták: Traiasca imparatul romanilor! Jos cu Ungaria! (Éljen a románok császára! Le Magyarországgal!) Ha valaki azt képzel, hogy Magyarország jövőendő királya és legfényesebb védelmezője fölháborodottan tiltakozott, nagyon téved! Hálakönnyeivel küszködve köszönte meg a „szívből jövő, nem várt” ünneplést. Ekkorra már ugyanis összekotyvasztották azt az istenkísértően vakmerő és aljas tervet, miszerint Ferenc Ferdinánd trónra lépése után azonnal megszüntetik az önálló Magyarországot, hazánkat különálló tartományokra szabdalják a nyelvi-nemzetiségi határok mentén, és az egész birodalmat majd csakis Bécsből irányítják. Románia pedig csatlakozik a Habsburg-birodalomhoz, így végre egyesülhet a magyarországi románokkal. Vagyis nem Erdélyt csatolják Romániához, hanem fordítva. Hiába, ha nem megy a hegy Mohamedhez, akkor... a románok királya jön a „románok császárához”, Ferenc Ferdinándhoz! Így kerekedett volna ki a Nagy-Ausztriai Birodalom, vagy rövidebben Nagy-Ausztria. Ezt egyedül Magyarország és Tisza István tudta megakadályozni, éppen ezért a trónörökös a birodalom minden nemzetét, nemzetiségét, érdekcsoportját alig titkoltan ellenünk manipulálta, uszította. Félt és féltékeny volt a magyarok erősödése miatt. Rémálma volt, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia egyszer csak Magyar-Osztrák Monarchiává vedlik. „*Pokolba a magyarok összes előjogaival - mondta - ha pedig ez a magyaroknak nem tetszik, akkor akad majd olyan radírgumi, amellyel eltüntetem őket a térképről.*”

És 1914 júliusában a magyar bakák büszkén masíroztak a háború poklába, a „magyar” trónörökös legyilkolását megbosszulandó! Az 1848-as szabadságharc vérpezsdítő Klapka-indulójának ütemére is, ámbár kicsinyég „aktualizált” szövegmódosítással. Édes hazánkért helyett immár

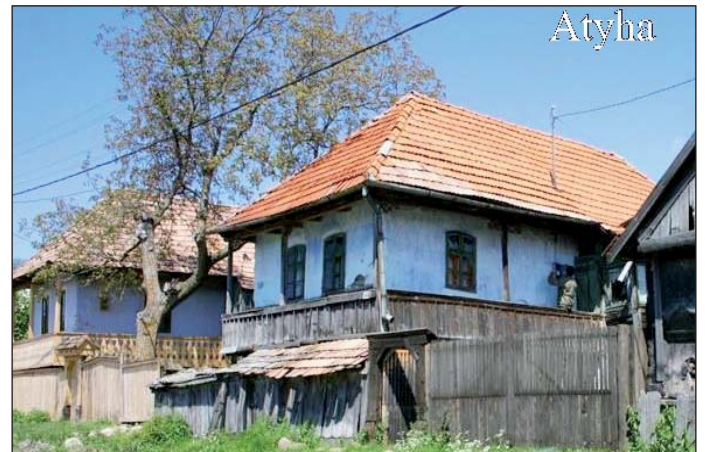
„*Ferenc Ferdinándért(!) hősi vértünk
Ontjuk, hullatjuk míg élünk. Előre!*”

(Kész perverzció. Az ördög mindig a részletekben bújik el. Ebben a megrontásban pl. ki a bűnös?)

A magyarok igaz barátja, az erdélyi román Gelu Pateanu mondotta egyszer: „*Nem tudok még egy olyan népről a világon, amelyik annyira nem szereti saját magát, mint a magyar.*”

Ez is Trianon.

Szabó István

Atyba

Bizonyított a román hadsereg vétke

A katonai ügyészség egy közelmúltban lezárt vizsgálata hetven év óta első ízben igazolta a román hadsereg egyes alakulatainak felelősségét a romániai holokausztban – jelentette be Alexandru Florian, a bukaresti Elie Wiesel Nemzeti Holokausztkutató Intézet igazgatója.

A Iasi megyei Popricani területén az intézet 2010-ben kezdte meg egy erdőben felfedezett közös sír feltárását, amelyben 1941-ben kivégzett zsidók holtteste találhatóak. A közös sírban a 36 csontváz mellett a román hadsereg által használt, Medgyesen és Kudzsiron gyártott lövedékeket és töltényhüvelyeket is találtak. Az esetet a katonai ügyészség is vizsgálta.

Az ügyet vádemelési javaslat nélkül zárták le, arra hivatkozva, hogy a felelősöket már korábban elítélték, de a vádhatóság által kiállított dokumentum első ízben ismeri el, hogy román katonák nemzetiségük miatt öltek meg civil zsidókat Romániában – mutatott rá az intézményvezető.

Hozzátette: ez azért is nagyon fontos, mert Romániában ma is elhangzanak olyan nyilvános kijelentések, amelyek tagadják vagy bagatellizálják a romániai zsidók tragédiáját vagy a román hatóságok felelősségét.

Az Evenimentul zilei lap a közös sír feltárása idején, 2010 novemberében azt közölte: az áldozatok között gyerekek is voltak, akárcsak az 1945-ben a Jászvásár melletti Stanca Roznovanunál feltárt másik három közös sírban, ahol 38 gyermek holtteste került elő a több mint 300 kivégzett zsidó földi maradványai között. A lap felidézte, hogy az 1941 nyarán végrehajtott, csaknem 15 ezer áldozatot követelő jászvásári zsidóellenes pogromért a román hadsereg hatodik vadászrezredének több tisztjét ítélték el népirtásért 1948-ban, akiknek feltehetően a popricani-i vérengzéshez is közük volt.

Az állam a kétezres évek elején ismerte el először a Ion Antonescu vezette kormány felelősségét a több mint negyedmillió román állampolgárságú zsidó megölésében az 1941–1944-es időszakban. A kormány kezdeményezésére 2005-ben alakult az Elie Wiesel Nemzeti Holokausztkutató Intézet, október kilencedike, a bukovinai deportálások kezdetének napja pedig 2004 óta a holokauszt romániai emléknapja.

Államférfiak a trianoni békeparancsról

Andrej Hlinka páter, a legnagyobb szlovák párt, a Szlovák Néppárt vezetője 1925. június 4-én a következőket mondta: „Mindannyiunk lelkében lobogjon a magyar haza emléke, mert ezer esztendő magyar uralom alatt nem szenvedtünk annyit, mint a cseh uralom hat éve alatt.”

Vladimir Iljics Lenin: „Rájuk erőszakolták a békét, de ez a béke uzsorás béke, gyilkosok és mészárosok békéje... hallatlan béke, rabló béke...ez nem béke, ezek olyan feltételek, amelyeket útonállók késsel a kezükben diktálnak a védtelen áldozatoknak.”

André Tardieu, háromszoros francia miniszterelnök, a La paix című könyvében: „Azért nem lehetett a magyaroktól elszakított Felvidéken népszavazást tartani, mert akkor nem jött volna létre Csehszlovákia a lakosság ellenszavazata következtében.”

Tomás Garrigue Masaryk, Csehszlovákia első elnöke: „Választanunk kellett Csehszlovákia megeremtése vagy a népszavazás között.”

Lord Viscount Rothermere, a Daily Mail kiadója és főszerkesztője, 1927. június 21-i számában megjelent (Magyarország helye a nap alatt – Hungary's Place in the Sun) című cikkében a következőket írta: „Két fiam esett el a háborúban. Nemes eszméért áldozták az életüket és nem azért, hogy e dicső nemzettel ilyen igazságtalanul elbánjanak. Addig nem lesz nyugalom Európában, amíg revízió alá nem veszik a galád és ostoba trianoni szerződést.”

Francesco Nitti, olasz miniszterelnök, 1924 szeptemberében: „Trianonban egy országot sem tettek tönkre gonoszabbul, mint Magyarországot. De ezt az országot lélekben erős emberek lakják, akik nem nyugszanak bele hazájuk rombolásába. Magyarország megcsönkítése annyira becstelen, hogy senki nem vállalja érte a felelősséget. Mindenki úgy tesz, mintha nem tudna róla, mindenki szemérmesen hallgat. A népek önrendelkezési jogára való hivatkozás csak hazug formula... a leggonoszabb módon visszaéltek a győzelemmel... Nincsen olyan francia, angol vagy olasz, aki elfogadná hazája számára azokat a feltételeket, amelyeket Magyarországra kényszerítettek..”

Herbert Henry Asquith, aki 8 évig volt angol miniszterelnök, 1925-ben: „Ez a béke nem államférfiak munkája, hanem súlyos és végzetes tévedések eredménye.”

Artur Neville Chamberlain, angol miniszterelnök: „A trianoni szerződés eredménye Európában nem béke, hanem az új háborútól való félelem.”

Stanley Baldwin, angol miniszterelnök: „Európa békéje a trianoni békeszerződés napján szűnt meg.”

Lloyd George, angol miniszterelnök, 1929. október 7-én mondott beszédében: „Az egész dokumentáció, melyet szövetségeseink a békétárgyaláson rendelkezésünkre bocsátottak, csáló és hazug volt.”

Bethlen Gábor és Székely Mózes barátságáról

(Az írás második, befejező része)

Az Erdélyben maradt erdélyi magyar nemeselek jelentős része azt szerette volna, ha Székely Mózes lehetne a fejedelem, mert csak benne látták annak lehetőségét, hogy a magyar alkotmányos berendezkedés hagyományainak megfelelően saját vezetője legyen az országnak. Szamosközy szerint Bethlen Gábor még menekülése előtt igyekezett megnyerni mindenkit Székely Mózes pártjára, mert véleménye szerint most van itt a kedvező alkalom az ország visszafoglalására: „*A német hadsereg minden ereje az önkéntes rablók gyűlésez seregében áll, mely ellen a tanács elvégezte [elhatározta], hogy az országból kimenjenek.*”¹¹ (E levél egyesek szerint hasonló politikai manőver, mint amelyet Bethlen Gábor nem sokkal később Bocskay Istvánnal kapcsolatosan is írt, az általa vezetett szabadságharc előtt.) Bethlen Gáboron és az eddig említett menekülteken kívül egyre több erdélyi magyar követte Temesvárra Székely Mózes, mert egyedül benne látták azt a reménysugarat, amely lehetővé teheti az Erdélyi Fejedelemség függetlenségét.

Székely Mózes 1602. augusztus 20-án Temesváron levelet írt a nagyvezírnek. Tudósított a Basta csapataival vívott szerencsétlen kimenetelű tövisi csatáról, majd megemlítette, hogy el kellett hagynia minden vagyonát és értékét. Levelében beszámolt Erdély sanyarú helyzetéről. Kérte Jemisci Hasszán nagyvezírt, hogy azonnal küldjön sereget Temesvár mellé, hogy legyenek a Habsburg-csapatok kiűzésére. Az erdélyi menekültek vezére megígérte a pasának, ha neki adják a vajdai címet, hű lesz a török szultánhoz. Egyes krónikások szerint Székely Mózes levelét maga Bethlen Gábor vitte el a török nagyvezírnek, más leírások szerint Székely Mózes Bethlen Gáborral közösen ment Székesfehérvárra. Ebből is látni lehet, milyen nagyfokú bizalom volt a két ember között. Székely Mózesnek már 1603 szeptemberében a török kiadta az atnámét, melynek alapján Erdély fejedelme lehetett, ő viszont meg akarta várni, hogy az erdélyiek megválasszák, mert a régi magyar jogszokások alapján csak az kerülhetett az ország élére, akit az országgyűlés megválasztott, szemben Európa más államaival, ahol az uralkodót nem kellett megválasztani.

Székely Mózes, Bethlen Gábor és a függetlenségpárti erdélyi magyarok, miután a török Portától, Lengyelország vezetésétől, a Krími Kánságtól és Moldva vajdájától, illetve az otthon maradt erdélyiektől bátorítást nyertek, megindultak csapataikkal az Erdélyi Fejedelemség felszabadítására: „*a török császár derakasképpen Magyarországon a német ellen hadakozván vala a fővezér Jemiczki Hasszán pasa, kihez bemenvén Székely Mojzes Bethlen Gáborral, az ország állapotját és újólag német kézbe való esését deplorálván, a vezérnek is szíve megesevén, tavasszal Székely Mojzes hadakkal Erdélybe kísérteté, bizonyosszámú hadat adván melléje, és március hónapban, mikoron még a fű ki sem jött volna, Székely Mózes kiindult Tömösvárról.*”¹³

Székely Mózes csapatvezérei – Keresztesi Pál és Nagy Albert – székely és magyar fegyveresek élén, kiegészülve török és tatár

fegyveresekkel 1603 márciusában elindultak Karánsebes várának elfoglalására. A lovas katonák mellett gyalogos csapatok is felvonultak, sőt két nagy faltörő ágyút is felvontattak a vár ostromához. A Karánsebes várába menekült magyar nemeselek többsége egyetértett abban, hogy a várat Székely Mózes csapatai vegyék át a németektől, mások azonban nem értettek egyet a vár átadásával. Keresztesi Pál újabb és nyomatékosabb figyelmeztetésére, hogy ha továbbra is ellenállnak, a városban még a házak is leéghetnek – mert a város házainak többsége zsidóval volt lakosai –, a vár lakosai beengedték Székely Mózes csapatait.

Bethlen Gábor ezalatt 2000 főnyi fegyverest számláló csapattal 1603 márciusában a Hunyad megyei Vaskapun keresztül benyomult Erdélybe, Szászváros felé. Abban az időben „*Szászváros falak nélküli, szász jogú mezőváros a Maros folyásától nem messze. Lakosai magyarok és vlahok, a kölcsönös összeházasodások révén vegyes, míg a szász nemzetnek úgyszólván minden nyoma már rég kiveszett, a vidéket sújtó folytonos csapások következtében, vagy más okból.*”¹⁴ A város királybírója ebben az időben a Nagybányáról, vagy régebbi nevén Asszonypatakáról származó magyar nemzetiségű Mihály deák volt, aki tizenkét tanácsossal együtt irányította a várost. Szászvárosban ebben az időben 400 Habsburg-párti katona telelt, akik egész télen sanyargatták a város magyar és román polgárságát. A martalóc zsoldosok prédálásai elől a polgárok a templom-kastélyban húzták meg magukat, ezalatt a zsoldosok annyira tönkretették a várost, hogy még a kerítések nyomai sem látszottak, ezeket is eltűztették. Amint Bethlen Gábor, Nagy Albert és Gosztonyi Balázs csapatvezérek vezetésével a felszabadító seregek megjelentek, a zsoldosok ijedtükben a város templom-kastélyában szerettek volna menedéket találni és könyörögtek a szászvárosiaknak, hogy engedjék be őket. A szászvárosi polgároknak azonban kisebb gondjuk is nagyobb volt ennél, így a martalócok két tűz közé kerültek. Tech Illés a császárpárti német zsoldosok vezére rohammal próbálta elfoglalni a szászvárosi templomerődöt, sikertelenül. Tech Illés a templomerőd sáncában szekérvárat rögtönzött, de Bethlen Gábor csapatai felmorzsolták ellenállásukat, és mindössze tizennégyen tudtak elmenekülni az éjszaka folyamán.¹⁵

Ez idő alatt Székely Mózes is elindult csapatai élén Erdély belső területei felé, és ugyancsak a Vaskapun át 1603. április 15-én átlépte Erdély határát, ahol kiáltványt bocsátott ki a zsarnokság igájában senyedő erdélyiek számára. A kiáltványt követően az Erdélyben maradt függetlenségpárti magyarok elkezdtek gyülekezni Székely Mózes táborába. A dél-erdélyi katonai táborban a nagy számban megjelenő erdélyi főemberek és a függetlenségért harcolni is kész katonák 1603. április 15-26. közötti táborozáson, ahol országgyűlést tartottak, Székely Mózes Erdély fejedelmének választották meg.

Eközben Bethlen Gábor csapattal elindult Szászvárosból az ország fővárosa, Gyulafehérvár felé, felszabadítani azt. Giorgio Basta Gyulafehérvár védelmét a brüsszeli származású Spinoza Péter zsoldos kapitányra bízta. Gyulafehérvár lakosai abban az időben túlnyomórészt magyarok voltak. „A gyulafehérváriak, módfelett gyűlölték a németeket.”¹⁶ Spinoza kapitánynak viszont csak négy századnyi német zsoldos katonája volt, akik

11. Várfalvi Nagy János: i. m., 656. old.

12. Papp Sándor: Székely Mózes erdélyi fejedelem hatalomra kerülésének diplomáciai tanulságai és egy nagyvezíri előterjesztés keletkezése, in: www.aetas.hu/1999_4/99-4-8.htm - 87k.,

13. Várfalvi Nagy János: i. m., 657, 711. old.; Hídvégi Mikó Ferenc, Klio III., 387-388. old.

14. Szamosközy István: i. m., 284. old.

15. Kővári László: Erdély történelme, IV. kötet, Pesten Ráth Mór, Kolozsvárt Stein János bizománya. 1863., 139. old.,

16. Szamosközy István: i. m., 293. old.

igyekeztek minden eszközzel megvédeni a birtokukban tartott erdélyi fővárost. Bethlen Gábor csapatai 1603. április 27-én megkezdtek Gyulafehérvár ostromát. Közben megérkeztek a Székely Mózes vezette csapatok is, így egyesült erővel igyekeztek felszabadítani a fővárost. Az ostrom második napján Spinoza német katonái kimentek a várból és felgyújtottak Gyulafehérvár alsóvárosnak nevezett részét, ahol magyarok éltek. A tűz egyre inkább elhatalmasodott és Gyulafehérvár alsóvárosa szinte porig égett. Felgyúlt a fejedelmi palota kapuja, majd sorra gyúltak ki a laktanyák is, sőt még a Szent István idejében emelt impozáns székesegyház nagyobbik tornya is lángot fogott. Ezt követően felgyúlt a székesegyház kisebbik tornya, és a benne tárolt puskaportól levegőbe repült. Felgyúlt a felsőváros a fejedelmi palotával együtt, a Szent György kapuig minden leégett. Bethlen Gábor és csapata annyira megdöbbent a látványtól, hogy az ostromot nem tudta folytatni egy ideig. Ekkor semmisült meg a szépen szóló harangóra, a súlyos bronzharangok formátlan ércé olvadtak. A német zsoldosok pedig nem oltották a tüzet, hanem össze-vissza futkostak és fejevesztve igyekeztek elbújni. A gyulafehérvári magyar városlakók felháborodva a németek tettein, Kálmándi és Sartorius vezetésével megtámadták a várat, kinyitották a Mihály kaput, felláztatva a környék lakóit és a közeli táborban lévő rácokat. „*A németek ellen oly nagy gyűlölet lángolt a sok elszennvedett nyomorúság miatt még az alja népben is, hogy mikor a felkelés híre köztudomásúvá vált, még a leghitványabb szolgák is husángot, karót vagy egyéb paraszti fegyvert ragadtak, és szembeszálltak a katonasággal.*”¹⁷ A német zsoldosok azonban, felocsúdván első meglepetésükből, felvonták a felvonóhidat, a keletkezett réseket betömtek, ezzel egyelőre elmaradt Gyulafehérvár gyors bevételé. Szamosközy István, aki valószínűleg szemtanúja volt az eseményeknek, részletesen beszámol Gyulafehérvár ostromáról, megpróbál az objektív történész szemével beszámolni arról, miként fordultak szembe a város lakói és a környék magyarjai Basta zsoldosaival.

Székely Mózes, Bethlen Gábor és Bektás pasa vezetésével az ostrom több napon keresztül folyt, Bethlen Gábor személyesen több napon keresztül ostromolta az erdélyi magyarok élén Gyulafehérvár várának Mihály- és György kapuját, sőt egyik katonája ki is tűzte a bástya falára az erdélyi magyarok zászlóját, de a német zsoldosok sűrű puskatűzzel újra és újra visszaverték a támadást. Székely Mózes is majdnem találat érte ezekben a harcokban, ugyanis tábori köpenyét három puska lövő is átszakította, sőt hátsólojának szügye is megsérült. Székely Mózes, Bethlen Gábor és Bektás temesvári pasa a sorozatos sikertelen ostrom hatására már azon tanakodtak, hogy ideiglenesen feladják Gyulafehérvár ostromát és először a többi erdélyi várat foglalják el, majd csak azt követően fordulnak újból vissza a főváros visszafoglalásához. Végül aztán, az öreg Borbély György tanácsára úgy döntöttek, hogy igyekeznek rábeszélni Spinoza várkapitányt a további, felesleges vérontás elkerülésére, adja fel a várat, és ebben az esetben szabadon elvonulhatnak... A német zsoldosok tizenkét szekeret kaptak saját vagyontárgyaik és sebesültjeik elszállítására, majd kibontott zászlókkal, dobpergés közepette, teljes hadifelszerelésben kivonultak Gyulafehérvár várából. Ilyen körülmények között sikerült 1603. május 9-én az Erdélyi Fejedelemség fővárosát felszabadítani, mellyel egyidőben Székely Mózes megerősített Erdély fejedelmi címében.

Bethlen Gábor maga mindig becsülte és nagyra tartotta Szé-

kely Mózes, hiszen mindketten ugyanazokért a célokért harcoltak, az önálló Erdélyi Fejedelemség megmaradásáért, mivel tudatában voltak annak, hogy a magyar nemzet fennmaradása csak úgy lehetséges, ha egy önálló állam keretén belül biztosítani lehet a magyarság több évszázados alkotmányos jogait. A Habsburg kormányzat, az első évektől kezdődően, amikor egyáltalán rá tudta tenni a kezét Magyarországra valamely részére, azonnal nekifogott felszámolni a magyar rendi alkotmányosságot, hatályon kívül helyezte a magyar törvényeket és szokásjogot, sőt igyekezett minden területen lecserélni a magyar tisztviselőket német és más, neki megbízható tisztviselőkre. Ezt a folyamatot látjuk I. Ferdinándtól kezdve egészen Székely Mózes fejedelem trónra lépéséig, de még jóval később is. Ismételtén meg kell említenem, hogy II. Rudolf erdélyi biztosainak – Johann Molartnak és Nikolaus Burghausennek – az első ténykedései közé tartozott, hogy megtagadják az esküt az ország törvényeire, nem ismerték el az erdélyi országgyűlés törvényalkotási jogát sem, az erdélyi magyarokat ki akarták hagyni az ügyek intézéséből.

Székely Mózes fejedelem 1603. május 9-i gyulafehérvári ünnepélyes beiktatása után is folyt a harc a Habsburg-párti zsoldosok ellen, ilyen körülmények között sikerült június 9-én felszabadítani Kolozsvárt, majd ezt követően Segesvár és Szeben kivételével Erdély jelentősebb városait.

A Habsburg-udvar azonban nem nyugodott bele ilyen könnyen Erdély elvesztésébe, hanem folyamatosan bízta a pártján lévő székelyeket, illetve Radu Serban havasalföldi vajdát, jelentős pénzösszegeket ígérve azoknak. Radu Serban vajda, habár előzetesen már hűséget esküdött Székely Mózesnek, alattomban újból jelentős seregeket indított Rác György és Merza vezetésével Erdély megtámadására. Székely Mózes amint ezt megtudta, Makó Györgyöt és Imecs Mihályt a barcasági Rozsnyó felé indította székely hadak élén, akikhez még csatlakozott Rhédey Ferenc magyar lovasokkal, illetve Kazi merza, Ali merza és Balad Zultán 3000 lovas és 500 gyalog tatárjával. Székely Mózes tapasztaltabb katonái közül egyesek azt tanácsolták, hogy meg kellene várni a fejedelem nagyobb számú fegyvereseit, de mások ezzel nem értettek egyet, főleg a fiatal és harcias Imecs Mihály tüzelte fegyveres összeütközésre az erdélyieket. Ilyen körülmények között került sor 1603. július 5-én Keresztényfalva és Rozsnyó között a csatára, ahol az erdélyiek vereséget szenvedtek, a csatatéren meghalt a tapasztalt Makó György hadvezér, a fiatal Imecs Mihály, és sok erdélyi magyar.

Székely Mózes csapataival Brassó felé vonult előre és épp az apáczai erdőn haladt át 1603. július 6-án, amikor hírvivői meghozták a szerencsétlen kimenetelű csatáról szóló híreket. A vereség mindenkit ledöbbsentett, de magában a fejedelemben is aggodalmat okozott, ugyanis ekkor szenvedte első vereségét az Erdélyi Fejedelemség függetlenségi hadjáratában. Székely Mózes azonban folytatta az előnyomulást az idegen ellenséges csapatok felé. Apácáról a fejedelem serege Hóltővényig vonult még aznap, ahol letáborozott. Székely Mózes csapataival 1603. július 8-án már a Brassó melletti papírmalomnál ütött tábor, ahonnan követeket küldött a brassói szászokhoz, illetve Bethlen Gábor, Borbély György és Nagy Albert csapatvezérekhez. A brassói szászokkal viszonylag hamar sikerült megállapodnia, ugyanis azok Székely Mózes egyértelműen elismerték Erdély választott fejedelmének, sőt segítséget is nyújtottak a közös ellenség elleni küzdelemben. A brassóiak 1603. július 13-án jelentős mennyiségű fegyvert és lőszert biztosítottak Székely

17. Szamosközy István: i. m., 299. old.

18. Szamosközy István: i. m., 305. old.

Mózes csapatainak, sőt maguk is küldtek 200 saját fegyverest a papírmalom melletti táborba.

Bethlen Gábor ebben az időben Dévánál táborozott jelentős létszámú seregek élén. Ezekről az eseményekről Orbán Balázs az alábbiakat jegyezte fel könyvében, a Barcaság ismertetésénél, külön címszó alatt: „*Székely Mózes a régi papírmalomnál. Basta rémkorához térünk vissza, midőn a Mihály vajda és Basta által kipusztított Erdély megmentésére e kor legnagyobb hőse: Székely Mózes, mint kinevezett fejedelem ragadott fegyvert. Míg ő Erdély nyugati részét tisztítja az ellentől, addig Basta szövetségese: a vad Ráduj-Szerbán vajda beütött a Barcaságra, s Rosnyónál az ellene küldött Imecs és Makó vezérlete alatti székely csapatokat szétszórta.*”¹⁹

Azt is látnunk kell azonban, hogy a brassóiak Székely Mózes fejedelemhez való hűsége is több ponton sántított. Épp Orbán Balázs az, aki alaposan tanulmányozva a témát, megállapította, hogy ha a brassóiak a tétovázás helyett szívvel-lélekkel Székely Mózes pártjára álltak volna, akkor sokkal több katonát kellett volna adjanak. Brassó városa és környéke ebben az időben már meghaladta a 80.000 főt, ezért könnyűszerrel ki tudtak volna állítani akár 10.000 katonát is, állítja Orbán Balázs. A brassói szászokról azonban tudni kell azt, hogy többségük nem is akart katonáskodni, mivel főleg iparosok és kereskedők voltak, s ha már mindenképpen katonára volt szükség, szívesebben fogadták fel a székelyeket, akiket fizetett katonaként saját maguk helyett állítottak ki. Abban persze minden bizonnyal igaza van Orbán Balásznak, hogy Brassó városa is inkább „két tarisznyás” (most úgy mondanánk, kétkulacsos) politikát folytatott.

Közben megérkezett Bethlen Gábor is mintegy 700 főből álló, főleg erdélyi magyar nemesekből álló csapatával, így Bethlen és Rhédey összesen több mint 1000 főre rúgó válogatott fegyvereseivel bevonult a Brassó melletti katonai táborba, sőt még ezt követően is érkezhettek magyarok és székelyek, ugyanis Szamosközy István 6–7000 magyar és székely fegyveresről beszél könyvében. Székely Mózesnek ekkor megközelítően 9.500–10.000 harcosa volt. A brassóiaktól kapott ágyúival és más fegyvereivel Székely Mózes a táborát jól megerősítette és az egész táborát szekérsáncsal körbevetette.

Az Erdély Mohácsának nevezett, 1603. július 17-i csatában Bethlen Gábor is ott harcolt szorosan Székely Mózes mellett, de a szekérvárba zárt erdélyi hadsereg a sokszoros túlerővel szemben nem tudott győzedelmeskedni. Azért is nevezik a történetesek Erdély Mohácsának ezt a szomorú kimenetelű csatát, mert Székely Mózes mellett itt halt meg mintegy 4000 válogatott magyar és székely katona, az akkori erdélyi politikai elit színe-java. A magyar nemzet szerencséjére Bethlen Gábor ebből a csatából élve szabadult meg.

A végzetes csatavesztés után Bethlen Gábor is menekült Nándorfehérvár (Belgrád) irányába 600 lovas katonájával, illetve olyan híres magyar és székely nemesek társaságában, mint Cseszeliczki Boldizsár, Kamuthi Farkas, Rhédey Ferenc, Zalasdi Miklós, Makó Gergely, Kun István, Kun Gáspár, Béli Ferenc és Béli Benedek, Daczó Pál, Nemes Balázs és még sokan mások.

A rendek közül nagyon sokan már akkor a fiatal Bethlen Gábort akarták Erdély fejedelmévé választani, de Bethlen inkább a nagyobb tekintéllyel bíró és idősebb Bocskay Istvánt javasolta később Erdély fejedelmének. Bocskay István fejede-

lem sikeres szabadságharca az Erdélyi Fejedelemséget megerősítette, a Habsburgok kénytelenek voltak az államot elismerni. Bocskay tragikus halála után a rendek Rákóczi Zsigmondot választották meg fejedelemnek, de ő rövid idő után lemondott. Az ő lemondása után Báthory Gábor lett a fejedelem, de 5 évi uralkodás után tragikus körülmények között elhunyt. A rendek így választották meg a fiatal, rátermett Bethlen Gábort Erdély fejedelmének 1613. október 21-én.

Az új fejedelem kiemelt figyelmet szentelt az árván maradt ifj. Székely Mózesnek. Bethlen Gábor magához vette a fejedelemi udvarba, a Gyulafehérvári Gimnáziumba adta, hogy felsőfokú tanulmányait itt végezze el, majd később a fejedelmi udvarban az apródok között gondoskodott az árva gyermek nevelteséről. Amint kezdett felcseperedni az ifj. Székely Mózes a legbensőbb udvari szolgák sorai közé került, majd ő lett a fejedelem étékfogója, ami a legbizalmasabb beosztás volt abban az időben. A felnőtté vált ifj. Székely Mózes Bethlen Gábor fejedelem Udvarhelyszék királybírájának nevezte ki, és az eddig meglévő birtokai mellé újabb birtokokat adományozott neki... Az adományozási oklevél indoklásában az áll, hogy Bethlen Gábor háláját akarja kifejezni az örökre kegyes és hálás emlékezzettel tisztelt siménfalvi Tekintetes és Nagyságos Székely Mózesnek, aki századában hasonlíthatatlan hős volt, ezen kívül kölcsönös barátság, szeretet, valamint tisztelet övezte életében.²⁰ Bethlen Gábor még egy másik oklevélben is jelentős adományokkal halmozta el az ifj. Székely Mózes (...). Ifj. Székely Mózes ugyanis atyjának nyert javaiból kifosztották, ezért Bethlen Gábor, mivel nem akarta, hogy az árván felnőtt ifjút száműzöttnek és hontalannak tekintsék, aki iránt különben a fejedelemhez anyai ágon való vérségi kötelékek is szánakozásra indították, és attól a céltól vezérelve, hogy őt atyja érényeinek s hősi bátorságának követésére buzdítsa, neki adományozta ezeket a birtokokat.²¹

Bethlen Gábor fejedelem halála után Brandenburgi Katalin fejedelemasszony Gyulafehérváron 1630. február 24-én keltezett oklevelében újabb adományokkal gazdagította ifj. Székely Mózes. Az adománylevél indoklása, kevés módosítással, hasonló, mint a Bethlen Gábor fejedelem életében kiadott okmányok, vagyis Székely Mózes egykori fejedelem vitézségének és az erdélyi haza iránti elkötelezettségének állítanak ezúttal is emléket.

A magyar nemzet Habsburg Birodalom alatti 150 éves tetszhalott éveiben a hatalom emberei minden megtettek azért, hogy a magyarság teljesen eltűnjön. Nem lehetett megemlékezni népünk ősi szabadságjogait, alkotmányos berendezkedését védő harcainkról, nem lehetett méltatni az olyan lázadóknak tekintett erdélyi fejedelmeket, mint Székely Mózes, Bocskay István, Bethlen Gábor és II. Rákóczi Ferenc. Az 1848-1849-es szabadságharc után aztán, ha lassan is, de végül elindult útjára az a generáció, amelyik kiegyenesedett gerinccel vállalta Székely Mózes fejedelem küzdelmes életének bemutatását.

Székely Mózes és Bethlen Gábor barátságáról azért tartottam fontosnak elmélkedni, mert e két nagy magyar személyiség életművét ilyen szempontból is érdemes alaposabban vizsgálni. Remélem, ilyen jellegű kutatásokat mások is végeznek majd. A hamis és szándékosan ferdítő írárok helyett nemzetünk nagyjait remélhetően megfelelő alázattal és tisztelettel fogják említeni a könyvekben.

Szekeres-Lukács Sándor

19. Orbán Balázs: Orbán Balázs: Székelyföld leírása, IV. kötet, Pest, 1870., 335. old.

20. Jakab Elek, Szádeczky Lajos: Udvarhely vármegye története a legrégebb időktől 1849-ig, Pallas-Akadémia kiadó, Csíkszereda, 1994., 341-342. old.; Székely Oklevéltár IV. kötet, 234-236. old.

21. Jakab, Szádeczky: i. m. 341-343. old.; Székely Oklevéltár IV. k. 204-208. old.

Szobrok a múltó időben

„Egy ezeréves Duna-táji nemzetet igazságtalanul, mohón, rövidlátóan feldaraboltak, s az elszakított részek és az anyaország ezt a kegyetlen műtétet soha nem heverte ki. Nincs nemzet, amely földadhatná a jogot, hogy tiltakozzon ön maga megcsonkítása, földarabolása ellen.” Márai Sándor Hallgatni akartam Helikon Kiadó 2013. Budapest

1896 egyik tavaszi hajnalán néhány brassói és pesti polgár kapaszkodott felfele a huszonhat szerpentes úton a Cenk-tetőre, köztük a történetíró, költő politikus, akadémikus, a MTA Történelemtudományi Bizottságának elnöke, Thaly Kálmán. Most éppen nem a Rákóczi szabadságharc költészetét kutatta, hanem mint a debreceni Függetlenségi Párt országgyűlési képviselője fontos dologban járt, végrehajtandó az országgyűlés határozatát. Éppen az ő javaslatára fogadták el 1896. április 21-én a VIII. törvénycikket, mely szerint az ezeréves honfoglalást országszerte méltó módon megünneplik. A javaslat lényege az volt, hogy az ország hét pontján állítsanak emlékműveket a honfoglalás ezeréves évfordulójára. Mindjárt bizottságot is alakítottak, melynek elnöke Thaly Kálmán lett, megbízója Vekerle Sándor kormánya. A cél az, hogy álljanak ezek az emlékoszlopok a történelmi Magyarország négy égtáj felőli kapuiban, „emlékeztetni az utast, a hon lakóit és az innen elszakadni akaró nemzetiségeket, hogy ez a föld magyar államterület ezer év óta, és azt akarjuk, hogy tovább is, mint vasoszlop álljon a magyar állam a második ezer évben is.”

Bármilyen irányból érkezik az utazó, emlékjelet lásson, hogy magyar földre érkezik. Ki sejtette még akkor, hogy nem is egészen két évtized múlva nem utazók, hanem megszálló csapatok érkeznek, új hatalom katonái özönlik el az országot, új határokat húznak a maradék körül, és gondjuk lesz rá, hogy a régi határt jelző emlékeknek még írmagjuk se maradjon. A négy égtáj felől álló történelmi kapuk helyét Dévénynél, Munkácson, Brassóban és Zimonyban jelölték ki, a három másik emlékmű helyét pedig az akkori ország jelentős belső helyszínein: Ópusztaszeren, Pannonhalmán és a Nyitra feletti Zobor-hegyen képzeltek el. Mindenik emlékműre felkerül Magyarország címere és a két évszám: 896-1896. Az alapkövetelt mindenhol ünnepség kíséri majd. 1896-ra csak a dévényi, zimonyi és brassói emlékmű készült el teljesen.

Thaly Kálmán azon a hűvös április végi hajnalon, a Cenk-tetején találta meg az egyik megfelelő helyet: „Ide építsük, erre a kemény sziklára, amelyen az egykori vasoroszlán állott tíz évig, ez, ha az Isten is úgy akarja, itt fog állani ezer esztendeig!

Mint az ország, amelyet jelképez.” (A vasoroszlánt 1851-ben állították fel császári akaratból. A Habsburg Birodalom győzelmét hirdető hatalmas bronz oroszlán azonban 1862-ben mennykőcsapás pusztította el, valósággal megolvastva a győzelmi jelképet. A vasoroszlán talapzatán a következő felirat állott: „Austria cum Russia unita, Rebellio devicta!”, azaz: Az Oroszországgal egyesült Ausztria a lázadást leverte.) Ám hiába volt az isteni akarat, a történelem másként rendelkezett az ezeréves hon emlékére állított jelképekkel.

Brassóban Thaly úgy látta, hogy a legszebb helyet találta meg, mind a hét közül a legszebbet, és bár tudta, hogy ez viharoknak nagyon kitett helyszín, de nem tágított. (A történelem viharaira nem is gondolt) „...E pontról nem csak a Búcsú, Király-kő, Csukás, Nemere havasait, hanem még a távoli csíki Hargitát, s a Radnai-havasokat is meglátni. (Thaly Kálmán jobban ismerte a kuruckori költészetet, mint Erdély földrajzi viszonyait, a Radnai-havasokat nem látni e helyről.)

A Brassóban lerombolt Árpád fejedelem szobra újraalkotott mása a háromszéki Torján

Brassó főterére és utcáira valósággal benéz ez az emlék.” Vagyis az oda képzelt Árpád, azaz egy Árpád-kori harcos. Ugyanis a művészi elképzelés az volt, hogy az emlékoszlopokra többnyire turulmadarakat, Hungária isten-asszonyt, Árpád vezért állítsanak. (A turul a magyar eredetmondák mitológus madara, a magyarok ősi pogány hitvilágának emléke, a mondvilág tőle eredezteti az Árpád-házat, Turul nemzetségéből. Az önálló magyar nemzeti identitás és a nemzeti összetartozás jelképe. Azonosítható a kerecsen-sólyommal, illetve az altáji havasi sólyommal. A turul szó valószínű török eredetű, togrul, turgul vadászsólymot jelent. Tegyük itt hozzá, hogy Európa legnagyobb madárszobra Tatabányán, a Kő-hegyen található, Kézai Simon krónikája szerint Árpád itt győzte le Szvatopluk szláv fejedelem seregét. Ezt a szobrot, Donáth Gyula alkotását 1907-ben emelték, a madár szárnyainak fesztávolsága 15 méter. Erdélyben a millenniumot követő évtizedekben háromszáz turulmadaras emlékoszlop volt.) Az emlékművek tervezője Bencsik Gyula, menet közben a tervek többnyire módosultak, az emlékművek kivitelezése már a törvény elfogadása előtt megkezdődött, és különböző időpontokban fejeződött be. A hetes szám sem volt véletlen, beleillett a koncepcióba: a honfoglaló vezérek számának megfelelően hét emlékmű állítandó.

Thaly azonban nem számolt a brassói városháza testületének szász tagjaival, akik a Cenk-tető zöld területeit nem akarták átengedni az emlékmű számára. A költő Thaly lelkesült beszéde, a honszeretet emlegetése megtette a hatást: „Ti szász urak, ti szász testvérek! Ime, annyi idő óta, hétszáz esztendő óta laktok közöttünk, vajon elnyomtuk-e mi magyarok virágzó kultúrákat, iskoláitokat, nyelveket? Elkoboztuk-e nemzeti vagy egyházi vagyontokat? Sőt, megosztottunk minden jóban és minden viszontagságban! Vajon miféle más nemzet védő szárnyai alatt lennétek még ily virágzón hétszáz év múlva?”

Miután fellelkesülve a szónok azt is megígérte, hogy címerüket felteszik az emlékoszlopra, a szász városi testület vállalta, hogy a város gondoztatni és erdőőreivel őriztetni fogja az emlékhelyet. (Mikor Thaly Kálmán 1898-ban visszaemlékezéseit megírta az emlékoszlopok felállítási munkálatairól, még nem tudhatta, hogy már 1901-ben ismeretlen merénylők rá fognak lőni a szoborra, aztán 1913 szeptemberében bombát robbantanak mellette ismeretlen tettesek. A megrongált talapzathból mázsás darabok szakadnak majd ki, s ezután, egy decemberi vihar alatt még tovább pusztul az oly büszke emlékmű. A robbantásra válaszként október 19-én ezer hétfalusi csángó-magyar ünnepelt a helyszínen, megkoszorúzva a megcsúfolt emlékművet. A rombolást betetőzi a román betörés Erdélybe 1916-ban, mikor a betörő hadsereg katonái ágyúval is lőnek majd az oszlopra. Végül a maradvékot is elhordatják a megszállók, ez az 1950-es években fog bekövetkezni, amikor a talapzat utolsó maradvékát is eltakarítják. A szobor feje megmenekül majd a rombolásból, sokáig rejtegetik őrző kezek, majd 2002-től a brassói evangélikus egyház hivatalában megtekinthetik, akik még tudnak erről a szoborról. A szobor majd újjászületik Miholcsa József szobrászművész jóvoltából, átköltözik Brassóból Háromszékre, Torjára, az Apor család hajdani birtokán találnak helyet neki. A Torján felállított Árpád fejedelmet megörökítő egészalakos szobor köszöntésére Magyar Lajos, sepsiszentgyörgyi költő Árpád című versét a szoborállító torjaiaknak ajánlotta: „Itt állt hát Ő, mintha Kárpát-gerincen állna, /s már csak titkon nézne vissza az óhazára. /Itt áll, s állunk vele mindannyian, /kiknek e földön még fájó s méltó gondja van, /kiket, bár szántak néma pusztulásra, /naponta indulunk új honfoglalásra, /kikben ha már nem moccanna a föld szerelme, /e föld csak dudvát, gyilkos epéket teremne... /Itt áll hát Ő, szívében az elhagyott hazával, /gyötrött, kergetett, szép honszerző hadával, /s előtte az Ígéret földje, a térség, /amint élni, meglakni a fátumok kimérték, /az új haza, mi még sokszor el fog veszni, /de vesztett hazában is /csak itt, itt lehet újra hont szerezni.”

A Cenken 1896. október 18-án felállított ezeréves emlék az első volt, mely a pusztulásnak áldozatul esett. Hiszen amikor először megrongálták, még messze voltak a Monarchia polgárai az első világháborútól, annak következményeitől, Brassóban még nem szervezhette az új hatalom az első korszak emlékműveinek tudatos pusztítását.

Am még ne szaladjunk ennyire előre az időben, egyelőre 1896-ban Brassóban vagyunk az ezredévi szobor, Jankovics Gyula alkotásának ünnepi felavatásán. A mintegy 24 méter magas emlékmű arccal az alant húzódó román határ felé nézett, tetején a három és fél méter magas szoborral. A bácstoroki homokkőből faragott harcos bal kezében címerrel ellátott pajzsot, jobb kezében pedig keresztet és hegyével a földre támaszkodó szablyát tartott. Fején rostélyos sisak, öltözetét a kornak megfelelően mintázta meg a művész. Az emlékoszlop felavatására 1896. október 18-án, vasárnap került sor. Reggel a belvárosi római katolikus templomban ünnepélyes szentmisét tartottak, itt jelen voltak a történelmi egyházak képviselői, városi képviselők, brassói polgárok, főrendiházi tagok, és megjelent az ünnepségen Háromszék megye képviselőjében hétszáz polgár is. Fenn, a Cenk-tetőn Perczel Dezső belügyminiszter mondott avató beszédet: „Hálát kell adnunk az isteni gondviselés azon ritka kegyéért,

mellyel a nemzetet egy hosszú évezreden át megtartotta.” A magyar címet csak 1897 májusában kapták meg a Belügyminisztériumból, és akkor helyezték el az emlékoszlop keleti oldalán. Miután 1902-ben, mindössze egy évvel a szoborra irányzott lövések után ismét valakik csákánnyal estek neki, a városi tanács az emlékmű megvédésére vaskerítéssel zárta körül a helyet.

A Cenken, az ország keleti kapujában felállított emlékműnek mását *Dévénynél*, a nyugati kapuban állították fel a régi magyar határon, a Duna és Morva folyók egyesülésénél levő hegyen. Jankovics Gyula másik alkotása 21 méter magas oszlopon egy őrálló Árpád-kori vitézt ábrázolt. Az obeliszkt az 1809-ben a franciák által felrobbantott vár helyére került. Az alap építménye 6 méter széles átmérőjű, nyolcszögű, gazdagon díszített korinthoszi oszlop, rajta a határt vigyázó Árpád-kori harcos, jobbában leeresztett magyar kard, baljában tartja a földre állított, Magyarország címerével díszített pajzsot. Az emlékmű sugallja a békés, de orszagát mindig védő katonát, a „nyugati kapu”, Pozsony közelében.

1920-ban cseh legionáriusok rögtönzött állványról vasrudakkal rombolták szét apró darabokra törve. Akkoriban több mint ötven felvidéki szobor jutott erre a sorsra. Milyen okból, kérdezhetné a ma embere. Talán kisebbségi érzésből, lehetne a válasz.

Az északi és déli határra szintén egyforma, turulmadaras oromdíszítésű emlékeket állítottak. Az ország északi határánál, *Munkácson*, a vár egyik sarkában, a Zrínyi Ilona bástya mellett állították fel a 25 méter magas emlékoszlopot, rajta egy négy és fél méteres fesztávolságú szárnyú turulmadárral. A Beszkidék felől repülő turul jelképezte a honfoglalók érkezését a Vereckei-szorosból. Bezerédy Gyula alkotását 1924-ben rombolták le a cseh katonák. Miután a katonák „munkájukat elvégezték”, a Kárpátaljára 1938-ban bevonuló magyar katonák a várban megtalálták a sérült turult, újra felállították, de jött 1945! A szobor a kaszárnyává alakított várban várta a feltámadást. Ám 1945-ben az új hatalom, a szovjet beolvasztotta, azt beszélték akkoriban, hogy ötágú bronz csillagot öntöttek belőle. Szerencsére maradt róla hiteles felvétel Erdélyi Mór, a kor híres fényképészeinek albumában, aki 1897-ben végigutazta a helyszíneket és megörökítette az utókor számára a hét milleniumi emlékművet. (Albuma: A magyar állam fennállását megörökítő hét vidéki emlékmű.) Így a fénykép alapján, de méreteiben nagyobb turulszobrot az ungvári szobrászművész, Beleny Mihajlo újraalkotta. A visszaállítást anyagilag támogatta a munkácsi származású Amerikában élő Pák család. (Pák Imre 1950-ben Munkácson született, Leningrádban végzett egyetemet, majd elhagyta a Szovjetuniót, New-Yorkban végzett közgazdasági egyetemet, sikeres üzletember lett. Ma a Munkácsy-képek tulajdonosa, műpártoló, műgyűjtő.) A munkácsi emlékmű az egyetlen, amelyiknek a helyén magánkezdeményezésre 2008-ban az eredeti művet felidéző új alkotást állítottak fel. Nem volt zavartalan a Kijevben újraöntött turulmadár-szobor sorsa, mert ultranacionalista kijevi körök fasiszta jelképet láttak benne, revizionista szándékokat, és mindent megpróbáltak, hogy a szobor visszaállítását megakadályozzák. Magát az ukrán Beleny Mihajlot is megkörnyékezték, igyekeztek jobb belátásra bírni, meg is fenyegették. A szobrászt azonban magának az emlékműnek az elkészítése

inkább foglalkoztatta, mint a nacionalista indulatok, már újabb terve is volt, II: Rákóczi Ferenc lovas szobrának az elkészítése. „*Vérzivataros huszadik század évtizedeiben az intolenciával párosuló hatalmi gőg elpusztította az emlékművet...*”- mondta az ünnepi szónok, Lengyel Zoltán, Munkács megbízott polgármestere a turulmadaras emlékmű felavatásán. Ne felejtjük, hogy Budapesten egyes körök a XII. kerületben felállított turulos emlékművet ugyancsak fasiszta jelképnek tekintették, és odáig mentek, hogy lebontását követelték. A helyszínek, az idők is változhatnak, a kicsinyes indulatok nem.

Az ország déli kapujában, *Zimonynál* felállított emlékmű tetején Attila, illetve Árpád kardját csőrében tartó turul jelezte, hogy a Száván inneni hazát az ő népe és leszármazottai birtokolják. Nem sokáig, tehetnénk hozzá, mert az ezeréves mítoszokat a huszadik század szétfűjja, a megszerzett haza birtoklása is pillanatok alatt szűnik meg más hatalmak akaratából. Nem láthatták eleink, milyen sors vár szoborra, házra hamarosan. A zimonyi emlék talán a legmonumentálisabb volt a maga 37 méteres magasságával. A négyszög alapon magasodó hármastorony közül a legmagasabb tetején vörösréz-ből készült turulmadár állt, kiterjesztett szárnyai elérték a négy és fél méter fesztávolságot. Csőrében Hunyadi kardját tartotta. A két kisebbik torony közti párkányon Hungaria kőszobra állt, kétfelől egy-egy kőoroszlánnal. A kőszobrok Róna József alkotásai, a turul Bezerédy Gyula munkája. Az építmény falát zománcozott téglá borította, rajta színes majolika címerpajzsokkal a pécsi Zsolnay gyárból. Ezt a gyönyörű emléket a Hunyadi János hajdani várának romjain emelték. E vár falai között halt meg Hunyadi János, 1456. augusztus 11-én a Duna jobb partján, átellenben a mai Belgráddal, a hajdani Nándorfehérvárral. 1924-ben pünkösdre virradó éjszaka a szerb Srno-szervezet tagjai többszöri próbálkozás után felbérelt munkásokkal eltávolították a torony tetején levő turulmadarat, és ledöntötték Hungária alakját. Ma a Belgrád külvárosának számító Zimonyban áll a Honfoglalás emlékmű megcsonkítva, a Hunyadi mauzóleumának nyilvánított tulajdonképpen Hunyadi-torony kilátó, a gondozatlan, romos területen.

Az ötödik emlékművet a Nyitra folyó völgye fölé, a *Zobor-hegy* 587 méter magas csúcsára emelték. A talapzatáról felfele nyúló 22 méter magas gránitgúla oldalán egy-egy felroppenő turulmadárral, Kallós Ede plasztikaival. Az emlékmű létrehozását a császár is támogatta, avatására emlékérmét is verettek. Az emlékmű a honfoglalás egyik utolsó csatájára emlékeztette a szemlélőt, melynek során Huba, Szovárd és Kalocsa csapatai legyőzték Zobor vitézt. Valamint ez volt Szent László halálának helye is. 1896. augusztus 30-án avatták fel ünnepélyes külsőségek között. A cseh legionáriusok 1921. február 9-én robbantották fel, a törmeléket legörgették a hegyről, ezekből ereklye-gyűjtemény turisták ma is találhatnak egy-egy darabot. A rombolás végrehajtói a négy vörösréz-ből készült turulmadarat feltehetően az anyagáért magukkal vitték. Ám a talapzatot meghagyták, később 1932-ben rávésték a pánszlávizmus eszméjét hirdető Ján Kollár egyik versének néhány sorát: „*Az idő mindent megváltoztat, / az időt is, / győzelemre ő vezeti az igazságot, / ami már tévelygő korszak szándéka volt, / a kor megfordítja.*” (Csámpai Ottó átirata)

Anonymus krónikájában olvasható: „*Árpád vezér meg ne-*

mesi Szent Márton hegye tövében ütöttek tábort (...) majd mikor a hegyre felhágta, Pannonia földjének szépségét látva igen megörültek.” Ennek emlékére *Pannonhalmán* nem emlékoszlopot, hanem a hajdan ott álló Kálvária templom helyén egy kápolnát építettek a millennium évfordulójára. Az alapkövet 1896 augusztusában rakták le, de csak 1897-ben szentelték fel az épületet. A kápolnához hasonló zárt kupolacsarnok egy vörösréz-ből készült 3,2 méter átmérőjű Szent Korona másolatot tart. A hajdani kupola belsejét Lotz Károly és tanítványai díszítették, a kápolna azonban máig befejezetlen, üresek az oldalt levő szoborfülkék. Az 1930-as években Aba-Novák Vilmos hozzáfogott egy nagyszabású freskó megfestéséhez, a lebontott kupola új tetőzetén elkészült ugyan néhány festmény, de a művész halála miatt a munka befejezetlen maradt. A pannonthalmi emlékmű is Benczik Gyula tervei alapján készült, oromzatán a szimbolikus szobrok Bezerédy Gyula alkotásai. Ma ez az épület a Világörökség listáján van.

Ópusztaszer az egyetlen hely, ahol síkvidéken és nem magaslaton emelték az emlékhelyet. Anonymus krónikájában olvashatunk a vezér és a törzsfő tanácskozásáról, a „szer”-ről, ahol megbeszélték az ország dolgát. Itt, Ópusztaszeren, az Alföldön egy 20,5 méter építményt emeltek, hat oszloppal övezett kis csarnokot, melyre faragott kőből rakott gúla tetején Árpád fejedelem ülőszobrát állították fel, Kallós Ede munkáját. A fejedelem jobb kezét kardja markolatán nyugtatja, kőoroszlánokkal körülvéve. Amikor 1997-ben felújították az emlékművet, Buzár Károly szobrász újrafaragta a szobrokat. Az eredeti Árpád szobor ma fedett helyen van, a Feszty-körképnek helyet adó körcsarnok bejáratánál áll.

Csak az ópusztaszeri és a pannonthalmi emlékmű maradt fenn mindmáig az eredetihez hasonló állapotban. 1896-tól a Monarchia széthullásáig szerte a hazában a honfoglalók dicsőségét hirdették az ezeréves évfordulóra emelt emlékjelek. Ám az idő sodrában a monumentumok szinte nyomtalanul eltűntek. Mégis minden magyar számára érthető üzenetet hordoztak, hordoznak ma is hiányukkal, mindnyájunk számára érthető egységes jelképrendszert tükröznek: eredetmondáink ősi szimbólumait, leggyakrabban a turulmadarat. A honfoglalást követő nagy csatákat, Rákóczi harcait, az 1848-as csaták helyszíneit, a világháborúban elesett hősök emlékét is a turul őrzi. Ha mégis túléltek a rombolást, akkor rosszul tájékozódott, tudatlan emberek szavakkal alázzák meg. Tudatlanságában mondhatta például így egy budapesti turista a madéfalvi emlékmű előtt, hogy ez bizony egy fasiszta jelkép. Millenniumi emlékműveink hajdan Ausztria, Szerbia, Oroszország és Románia felé néztek, és a magyar állam integritását hirdették.

Ma Munkács Muncacevo (Ukrajna), Zimony Zimun (Szerbia), Dévény Devin (Szlovákia), Nyitra Nitra (Szlovákia), Brassó Brasov (Románia). 1920. június 4-én a szomszédos országok javára idegen urak területileg megcsonkították Magyarországot, az ország korábbi területe 282 ezer km-ről 93 ezer km-re csökkent, lakossága a korábbi 18 millióról 7, 6 millióra. Magyarok milliói kerültek kisebbségi sorsba, színmagyar területek kerültek idegen államok tulajdonába.

Serdült Benke Éva

(Következő lapszámukban folytatjuk)

Egy öreg fenyő panasza

– A tönkrezúzott Természet védelmében –

Először diákkorában járt a Madarasi-Hargitán. Egy rozoga teherkocsin érkeztek a Hargita alján elterülő faluba, s mivel a nap már érkezésükkor sárgás-vörösen lebukott a Tizenhétfalusi erdő rész mögött, társaival együtt nem mertek nekiindulni a nagy útnak, így a vendégszerető székelyharisnyás gazdák szénapadlásán töltötték az éjszakát.

Nyár volt, korán virradt. Amint a felkelő nap arany sugaraival elárasztotta a falu fölé magasodó fenyőerdőt, kísérő tanárakkal az élen nekiláttak a tizenkét kilométernyi erdei ösvényen a Hargita megostromlásának.

Alig voltak tizenöt-tizenhat évesek, még alig „pelyhedzett legénytoll” az állukon, így nem csoda, ha Gárdonyi Egri csillagok-jától ihletetten úgy képzeltek, hátizsákjaikkal a hátukon igazi „ostromló katonák”

Mielőtt a Csihányos kútjához vezető ösvényhez érkeztek vol-

na, először a faluhoz közel lévő Fingató borvízforrásnál teleöltötték kulacsukat a kotlóstojás-ízű ásványvízzel, s meg sem álltak a Csihányos kútjáig. Ott tartották első pihenőjüket.

Egyikük elővette éles zsebkését, s a kút közelében lévő fiatal fenyő törzsébe mélyen belevészte nevének kezdőbetűit. A fenyő vele egyidős lehetett, kérge még rozsdás-barna színű, sima volt.

* * *

Több mint fél évszázad telt el. A siheder, aki a fiatal fát megsértette, már életének harmadik harmadában baktat, de egészséges, kitűnően érzi magát. Ehhez az is hozzájárult, hogy élete során mindvégig rendszeres természetjáró túrákon vett részt, de „azon az úton” azóta sem járt. Ezért határozta el, hogy, akár erőpróbaként, most gyalogosan, ugyanazon az ösvényen ismét „megostromolja” az 1801 m magasán lévő csúcsot. Bár felesége meg gyermekei ellenezték, elővette megfakult hátizsákját, belepakolta a legszükségesebbeket, ahonnan nem maradhatott ki a régen megszokott füstölt szalonna meg a vörös hagyma sem, pedig felesége mindenképpen szendvicseket akart ráerőszakolni, mondván, ma ez a módi.

Nyár dereka volt, mint forró kemence ontotta melegét a június végi tűző nap. Az égen sehol egy felhőfoslány, hogy bár pár percig eltakarhatná a napot. Nagyot szippantott a friss levegőből, amikor a zsúfolásig megtelt autóbusról lekászálódott. Aztán nekiindult a diákkorából emlékeibe vésődött ösvénynek. Először a Fingatónál megtöltötte műanyag palackját,

aztán neki a Csihányosnak. Alig várta, hogy az évszázados, mohos törzsű, gyantaillatú fenyők közé érkezzen. Némileg meggyengült látása firtatóan tekintget a tájra, keresi a zsenge korából ismert fenyőrengeteget, de hiába. Először azt gondolta, nem jó helyen jár, mert a Csihányoshoz vezető ösvény fölé néhol földig hajló gallyak között lehajolva kellett annak idején menniük. Ment hát felfelé, egyre bizonytalanabban, míg nem egyszerre csak felbukkant előtte a kút, a Csihányos kútja. Nem hitt a szemének. Körös-körül tar minden. Csak egyetlen mohaszakállas, megtépázott vén fenyő áll a kút közelében. Közelebb lépve hozzá felismeri a vén fenyő immár cserepes oldalán a vastagon beforrt hegedésben az ő diákkori monogramját. Most, öregén, elszégyelli magát, eszébe jut Benedek Elek *Ne bántsát a fát* című verse. Félhangosan mormolva bocsánatot kér fiatalkori, megdöntölgéseiért. Aztán leheveredik a vén fenyő alatt az illatos nyoszolyára, mely az évek sokasága alatt rakódott egymásra a lehullatott száraz fenyőtűkből.

Nézi a tükör-tiszta kék eget a megtépázott, gyér lombok között, s arra gondol, mi mindent tudna mesélni e vén fa fenyőrigó-fütyös tavaszi hajnalokról, az alatta összebúvó szerelmes párokról, viharos téli éjszakákról, a holdvilágos éjszakákon falopásra induló szekerekről, a múltból és jelenről.

- Mondj valamit nekem te rokkant öreg, tárulkozz ki, hiszen ifjú korunktól sorstársak vagyunk, és szinte azonos a sorsunk is. Téged nemcsak a kúthoz vonuló, agancsaikat pucoló szarvasok, a karmaikat rajtad élesítő medvék sebeztek meg, hanem még én is, annak idején a bicskámmal. Engem a mostoha sors sebzett, minden lélekkínzó ostorával. Beszélj hát öreg! – biztatja az öreg fát.

Am a fenyő hallgat. A fenyőket nehéz szóra bírni, s ha beszélnek is, csak a sorstársak értik panaszait. Egy enyhe szellő megmozgatja csupaszkodó öreg ágait, aztán az is elillan a Koporsódomb felé.

Ahogy a fullasztó melegben sóvárogva utána néz, egyszer csak mégis megszólal az öreg barát, a megtépázott, szinte égbenyúló Magányos. Talán mert nagyon akarta, de tisztán hallani vélte recsegő hangját.

- Tudod, sorstársam, mi fenyők nem sokat beszélünk, pedig mi sokat láttunk, tapasztaltunk, de hiába is beszélünk, úgysem értik meg szavainkat. Hidd el, nem hiába írtak rólunk annyi szép, szívhez szóló dalt, melyek születésükkor mind igazak voltak. De ma már... Hirtelen gyantakönny cseppent a földre. Utána egy ideig csend volt, mélységes csend.

- Kérlek, mesélj tovább, sorstársam! - nógatja az idős turista magasba emelt tekintettel. Milyen volt az életed? Látom vastag törzseden a sok megkövesedett gyantakönnyet, melyek közül egyet én okoztam sok-sok évvel ezelőtt. Bár a seb beforrt, a heg örökre megmaradt. De hidd el, most már nem is bánt annyira, hisz általa ismertem rád. Mond, hol vannak a társaid, szomszédaid, akikkel közösen annak idején oly varázslatossá tettétek e tájat?

Háta mögött fiatal, fürgé mókusz szalad a puha avaron, üldözője, a gyilkos nyest elől menti irháját. Menekülése zajtalan, a fenyő hívja fel rá a figyelmet.

- Látod öreg barátom, nekünk most igazán van miért könnyeznünk. Ez a szerencsétlen kedves fürgé állat, a kirándu-

lók kedvence, immár nem tud ágról-ágra ugrani. Hajdan, az ágaink közt átszűrődő napfényben mókuskölykök ugrándoztak, jókedvükben kergetőztek odafenn. Biztonságban érezték magukat.

– Hová lettek társaid, hisz annyian voltatok, alig lehetett töletek az ösvényen haladni a meredek oldalon? Most meg olyan tar a Hargita oldala, mint a fejem búbja.

– Tudod, mi elég hosszú életűek vagyunk. Ritkán ér minket betegség, de akkor éppen úgy pusztít közöttünk, mint köztetek annak idején a pestis, meg a kolera. Szerencsére ezt mi megúsztuk, miként a szélviharokat is. Mivel gyökereink a sziklákon oldalt futnak szét, néhány testvéremet tövestől csavarták ki az errefelé rettenetes viharok. Tudjuk, aki a hirtelen támadt fergeteg útjába esik, annak mennie kell, nem is bánkódunk hát emiatt. Hiszen így van ez köztetek is, egyik előbb, másik később ér a végcélba.

Hirtelen éles hangú, keserves sívítás zavarta meg beszédüket. Mivel nem volt más fa a közelben, a szerencsétlen mókus a nyest áldozatául esett.

Egy ideig csend honolt, majd újra eleredt a panaszáradat.

– Emlékszel, sok-sok évvel ezelőtt lépten-nyomon szarvasrudlival találkozhattál. Ma alig-alig lehet néhányat látni. Tudod mi az oka? Elpanaszolom neked, ha meghallgatod. Mostanában sok errefelé a zaj, a motorzúgás. Láncfűrészekkel felszerelt emberek ítélet nélkül végzik ki társaimat nap mint nap. Hatalmas rönkszállító kocsik zaja veri fel a csendet, viszik az örökkévalóságba kergetett társaimat utolsó útjukra, akárcsak nálatok a gyászokocsik. Még a Hargita mindenható urai, a hatalmas barnamedvék is elvándoroltak a zaj elől. Úgy hallottam, nekik szokatlan területen, a lombhullató, alacsonyabb dombok sűrűjében lelnek menedéket. Mi fenyők irtózunk mindentől, ami zavarja a csendet. Ezért sírunk, könnyezünk immár folyton, néhányan, akik még megmaradtunk. Nekem is csak azért kegyelmeztek meg, hogy árnyat vessek a kútra, hűvösen tartsam a vizét. Igaz, mostanság ritkábban keresnek fel gyalogosok. Terepjáró gépkocsikkal, négykerekes motorkerékpá-

rokkal igyekeznek a csúcs felé a levágott társaimból megdagodottak, kiknek csomagtartói dugig vannak finomságokkal, meg cifrábbnál cifrább hűsítő italokkal. Mintha az többet érne a Csihányos kút friss vizénél. Hát ezért sírunk, könnyezünk, öreg barátom.

Hirtelen gyantaillatú, kellemesen bizsergő érzése támadt az öreg vándornak. Gyorsan felült, megdörzsölte szeméit a túlevél derékaljon. Álmodott volna? Nem, meg van győződve, hogy valaki, egy régi ismerős beszélt hozzá.

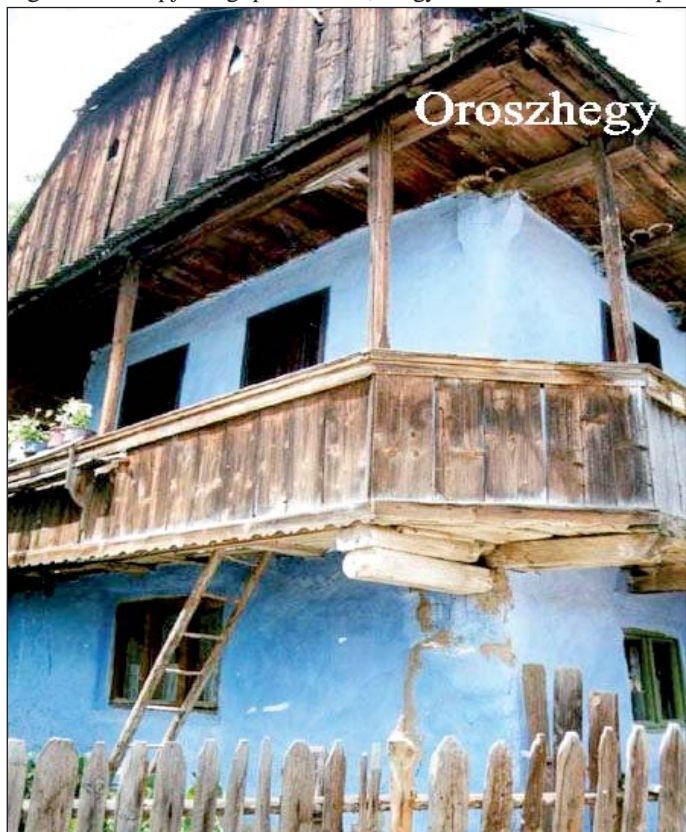
Últ a vén fenyő alatt, hátát nekitámasztotta cserepes törzsének, indulásra készülődött. Az ég aljára lassan leereszkedett az alkony, égővörös sugaraival búcsúzni készült a nap. Rigó röppent el mellette, talán éjjeli szállást keresve. Hirtelen észbe kapott, messze még a tető, ha nem indul, a sötétség rabjává esik.

Újra feltámadtak a gyenge szélfiókák, melyektől susogni kezdtek öreg barátja gyér, túlevelű ágai. Talán ez volt utolsó üzenete feléje, ő meg hosszú léptekkel nekiindult a csúcs felé vezető kapaszkodónak.

Felfelé ballagva megpróbálta felidézni Tompa László versének egy ide illő szakaszát, mely nagy későre eszébe jutott, s halkán, félhangosan el is mormolta: „*Kibírtam én már sok telet, / Míg jöttek jégtörő szelek, / S gallyaimon, mint húrokon / Új fiúalmak zenéltek. / Így múltak, újultak évek! / Én az idővel bátran szembenézek.*”

Mintha a Csihányos kúti magányos, vén barátja ihlette volna székely költőnk e vers megírására. Istenem, milyen varázslatos tud lenni a Gondolat!

Gálfalvi Gábor
ny. igazgató-tanító,
a Magyar Kultúra Lovagja

Támogatóink

(a megjelölt előfizetői díjakat meghaladó befizetéseket tekintjük támogatásnak)

Emlékeztünk rá: lapunk függetlenségét és erdélyi olvasóinkhoz történő díjmentes eljuttatását teszik lehetővé e nagylelkű adományok. Köszönjük!

Bányai Károly	Budapest	2500
Boér Ferenc	Kolozsvár	3500
Dr. Bújtás János	Sopron	1500
Dr. László László	Marosvásárhely	20 RON
Dr. Pázmány Elemérné	Pilis	500
Dr. Tamás Attila	Pécs	5000
Dr. Szekeres Sándor	Monor	10.000 Ft
Dr. Szóts Dániel	Sepsisz. gy.	1500
Dr. Zoltáni Miklós	Nagykörös	3500
Dénes László	Szentendre	1500
Fülöp Ferenc	Bocfölde	3500 Ft
Komporály Vilmos	Sepsiszentgyörgy	5500
Krajnyák József	Komló	4000
Magdalena Tibád	Németo.	2000 Ft
Ötvös Lajos	Gyál	1500
Péterffy Gyöngyi	USA	20 USD
Prof. dr. Fazakas Béla	Marosvásárhely	10 RON
Prof. Dr. Nagy Judit	Pécs	500
Schmid Éva	USA	20 USD
Szabó Gáborné	Tolnanémedi	4500
Szász Olga	Monor	3500
Tófalvi Árpád	Sz. udvarhely	350

A munka

*Dolgozz, munkálj. A szép, a jó, a hasznos,
mihelyt elkészül, az élethez áll.*

Illyés Gyula

A Munka az embernek mások és maga megsegítésére irányuló tevékenysége. A munka igazi értelme tehát: valami hasznosat csinálni, valami olyat, ami az ember jólétét, szükségleteinek és igényeinek kielégítését szolgálja. A munka ezáltal az ember értékelismerő és értékteremtő képességével függ össze, és az emberi közösség fennmaradásának, a civilizáció szüntelen fejlődésének a biztosítója. Ezért a munkára nevelés, a munkaszeretet kialakítása fontos, és már a családban, kisgyermekkorban kezdődik, a kisgyermek ösztönös játékaival, utánzási kedvével, belenevelődéssel és – a szülők, felnőttek részéről – ennek tudatos irányításával, mely általános jellegű és alapvető képességfejlesztő hatású. A kötelességteljesítés a családban a legjobb módja a gyermekek munkaerkölcsi nevelésére.

Bizonyos ismeretekre, képességekre, és készségekre – tehát (ön)képzésre is – bármilyen munka elvégzéséhez szükségünk van, sőt a munka maga is egyfajta önképzést jelent, azaz fejlődünk, ügyesedünk, tanulunk általa.

Maga az iskolai tanulás is már munka, ami azt is jelenti, hogy – mintegy menetközben – megtanít dolgozni is: szorgalomra, kitartásra, rendre, fegyelemre, időbeosztásra, pontosságra, a munkakörülmények megteremtésére, és a munka megszervezésére szoktat. Az iskola tulajdonképpen feladata nemcsak az írásbeliségben felhalmozott tudás lényegének az átadása, hanem az egyén hajlamainak, netán tehetségének a felmérése és művelése is, majd ennek alapján a kedvének, egyéniségének megfelelő, eljövendő foglalkoznak a kiválasztása, végül pedig az ehhez szükséges sajátos tudás és szakértelem elsajátíttatása. A helyes pályaválasztáshoz ezért többnyire hosszabb idő, bizonyos érettség, tapasztalat szükséges, és kellő tudás is, hiszen nyilvánvaló, hogy az alaposabb felkészülés és magasabb iskolázottság bővíti az elérhető foglalkozások körét.

Körülbelül hatezer foglalkozás van, mindegyiket ismerni lehetetlen, de kell tudni, milyen nagyobb csoportokba sorolhatjuk őket, milyen a különféle munkák jellege, mi a társadalmi szerepe, tisztában kell lenni, melyek a személyi követelményei, melyek a kizáró okok, melyek a munka nehézségei, milyenek a fizetési, továbbfejlődési és elhelyezkedési lehetőségek, milyen a társadalmi megítélése, egyáltalán: mik az előnyei és hátrányai, milyen a vele összefüggő életvitel, és persze: melyek vannak közülük elérhető közelben. A helyesen kiválasztott foglalkozás az önmegvalósítás egyik legfontosabb területe, a világgal való kapcsolatunk jellemző módja és eszköze, egyfajta hatalom, amellyel kedvező hatást gyakorolhatunk a külső környezet egy bizonyos részére, egyszersmind lehetőség és alkalom érdeklődésünk és jó tulajdonságaink kifejtésére.

A pályaválasztással sorsunkat döntjük el. Ha rosszul választunk, elrontjuk életünket, de lehet, hogy a másokét is megkeserítjük vele, valahol pedig üresen marad egy nekünk való hely, vagy pedig másvalaki, esetleg érdemtelenebb tölti azt be. Az életben ugyanis mindenkire vár egy hely, amely az ő helye, egy feladat, amelyik éppen neki való, mert mindannyiunkat rendelt valahova az Úr, s ha megtaláltuk igazi hivatásunkat, egyben rátalálunk valódi önmagunkra is. Kinek-kinek kötelessége mind magával, mind a társadalommal szemben, hogy ne akarjon az lenni, aminek nem született, és ne oda menjen, ahova „bejut”, vagy ahová küldik, hanem ahova való; ez azt jelenti, hogy mindenki oda menjen, ahol képességei legjavát nyújthatja, mert ott tud a leghasznosabban tevékenykedni, és ott ér a legtöbbet. Lehet ugyanis valaki kiváló egy bizonyos szakterületen, ugyanakkor egy másik munkára teljességgel alkalmatlan. Aki pedig nem tud minőségi munkát végezni, az nem alkalmas arra a foglalkozásra. Egyáltalán nem elég átlagosnak lenni. Ám ahhoz, hogy valamiben igazán kiemelkedő eredményt tudjunk elérni, nem elég a jó szándék: rátermettség, tehetség is kell.

Keresd ezért azt, ami a te hajlamodnak, természetednek megfelel, azzal foglalkozz, még ha kezdetben nem is aratsz vele sikert. De amire tehetséget, elhivatottságot érzel, arról ne mondj le, azért vállald a terheket is, mert a tehetség kiváltság, ami kötelességeket ró rád. A születési kiváltság ajándékát tehát munkával kell meghálálni, mert a munka fejleszti ki a tehetséget, e nélkül elvész.

Akkor járunk el tehát helyesen, ha olyan foglalkozást választunk magunknak, amelyik tetszik, amelyet szeretünk, amelyik érdekel, amelyhez legnagyobb a kedvünk. Kedv nélkül, lelkesedés nélkül nehéz jól dolgozni, hiszen ügybuzgalom, jó kedély nélkül nem lehet igazán jó munkát végezni, s emiatt csak azok érnek el kiváló sikereket az életben, akik szeretik munkájukat. Víg munkában nehezebben is fárad el az ember, hiszen a kedvvel végzett munka szinte már nem is munka, hanem szórakozás, kedvtelés, amit élvezettel, akár ingyen is művelnénk.

A helyes pályaválasztáshoz tehát egész személyiségünk kiértékelésére, testi, lelki, és szellemi tulajdonságaink, munkaképességünk, természetünk, egyéni hajlamaink, kedvünk, és tehetségünk teljes felmérésére egyaránt szükségünk van, hiszen igazi sikert csak azon a pályán érhetünk el, amelyik összhangban van egyéniségünkkel. Az ember azonban nemcsak születik valaminek, hanem lesz is, a feladathoz fel is kell nőni, a foglalkozás gyakorlására pedig fel is kell készülni. Ahhoz tehát, hogy ne csak a munka feleljen meg nekünk, hanem mi is meg tudjunk felelni a munkának, sajátos tudást, szakértelmet kell szerezni, azaz megfelelő hozzáértésre, képességekre is szert kell tenni. A korszerű szakmai-tudományos ismeretek elsajátítása, majd a fejlődésükkel való lépéstartás a tökéletes munkavégzéshez elengedhetetlenül szükséges.

„Ne légy szeles... dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes”. A gyorsaság, a hatékonyság nem a sietségnek és a kapkodásnak, hanem – a

jobb munkafeltételeken és munkamódszereken kívül – a pontosságnak és a pontos időbeosztásnak az eredménye. A pontosság és összpontosító képesség viszont nem csupán fegyelem dolga, hanem érdeklődés és érzékenysége is. A közönyösségből nemtörődömség fakad, a nemtörődömségből pedig hanyagság, a szándékosan hanyag, rossz minőségű munka azonban már vétek, melyet a társadalom kárára követünk el. A munka ugyanis szolgálat, foglalkozásunkon keresztül pedig elsősorban másokat szolgálunk, mint ahogy mások is mindenekelőtt foglalkozásukon keresztül segítenek minket. Így működőképes, így marad fenn a társadalom, melynek életműködése egymásra utalt részműködésekből tevődik össze. Foglalkozásunk lehetővé teszi a magunk bekapcsolódását is ebbe az össz társadalmi munkamegosztásba, ami nélkül már az emberi társadalom semmiképpen sem állhatna fenn.

Foglalkozás lehet a tudományok, művészetek, és mesterségek bármelyik ága, egyiket sem szabad lebecsülni vagy lenézni, mert mindegyik hasznos, sőt nélkülözhetetlen lehet a társadalmi munkamegosztásban. Léteznek azonban olyan foglalkozások is, amelyek a társadalomnak kárára vannak, mert nem hasznos társadalmi igényeket, hanem mesterségesen felkorbácsolt szenvedélyeket, művágyakat, és álszükségleteket elégítenek ki. Így hát nem szabad a munkát csupán a megélhetés vagy meggazdagodás eszközének tekinteni, és semmi többnek. Hogyha kizárólag a magunk igényeit és vágyait tekintjük célnak és csakis azokat helyezzük előtérbe, könnyen árutakra tévedünk. A hiba tulajdonképpen nem magában a vágyainkban, hanem ezeknek a vágyaknak a kielégítési módjában van. Akiknek a foglalkozásából a társadalomnak csak kára származik, az is „dolgozik”, de amit elkövet, az nem munka, hanem bűncselekmény, mert szándékosan rosszat csinálni: bűn. Becsületes ember ellenben akárhogy is éljen, csakis tisztességes munkából akar megélni.

Munkát azonban nem csak kenyérkeresetként végzünk, hanem azon kívül is, hiszen a szabad idő rovására vállalt bármilyen kötelezettség teljesítése munka. Foglalkozáson kívüli lehet az a munka is, amelyet már nem a társadalom számára, hanem önmagunk és családjunk javára végzünk. Ide tartoznak az önellátással és általában a háztartással kapcsolatos teendők, vagyis mindaz, amivel magunk és családjunk szükségleteit és igényeit közvetlenül elégítjük ki (bevásárlás, ügyintézés, rendbetevés, gondoskodás stb.) Mindez (a foglalkozással ellentétben, amely természetesen lecsökkenti személyiségünk eredeti sokoldalúságát, viszont el is mélyíti egy meghatározott irányban) sokoldalú gyakorlati tudást igényel, ami azonban növeli függetlenségünket és megkönnyíti beilleszkedésünket a környezetünkbe; ezért amit az ember maga is megtehet, lehetőleg ne bízsa másra. Így hát a foglalkozáson kívül is érdemes minél többféle mesterséget, szakmát, szokást stb. legalább felületesen ismerni, mert ez segít bennünket helytállni, hasznossá válni a mindennapi élet sokféle helyzetében.

A munkaképesség a testi, lelki, és szellemi képességektől egyaránt függ. Az ember munkavégző képessége azon-

ban nemcsak fizikai értelemben vett munkaképességet jelent, ugyanis lehet valaki testi értelemben akár munkaképtelen is, mégis, biztató szavával, sugárzó szeretetével, egyéni varázsával, megszentelt életének hősi példájával még mindig hatalmas munkát végezhet.

A munka végeredményben a fajfenntartás és az önfenntartás szolgálatában álló jellegzetes emberi tevékenység; az, hogy vágyait, terveit és céljait munkával éri el, alapvetően jellemzi az embert. Munka közben fejlődik a tudomány, a művészet, tökéletesednek az emberi képességek és történik a „haladás”, munkával alakítjuk kedvünkre a környezetet, a világot, az életet, és úgy tűnik, a munka ad értelmet az emberi életnek. Az, aki – noha munkaképes – lemond a munkáról, hogy csak a henyélésnek és szórakozásnak éljen, sajátos emberi arculatát veszíti el, és súlyos lelki válságba kerülhet. Arról nem is beszélve, hogy a legmélyebb nyomorba is süllyedhet. A munkában kincs van elrejtve, de csak az talál rá, aki dolgozik.

Mégis, a munka mindenek elé helyezése tévelygés, mely mások és magunk valódi érdekeinek a háttérbe szorulását és az eszköz céllá magasztosulását eredményezi. A szorgalom erény, ám a folytonos, hajszolt munka, ami nem hagy időt közben a másokra figyelésre és a magunkra ügyelésre, embertelenség és tulajdonképpen céltévesztés is.

Ezzel szemben a víg serénység, a jókedvvel végzett, lendületes, élénk és hozzáértő munka az ember egyik legszebb arculatát mutatja meg, sőt magát az arcot is megszüpíti: átszellemültté teszi (akárcsak a szerelem, vagy a hittel mondott ima); mi több, rejtett összefüggésben áll a dali csinossággal, a jólöltözöttséggel és tisztasággal is, valóságos ünnep és igazi látvány, melyet még nézni is öröm; az életkedv, egészség és boldogság forrása, a szabadság egyik területe, mely fejleszti személyiségünket (nyelvünket, gondolkodásunkat, ügyességünket, bátorságunkat, akarat-erőnket, kultúráltságunkat), kiteljesíti egyéniségünket, tiszteletet és megbecsülést szerez számunkra, vagyis értékes hatással van egyéni, családi, és társadalmi életünkre egyaránt.

Véer Győző, Szováta

A „Teddy fiú” esete Mikszáth Kálmánnal

Bemutatjuk a főszereplőket: Mikszáth Kálmán, továbbá Theodore („Teddy”) Roosevelt, az Egyesült Államok 26. elnöke (1901-1909.) Becenevei: Teddy boy, cowboy, kemény lovas, cserkészfiú. Nem tévesztendő össze Franklin D. Roosevelttel, aki 1933-1945 között elnökösködött, és előbbinek távolabbi unokaöccse.

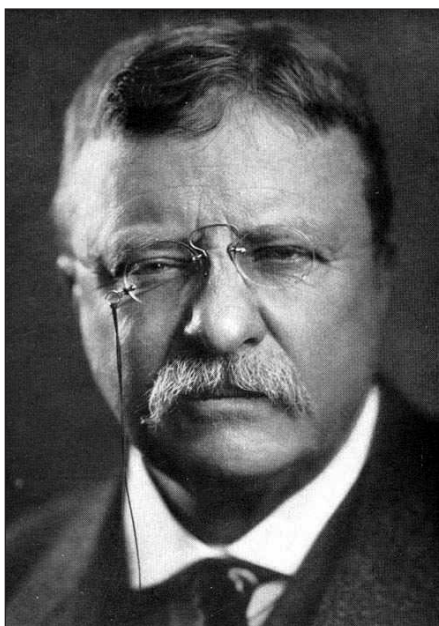
Teddy Roosevelt Amerika egyik legrendhagyóbb személyisége. Szinte naivan, javíthatatlanul romantikus és vakmerően bátor. Egy brit diplomata így okítja kollégáját: „Kérem, vegye figyelembe, hogy az Elnök körülbelül hét éves lehet”. Idealista, rajongó, mégis kőkemény realista. Nem álmodozott, hanem álmodott. Egy erős, tiszta és férfias Amerikáról, mely példát és utat mutat a világnak. Gyakran hangoztatott jelmondata: *Beszélgetek finoman, de mindig vigyetek magatokkal egy nagy furkósbotot!* Megépítteti és birtokba veszi a Panama-csatornát. Negyvenévesen lovasezredet szervez, és ennek élén harcol Kubában a spanyolok ellen. Győz. Egész életében harcol a dúsgazdagok visszaélései, az óriásvállalatok túlhatalma ellen. Győz. Egész életében ádázul küzd a korrupció ellen, a közélet tisztaságáért. Győz... néhányszor. Imádja a természetet, nemzetközi hírvő földrajzi felfedező és szenvedélyes vadász - de nem lövi le azt a medvét, melynek megpillantja apró, esetlen bocsait. (Nem nehéz kitalálni, kiről nevezték el Teddyné - mackónak.) Ez az ember egész életében olvas. És mindenből tanul, épül benne valami. (Rossz nyelvek szerint többet olvasott, mint az utána következő amerikai elnökök együttvéve...) A vén Európa nagy tisztelője, de Európa a múlt - a jövő: Amerika! Ő kormányozta be az USA-t a világpolitikába. Mintegy hab a tortán, hogy az orosz-japán háborút lezáró béketeremtő szorgoskodásáért Nobel-díjjal jutalmazták.

Történt pedig, hogy a századforduló tájékán egy angolra fordított regényre bukkant, melynek címe: *Szent Péter esernyője*. Teddy egy ültőhelyben elolvasta. Aztán még egyszer, majd még egyszer...A keményöklű, nagy romantikus (még elnök korában is boksolt, majdnem kiütötték fél szemét!) rátalált a másik, jóval csendesebb, szelíd iróniába burkolódzó nagy romantikusra, Mikszáth Kálmánra.

Hogy ki ez a Mikszáth, azt mindennél tökéletesebben érzékeltették számára művei. De kik ezek a magyarok, akiknek ilyen megejtő alkotói vannak? Teddy Roosevelt belemerült a magyar irodalomba és a magyar történelembe. Csodálatos „utazás” lett ebből. Minden, ami magyar volt, rokonszenves, mindenki, aki bántotta a magyarokat „rossz fiúvá vált.” Különösképpen Bethlen Gábor fejedelem személyisége bűvölte el. Még inkább Bethlennek az a módszere, ahogyan politikai tanácsadójává avatta a Jóistent. Ez úgy történt, hogy a fejedelem találomra, véletlenszerűen felütötte a Bibliát – és ahol kinyílt, ott volt a tanács. Csak értelmezni kellett az Írást! Meg persze hinni és imádkozni. Az „interkommunikáció” jól működött. Bethlen Gábor, mint tudjuk, nagy és jó döntéseket hozott. Teddy Roosevelt is kipróbálta a szabadalmat. Működött. Aztán elmesélte a történetet a már

említett Franklin D. Rooseveltnek. Ő is kipróbálta. Nála is működött. Kivéve Jaltában. (Nem véletlen, hogy eme második Roosevelt fiatal korában kerékpáron jókora túrát tett hazánkban. Tisztelte Horthy Miklóst és szíve egyik icipici csücskében mindig jutott hely Magyarország számára is. De ő már „csak” nagy politikus volt, és csak Amerika vélt vagy valódi érdekeire ügyelt.)

Teddy Roosevelt a magyarok helyéről a történelemben

A nagy amerikai már régóta ki akarta fejezni tiszteletét Magyarország és nagy írója iránt. Erre 1910 áprilisában adódott lehetőség. Végre találkozhatott Mikszáth Kálmánnal és a magyarokkal. Az Országházban mondotta a következőket:

„-Én nem csak tisztelem Magyarországot és nem csak szimpatizálok vele, hanem bámulója vagyok, mert tudom,

hogy Magyarország történelmében számtalan olyan tanulság van - számunkra és minden más nemzet számára - amelyet megtanulnunk érdemes.

Megtanulhatjuk a bátorság leckéjét, megtanulhatjuk a vaselhatározás és kitartás leckéjét.

Az egész civilizált világ adósa Magyarországnak az ő múltjáért. Amikor Amerika még Európa méhében volt, Magyarország volt az, mely meggátolta a barbarizmus terjedését, és amely a civilizált világ biztonságát őrizte. Az önök ősei az érdem, hogy azokat a támadásokat visszaverték, amelyek a barbarizmus világából indultak a nyugati kultúra ellen. Az önök ősei testükkel állították meg a barbarizmus terjedését... George Washington népe... ma is csodálattal adózik az önök nagy, bátor, nemes királyainak, Erdélynek, a Duna partjain küzdő dicső harcosok és győzelmes csaták emlékének.

Nincs illusztrisabb történelem, mint a magyar nemzet történelme. Én ismerem ezt a történelmet és nem tarthatnám magam művelt embernek, hogyha nem ismerném.”

Szabad-e most kérdeni, mit ér a kultúra, ha magyar? És mit ér az ember, ha magyar?

Szabó István, Sarkad

Gyárfás András

Gömbvillámok

(részletek)

Folytatás előző lapszámunkból

Csípkelődések

„Az Országgyűlés Hivatala az Orczy Kultúrkert Egyesület Miénk a ház elnevezésű projektjét felkarolva hívott meg száz szerencsést, akik a lehető legjobb helyről, az Országház Vadásztermének erkélyéről követhették figyelemmel a fényjátékot.” Eddig az idézet egy vezető magyar lapból, és bennem dolgozik az ördög s kérde, ha én annak az épületnek a teraszán vagyok, amit majd mögöttem kivilágítanak, akkor én mit látok a fényjátékból? Legfeljebb engem is kivilágítva látnak azok, akik okosan a túlsó oldalról nézik a teljes képet, de hogy én a legjobb helyen lennék, azt kétkeltem. Azt hiszem, a riporter a tűzijátékot összetévesztette a Parlamentet első alkalommal megvilágító fényjátékkal.

De a Szent jobb körmenetet nekünk, TV-nézőknek érthetővé és még gazdagabbá tevő kommentátor már nem tévedett, hanem tudatosan hallgatott „hadd beszéljenek a képek önmaguktól” fedőnév alatt. Így aztán, aki nem az elejétől kapcsolt rá, percekig Csíksomlyóra képzelhette magát, aztán sajnos megszólalt a minket okosító, erre a témára szakosított úr, és megkérdezett mellette ülőket, hallgatókat, egeket és földieket: „Szent István felajánlotta Magyarországot Szűz Máriának. Vajon Szűz Mária tudja-e, hogy Trianonban feldarabolták az országát?”

Hát a mellette ülők nem tudtak válaszolni, én mint hallgató beismerem, nem tudom a választ, református vagyok, utánanéztem az interneten, de Szűz Máriát és Trianont nem sikerült összehoznom, maradnak az égiek adósok a válasszal. De az, aki ilyen kérdéseket tesz fel, az kegyeltje az égieknek, s biztos boldoggá tesz.

Más. Az érsek a záró imában megemléített valami zavaró eseményt, amiből mi nem láttunk semmit, de amit a közönség fegyelme elbír, és így zökkenőmentes, szép volt a körmenet. Mi történhetett? Csak spekulálni tudok, s ezt kötelező, ha már az ember ilyet hall. Azt hiszem, valaki gratulálni akart Szent Királyunknak és kezet akart rázni a Szent Jobbal. De lehet, hogy valami más volt. Ki tudja?

Most már, közel 70 évesen gyorslejtárt készítve az átvagy megélt ünnepekből, első helyen a lövétei iskolai megnyitó marad. Látogatóban voltam a körorvosnál és ott marasztottak az iskolai ünnepekre, amire két hónapja készültek, hogy a lehető legjobbat nyújthassák. Volt már egy válogató is, és a nyertes kislány, az egyik tanító bácsi csengő hangú kislánya fog énekelni. Így is lett.

A párttitkár pár keresetlen szóval (más nem is igen volt neki) megnyitotta az új tanévet, majd felhangzott a pódiumról az előadás fénypontja: „János bácsi a csatában / János bácsi a csatában / Megbotlott egy fűszálban. / János bácsi testét kukacok eszik / János bácsi testét kukacok eszik / Hálle-hálleluja, Hálle-hálleluja / Ez az ember egy hullá.” Taps, és be a kocsmába kevertet inni.

Gondolatok egy sétányon

Tovább rágódom a kérdésen, amit a körmenet kommentátora tett fel. Kétségtelenül mondani akart valamit és nem kérdezni, annak ellenére, hogy nyelvtanilag a „Vajon Szűz Mária tudja-e, hogy a Szent István által rábízott országot Trianonban feldarabolták?”- egyértelműen: kérdés.

A tegnap a nagy vihartól megtépett közeli, gesztenyefás sétány látványa bizarr módon választ adott.

Nem, nem kérdés, vád volt ez, és nem az égiek, hanem önmagunkat és jogosan vádolt, de nem akart ünneprontó lenni, s rövid szünet után újra a körmenet színes forgatagáról beszélt.

Trianon után az égi naptárban alig telt el egy pillanat, s 1940-ben újra együtt volt Magyarország, majd politikusaink hibájából újból széthullott. Aztán újabb szünet után, 2004. december 5-én megkérdezték tőlünk a fentiek: Ha már mint állam nem tudtok, lélekben akartok-e egyek lenni?

Gyermekkorom vallásos regéiből kísért, hogy amikor az Úr meg akarván tudni, mi is lett az emberekkel a kiűzetésük után, lejtött a földre. Hosszú vándorlása közben megszomjazott, és csak nagy sokára jött valaki, aki inni adott neki. Hálából megígérte neki, hogy teljesíti kérését, miszerint, mielőtt eljönne a kaszás, idejében figyelmeztetni fogja. Sok évre rá meghal az ember és panaszosan áll az Úr elé: Uram, miért nem tartottad be ígéreted? - Háromszor is üzentem, ember. Először megromlott hallásod, majd a szemed, és a végén megrogyott a térded, csak te nem értetted meg intelmeimet.

Félek, hogy most, amikor az autonómia lehetősége testközelbe kezd kerülni, nem értjük meg, hogy ez az utolsó égi intelem, és megint az anyaország badarságán bukik el az Úgy. Mikor értik meg végre a forrófejű árpádsávósok, hogy ha végigrohannak autóikkal az erdélyi városkákon és botor jelszavakat üvöltve a kocsiaablakból lobogtatják a zászlót, vagy ha várostáblákat szegeznek ki - ártanak az ottani magyaroknak?

Nem is olyan rég volt, hogy Marosvásárhelyen két részeg turista felmászott a városházát éppen körülvevő állványokra, és éjszaka kitűzte a piros-fehér-zöld lobogót. Mire a város felébredt, ők már a határon túl pancsoltak a hősiesség büszkeségében, és nem rontotta örömeiket, hogy rá 2 hétre nem volt egy magyar igazgató sem a nagyvállalatok élén a városban!

S ha már panaszkodok, vádolok, valami még eszembe jutott, s visszaugrok témában és időben.

2004. december 5-ét én már a nyolcvanas években megéltém. Mint menekültstátuszt élvező svájci turisták jártuk New York utcáit, amikor a nagy park közelében láttuk, hogy különböző színű zászlók és jelvények alatt gyülekeznek.

Rákérdeztünk, hogy mi készül? - Ma van az elnyomott nemzeti kisebbségek Világnapja - volt a válasz. Percek alatt megkaptuk a magyar trikolt, és fiunkkal hármasan beálltunk a sorba. El sem indulhattunk, odajött egy kacagányos, vitésujtásos szervező, mellén annyi kitüntetéssel, hogy Brezsnyev is megirigyelhetné volna, és megkérdezte, honnan jövünk? - Erdélyből, válaszoltuk megilletődve. - Akkor ne ide, oda álljanak - mutatott a piros-sárga-kék trikolorra -, mert maguk románok.

Pedigré

A tegnap érdekes levelet hozott a postás. Ajánlva volt, és a borítékon a hatalmas betűkkel írt BUSINESS REPLY MAIL arra készítetett, hogy már a lépcsőházban kibontsam. Bankkártya nagyságú, anyagú és alakú angol igazolvány, meg kísérő levél németül - kerültek elő. A közel másfél éve történt szívűtőműtőmnek a hozadéka.

A műtét után a zárójelentéssel együtt már kaptam egy igazolványt, amit állandóan magamnál kell hordanom, hogy ha fogorvosra, bőrgyógyászra vagy bármilyen kispasztikai beavatkozásra szorulok, hát az orvosnak tudnia kell, hogy előtte egy bizonyos antibiotikumot kell beadnia, kivédendő a számomra többszörösen veszélyessé vált fertőzéseket.

Ez a mostani személyim, az IMPLANT PATINET REGISTRY központ SANTA ANA USA küldeménye, és ha óhajtom, utána lehet kérdezni annak a szarvasmarhának, aki Argentínában olyan kegyes volt, hogy úgy nőtt fel, táplálkozott, meg gondolom idő előtti s nem végelgyengülés utáni halálával lehetővé tette, hogy én tovább éljek az ő szíve csücskével.

A szobába érve most már hangosan gondolkoztam tovább, hogy mi minden van a világon, és dicsértem az eszem, hogy a biológiai és nem a mechanikai billentyű mellett szavaztam a műtét előtti rövid beszélgetésben. Itt most nem térek ki, hogy melyiknek milyen előnyei vagy hátrányai vannak, nem ez a tegnap élménye.

Még eszembe jut, hogy rákérdeztem a profra, hogy ugye disznóbillentyűt kapok-e (úgy tudtam, azok olvadnak be a legkönnyebben az emberi szívbe) - Nem, ma már marhaszíval sokkal jobb eredményeket érünk el - volt a válasz. - És tessék mondani, a marhaszíval lehet majd disznólkodni?

Ezt, mint a helyzethez nem illő kérdést válasz nélkül hagyta a prof, gondoltam akkor, de később rájöttem, a kitűnő sebésznek nem föltétlen jellemzője a humorérzék, s értetlenség miatt maradt a kérdés csüngve a levegőbe.

Mégiscsak utána kéne kérdezze annak a szarvasmarhának, nem hiszem, hogy szíve egy kis darabjával nem kaptam a jelleméből is valamit, és aztán az még sem mindegy, hogy kosztromai tejelő ősei voltak-e, vagy magyar szürkemarha, Holstein-friz, Jersey, Ayrshire, Simentáli, svájci tarka, Aberdeen angus, fehér-kék belga, brilliroztam a 6-ik osztályban tanultakkal. És a pedigréjét is tudnom kell, lehet, olyan társasságba keveredek, hogy valaki ugyanilyen műtéten esett át, s csak rá kell verjek, hogy de az enyém.... s akkor itt jön majd a pontos pedigré...

És így tovább, és így tovább. Még olyasmit is mondtam, hogy micsoda véletlen, a feleségem Pampa, és az argentin, életemet meghosszabbító szarvasmarha is a pampákon legelt valamikor. Hát nem csodálatosak isten útjai?

Itt szólt közbe a feleségek leges-legjobbika: - András, én a helyedben inkább az után érdeklődnék, hogy tehén volt-e vagy bika?

No komment.

Ősz van

Szeptember. Hiába van még olyan meleg, mint nyáron volt, amikor egy délutánon nyár volt, ez már ősz. Érzem,

hogy jön a hideg eső, a sár, a sötétség, az elmúlás.

Becsengettem a családi orvosunkhoz, amúgy sem voltam már rég, aztán kíváncsi is voltam, hogy vagyok.

Megvizsgált. Azt mondta, jól. A véleményeink ellentétesek, de Ő a szakember. Az a bajom, hogy nincs semmi bajom, és ezen nem tud segíteni senki.

Emberék! Állítsátok meg az Őszt, vagy lőjetelek le.

Essünk túl rajta

A hosszú út első Magyarországi állomása az üzlet, hogy gyorsan a legszükségesebbeket megvegyük, ne kelljen másnap reggel ilyen prózai dolgokkal foglalkozni. Na meg bekapcsolni a TV-t, hallgatni a híreket, megtudni hova, mire jöttünk.

A bevásárlás zökkenőmentes, éjjel-nappal, vasárnap is nyitva tart a nagy bolt s benne a még Svájcban ismert márkák, nagyságra, csomagolásra teljesen azonosak, sőt még az árak is, csak a közben baromian megerősödött franknak köszönhetően valamivel alacsonyabbak.

Pillanat alatt túl is esünk rajta, nyomás haza, s míg a nej kipakol (én összegyűrok mindent –mondja, még a közelébe sem szabad mennem a bőröndöknek, pedig sokkal gyorsabban tudnám elrendezni a cuccot...), bekapcsolom a Híreket.

10-15 perc, míg rövidre fogva elsorolják az aznapi halálos közúti baleseteket. Nagyon soknak tűnik ez egy viszonylag kis országban, de ez biztosan hétvégi helyzet, várjuk meg a hétköznapiakat, akkor majd lecsendesedik a közlekedés. Ám aztán jön a kalapács.

Rátérnek a világon még sehol teljességében és érdemlegesen meg nem oldott egészségügyre, és izgatottan várom, hogy a valamikor Erdélyből az orvosi kórházi ellátás hetedik mennyországának tartott magyar kórházakban mi az új.

Hát igaz ugyan, hogy olyan mélyen, mint ahol Románia áll, ott még nincsenek. Ott ugyanis félbevágott pille palackokban viszik be az ebédet a hozzátartozók, és a mindig folyékony valamit, hogy evőeszköz ne kelljen hozzá. De amit most az ernyőn látok, és amit az itteni magyarországi igazgató főorvos mond, az letaglóz.

Kénytelenek voltak lecserélni az evőkészletet műanyagra, mert a kanalat, kést, villát, tányérokat rendszeresen ellopják a betegek vagy látogatóik. Sőt a WC-ülőkéket, csapokat, tusrózsát, mindent, ami leszerelhető, hetente kell pótolniuk. Az utóbbi időben, hogy megkezdődött a halászevad, az érleszorítók is eltűntek a sebészetről, mert a hal szájából a horgot kivenni ezzel a legkönnyebb. Na, ebből elég.

Együnk gyorsan valamit s feküdjünk le, hátha ki lehet ezt aludni.

Kicsomagoljuk a már Svájcban ismert és itt most vásárolt élelmiszereket, majd a mosószert, fogpasztát, stb, és lefagyunk. Ez nem igaz, úgy ahogy ott mondják „még köszönő viszonyban sincs” a minőség az otthon megszokottal. Hol, mikor, hogyan és milyen többletmunkával cserélik ki? Sejtlemem sincs.

Csak arra a kérdésre tudok válaszolni, hogy miért? De ezt hagyjuk, jöjjenek az indián nyár ajándékozta, kerítésen belüli boldog, kellemes napok.

Már sokadszorra futok neki, és a lécc előtt - félek - újra visszakanyarodom vagy átsétálok alatta. Túl magasra tettem volna? Túl korán dobbantok, és nem az ugrólábammal?

Ahogy időben távolodom az élménytől, lassan csak arra emlékszem, hogy rájöttem valamire, de ha azt csak úgy, mint egy ezer ismeretlenes rejtvénynek a megoldását leírom a feladat nélkül, banális közhellyé válik. És ha valami untat, sőt lassan csaláncsiutást kapok tőle, az az, ha valaki „kínai bölcsességekkel” akar szórakoztatni.

Megismételhetetlen, akkor és ott először megélt indián nyár volt. A vén ház udvarának még vénebb, óriás hársfája árnyékába kellett felhúznom függőágyam, ott még ölelt a meleg, és az árnyék megengedte, hogy a ferdén zuhogó napsugarak ellenére is olvasni tudjak. Mint mindig, magam mellé tettem a friss újságot, 2-3, itt-ott nyitott könyvet, egy kitépelt lap Sudoku az „ördögi nehéz” kötetből befogva a kemény irattartóba, a Füles évkönyv valamikor 1990 körüli száma, ceruza, író toll (a radírgumiért majd kiabálok), és egy nagy bögre kávé.

Viszonylag gyorsan megtaláltam a stabil pózt az ágyban, ahonnan mindent elérek, de mielőtt valamihez is nyúltam volna, behunytam a szemem, hogy tudatosan kiélvezzem, „milyen jó most nekem”.

Ekkor történt, abban biztos vagyok, csak azt nem tudom, hogy hogyan. Először erős hiányérzetem támadt, ezt még hamar tisztázni tudtam, és rájöttem, hogy nem hiányzik, hanem éppen az van, amire 20 éve, amióta itt néha málázatok - vágyom. Csend volt. És ez a mai modernizált falun a lehető legritkább kincs. Ha éppen nem nyírnak fűvet, kaszálnak motorral, motorfűrésszel nem aprítják télire a fát, nyesik a gyepűt, és ezt stafétabot-szerűen egyik szomszéd végzi, másik kezdi, akkor az asszonyok kiteszik a rádiót az ablakba, és a lehető legnagyobb hangerővel a saját slágerükkel túloldítani igyekeznek a komaasszonyt.

Tarkítja a hangzavart a két fiatal mama, kiknek gyermekei még nem járnak iskolába, és állandó üvöltéses fegyelmezéssel kell nekik megtanítani, hogy mi mindent nem szabad.

Ha valaki (majdnem azt írtam, hogy „jól odafigyel”, de ez ugye lehetetlen) ki tudja hámozni a zajcsokorból az intelmeket, akkor csodálkozik, hogy minek ilyen hosszú és bonyolult lista a tiltott dolgokról, mikor pár percen belül kiderül, hogy egy gyereknek semmi sem szabad. Majd ha felnőnek, akkor meg majd minden kötelező lesz.

Az egyensúlyban benne van a világ örökléte.

Addig gyötröm magam, míg fel tudom idézni minden részletét annak a pillanatnak. Érzem, tudom, hogy megismételni lehetetlen, de ha újra építem a képet, hangokat, színeket, illatokat és még sok-sok mindent, amit nem érzékszerveinkkel fogunk fel, de akkor ott volt bennem, mellettem, körülöttem, talán újra abba az ismeretlen, negyedik vagy sokadik dimenzióba utazhatok, ahol akkor jártam.

Sorra kell vennem mindent, aminek kisugárzása köztudottan olyan erős, hogy hatása alól elbújni nem lehet: a könyvek a függőágy mellett a fűben, Sergio Bambaren: *The Dolphin. Story of a Dreamer*, Ljudmila Ulickaja: *Imágó*, Szabó Dezső: *Életeim I.*

Biztos vagyok benne, hogy az álmod látó Daniel Alexander delfin kis története már megjelent a magyar könyvkiadásban is, de nekem a menyem adta születésnap ajándékként, és bár élvezettel csak magyarul szeretek olvasni, megkapott, és már csak néhány oldal, hogy desszertként sorra kerüljön. Az Imágó-t azelőtt való nap vettük, és sietnem kellett az olvasással, mert Pampa már várt rá. Ulickaja rövidebb lélegzetű elbeszéléseinek általunk is átélt, megélt eseményei, hangulatai vettek rá, hogy megszegjem az előző 5 évvel tett fogadalmam, és könyvet vettem. Szabó Dezső sokadszorra újraolvasott könyve, ha már Bambaren Delfinjét desszertnek neveztem, a nagyon szeretett, de a házi orvosunktól letiltott igazi zsíros, tejfölös, húskban gazdag és ősi magyar fűszerekkel ízesített, de a francia konyha módszereivel készített főfogás. A rejtvények meg a Sudoku a kis pirulák, arra jók, hogy ha pár órányi olvasás nem butít el, hát ezekkel megjőjjön az áldott fáradság.

Mi volt még? A vén ház, az udvar, patak, erdőbe szaladó domboldal, 30 méter hosszú és 2 méter magas sövénykerítés, stb., de ezek lényegtelen kellékei a Nagy Szindarabnak.

Egy váratlanul színre lépő és a hangulatot meghatározó szereplő a hársfa. Október, a gyönyörű, száraz, langyos napsütés megszínesítette a dús koronát, és egyszerre csak teljes szélcsendben először egy, két, majd százával kezdtek hullani a levelek. Akkor kaptam fel a fejem, amikor a kezemben tartott könyv eltűnt a sárga, barna, vöröses lepedőben. Ekkor már zenéje is lett az egymáshoz, ágakhoz súrlódó, majd a fűbe perzsaszőnyeget terítő leveleknek.

Felnéztem a koronára és (közhelynek hangzik) beburkolt az elmúlás örök szépsége.

* * *

Igen, Igen, tudom mi tart vissza, mi gátol abban, hogy újra felidézzem azt az egyedüli, több mint hangulatot, a létnek eddig még meg nem élt formáját.

Körülírhatom saját magam és a nagyok szavaival, de amikor kimondanám, mellbe ver, hogy Közhely, ami számomra minden beszélgetés, írás, kép és dallam rákfenéje. És kimondom még egyszer és még egyszer, és felidézem a naponta újságban, rádióban, utcán és útfélen rám ömlő közhelyáradatot, és szomorú beleegyezéssel bólintok rá, hogy ha elcsépel és undorítóan unalmas is, de igaz.

Akkor most mi legyen? Vissza kell feküdnöm a függőágyba a hárs alá s eltépni a köldökszínt mindentől, mi körbe vesz térben és időben, nem kómában, nem klinikai halálban, és még csak művilleg elaltatva sem, de tudva, érezve, hogy létezem, valami kábítószerrel sem előidézhető transzban.

Nem a hárs szólt hozzám, mint a tenger a kis delfinhez, nem, hisz nem hallottam, éreztem. S most, hogy gátlásomtól megszabadít az emlékezés és az írás, hirtelen megjédek. Akarom még egyszer? Szabad játszani a halállal? Mert az volt. Az lehetett, semmi más.

Az, a végtelen jó.

Folytatjuk

Eleven hagyomány

HERVAY GIZELLA

(Makó, 1934. október 10. – 1982. július 2. Budapest)

*Az embertelenségről semmi sem vall
megrendítőbben és pontosabban,
mint a gyermeksikoly.*

*Az igazi szerelem színtelen,
hallgatag, mint a hétköznapiak.*

Csak az énekel, aki vár valakit.

Az egymásra kulcsolt kezek hallgatagok

(Hervay Gizella: Szakítás)

Hervay Gizella költő, író, műfordító 1934-ben született Makón sokgyermekes szegény családban. A tanulás lehetőségéért keményen meg kellett dolgoznia. A középiskolát Zilahon végezte 1952-ben, főiskolai tanulmányait a Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskolán kezdte, majd a Bolyai Tudományegyetemen magyar nyelv és irodalom szakos diákként államvizsgázott 1956-ban. Akkoriban ismerte meg a szintén költői pályája elején álló, ugyancsak bölcsész Szilágyi Domokost, akivel pár év múlva házasságot kötött, s ez egész életére, költészetére döntő hatással volt. 1956–57-ben a *Napsugár*, 1957-től 1959-ig az *Ifjűmunkás* szerkesztője, 1959 és 1961 között a bukaresti Magyar Líceum tanára. 1964-től 1966-ig a *Művelődés* belső munkatársa, egy ideig az Ifjúsági Könyvkiadó szerkesztőségében talál munkát. Életük bukaresti éveinek nehéz anyagi körülményein 1968 és 1971 között ismét az Ifjűmunkás szerkesztőségében kapott állás enyhített.

Költészete igen jelentős, amelynek eddigi legteljesebb, hozzáférhető tára *Az idő körei* c. 1999-ben megjelent, összegyűjtött verseket tartalmazó kötet, Balázs Imre József gondozásában. Gyermekíróként kiemelkedőt alkotott kislányokhoz, az 1977-es romániai földrengésben tragikusan elhunyt Attilához írt mesefüzére, a *Kobak könyve*, majd *Kobak második könyve*, amelyekkel sajátos mesetípust honosított meg a magyar gyermekirodalomban. Fiának édesapja, a híres erdélyi lírikus, az ugyancsak tragikus utat bejárt Szilágyi Domokos, aki 1976-ban önkéntes vetett véget életének. Az ő és fiuk, Attila elvesztése pótolhatatlan veszteségeket jelentettek az ember és alkotó számára, néhány év múlva követi őket. Költészete a személyes kapcsolatok belső világának, erőterének titokzatos mozgásait, alakváltozásait kutatja és képzi le eredeti, az asszonylírán messze túlmutató módon. Sokat fordított a kortárs román költészetből is.

A *Forrás* első nemzedékével lépett színre. *Virág a végtelenben* című verseskötete (1963) költői érzékenységgel fordul a nők sorsa felé, a kint és bent egyaránt újjáépülő világot akarja megragadni. Ekkor még egyformán foglalkoztatja a szocialista építés, a munkatelepek, a falu, a város, az új lakótelepek világa és saját érzelmi teljesedése, a boldog, erőt adó szerelem. Költővé azonban a *Reggeltől halálig* (1966), majd a *Tőmondatok* (1968) verseiben érik. *Kispolgár-album* című korai versciklusában még csak

a „korszerűtlen alázat” ellen lázad, a nagyanyák sorsát utasítja el magától, a *Tőmondatokban* már magára az emberi létre kérdez rá, ennek távlatában gondolja újra a költő a költészet feladatát, a költői beszédet tőmondatokra bontva le, mert azt vallja: „az irodalom nem irodalom”. Az élet védelmét várja a lírától, vagyis önmagától is („Ember vagy. Egyedül. Élsz. Véd megad!”). A József Attila-i élményt nem költői hatásként, hanem saját élete véres valóságaként éli át. Ha a *Virág a végtelenben* a bizonyosság könyve volt, a rákövetkezők a felébredt és részben megválaszolt kételyt kiáltották világgá. A külső díszítőelemek verseiben most már fölöslegessé válnak, valóban a tőmondatok puritánságával, keménységével szól, a képalkotástól a gondolatépítés felé halad. Nyilvánvaló hatással van rá Szilágyi Domokos költészete is. Így 1973-as kötetének címadó verse, az *Űrlap* például rokonságot őriz olyan Szilágyi-ars poeticákkal, mint a *Számvetés* és a *Hétmérföldes csizma*, ugyanakkor válasznak tekinthető. Formailag azonosul és el is különül Szilágyi Domokos költői beszédétől, épp a tőmondatok jegyében. A külső világ megértésének további akarásával, ám mégis a belső űr növekedésével jut el olyan lírai csúcokra, ahonnan ijesztő mélységek nyílnak. „Kitaszítva önmagunkból” lehet csak odáig jutni, ahol a *Zuhanások* című oratórium (1977) születik. Tulajdonképpen ez az érzelmi regényként olvasható vers is válasz Szilágyi Domokosnak; *A lúz enciklopédiája* alapmotívuma ismerhető fel benne („még egy emelet magány”), de önálló nagy lírai mű, sok száz jajkiáltás és gondolati felismerés szabálytalan foglalata; „a szerelem szakadékaiban” reménytelenül vergődő nő keresi benne kétségbeesetten az utat a Társ felé, miközben tudja a végső ítéletet:

„Rács kettőnk között.” S a rászakadó kettős halál azt bizonyítja, hogy ez a kétségbeesés tovább fokozható, a kiszolgáltatottság a sorsnak nem ismer határt. Volt férje, költőtársa és a fiában folytatódó élet megszakadása a legsötétebb tónusú lírához vezet el, olyan csúcshozmélységekhez, amelyek Vörösmarty, Vajda, Ady, Juhász Gyula rokonává teszik. Az egyéni fájdalom a *Száműzött szívérvány* (1980) verseiben s a későbbiekben közösségi méreteket ölt, sőt kozmikusává válik. „Ami lettünk volna, vagyok egymagam.! Szavaimnak immár kettős súlya van./ Szemiddel is nézem, amit láthatok.! Veled járok, éppen hogy csak nem vagy ott.”

Magánéletének nehézségein, az újra és újra legyőzni próbált magányon nem segített költői eredményeinek egyre egyértelműbb elismerése (1973-ban írószövetségi és KISZ-díjat kapott). Házassága Szilágyi Domokossal végképp megromlott, szétváltak útjaik.

Hervay Gizella 1976-ban Magyarországra települt, ott a Móra Ferenc Könyvkiadónál dolgozott. Életművének lényeges részét alkotja a *Kobak könyve*. Nem egyszerű meséskönyv ez, hanem egyidejűleg irodalmi-pszichológiai kísérlet, amennyiben egy kisfiú, Kobak mesél bennük, a szerző csak lejegyz, esetleg röviden kommentálja az elmondottakat. Formailag is a gyermeki látás-, gondolkodás- és beszédmódot követi, a felnőtteket megdöbbentő kérdéseket tesz fel. Kobak jellegzetesen mai gyermek, aki régi típusú meséi mellett (amelyek a tárgyak megszemélyesítésében, a társra vágyásban fejeződnek ki), a gyermeki jószág, tisztaság-naivság történetei mellett rákérdez a technikai világra (autó, traktor, robotgép), de ennél is jellemzőbbek lelki megnyilvánulásai, a felnőttek pszichózisát tükröző magatartásjelek. Az 1966-ban megjelent kötetet 1968-ban követte *Kobak második könyve*, 1973-ban pedig a *Kobak könyve* címmel s a gyimesközéploki általános iskola tanulóinak gyermekrajzaival készült gyűjteményes kiadás.

Román versfordításai közül a legjelentősebb Ana Blandiana lírájának tolmácsolása, a *Homokóra* című kötet (1971). Riportjai, könyvrecenziói főleg az Ifjúmunkásban jelentek meg. Románul a *Tineri poeti maghiari din Romania* című antológiában (1979) 11 verse található Tudor Baltes fordításában.

1977 márciusában a bukaresti földrengésben meghal fia, Szilágyi Attila. Erről a felmérhetetlen és pótolhatatlan veszteség-

ről így vall: „Tudni kell, a fiam tizenöt éves korára négy nyelven olvasott a halakról. Csak a halak érdekelték már. Nyaranta elment a nagybátyjához, aki halbiológus volt. Csavargó kedvű fiatalember. Járták az erdőt Sepsi-szentgyörgy mellett. A nagybátyja egyik napról a másikra vírusos agyvelőgyulladászt kapott, meghalt. A fiam ott volt. Elvesztette a nagybátyját, elvesztette a halait is.

Rá néhány hónapra az apja sírja szélén állt. Engem oda sem mertek engedni. Akkor csináltattuk az útlevélfényképet. Indultunk volna Magyarországra. De – Istenem! – csak én jöttem. Úgy volt, hogy a fiam jön utánam. Április negyedikén kellett volna megérkeznie, március negyedikén volt a földrengés Bukarestben. Nézd meg az útlevélfényképét! Iszonyat a szemében. Nem tudom életem végéig megbocsátani magamnak, hogy nem hoztam magammal a fiamat.”

Ennél szívbemarkolóbb vallomást nem sokat olvasni, hallani, itt már elakad a lélegzet, megáll a toll az ember kezében.

1978-ban megjelent *Kettészelt madár* című kötetében Szilágyi Domokosnak és Szilágyi Attilának állít emléket. A történelmi kor iszonyatát – amelyben sorstársaival együtt élni kényszerült – imígyen vetette papírra: „Akit még élni, írni hagynak, azt kirakatba szánják. Hogy hivatkozni lehessen – íme, megoldottuk a nemzetiségi kérdést. De próbáljon meg valaki az elűzött tömegek jajkiáltásával érvelni – megsemmisítetik. A testvériség nevében, amiben komolyan hittünk. Megírom, hogy veszett oda a magnószalag, milyen iszonyatos módon. Megírom, hogy tudassam a világgal: ELVETTÉK TŐLÜNK AZ ÉLET LEHETŐSÉGÉT!”

* * *

Milyen örömmel kívánnék én most, Tanárnő, boldog születésnapot Neked. És miért ne tehetném meg, ha nem szaladtál volna le a Földről olyan elgyötörtén, már 32 évvel ezelőtt. Boldog nyolcvanéves anyja, nagymama lehetnél, csak hát az angyalok nem azért jönnek a földre, hogy megélhető emberi életkort érjenek, sajnos, hamar

rájönnek, hogy a földi életnél nincs félelmetesebb és fenyegetőbb valami, így sietve távoznak innen.

Levelet próbálok írni most Hozzád, fél évvel a 80. születésnapod előtt, mert tudom, Te is legszívesebben levélben kommunikáltál azokkal, akiknek tudomására akartad hozni akár szeretedet, akár szenvedéseid tömkelegét,

tudva tudtad, hogy a szó elröppen, de az írás – jó esetben – megmarad. Azt gondoltad, hogy levél formában könnyebben eljut a lelkéhez annak, akihez szólni akarsz. Hervay Gizi, drága néhai magyartanárnőm, mindent tudtál a világról, éppen csak a világ működési rendjét nem tudtad megváltoztatni, nem tudtad, hogy a tiszteséges elméletek örökre elméletek maradnak. Törött szárnyú angyalként lebegtél Te mindig ég és föld között. Adni akartál, folyton csak adni, miközben senki nem akarta lekasztani lelkedről az ólomsúlyú nehezékeket, amiktől a mosolyod is olyanná vált, mint egy bocsánatkérés, mintha folyton azt kérdezte volna a szemed: mondja már meg valaki, szabad-e nekem mosolyognom, ha idebent nehéz súlyok húzzák alá a lelkemet.

Mi újat mondhatnék még én, aki az iskola befejezte után nyolc évvel, már csak egyszer találkoztam Veled, itt Vásárhelyen, a Főtéren láttalak meg, amint hatéves kislfiad kezét fogva siettél valahová. Utánad rohantam és pillanatnyi meghökkenésem után sírva borultunk egymás nyakába. Könnyezve, nevetve meséltem, hogy az iskolában, ahol dolgozom, a folyosó falait a Te Kobak-könyved rajzai, szövegei díszítik, naponta állok meg előttük és Rád emlékezem. Hívtalak, hogy gyere, nézd meg, mutasd meg Kobaknak, hogy mennyire népszerűvé vált a vásárhelyi magyar elemisták körében, de nem jutott rá idő. Siettél, nem kérdeztem hová, siettél, mint mindig, és soha nem értél oda, ahova szeretted volna. De tudnod kell, hogy tanításaid örökre a lelkembe égtek, még akkor is, ha némelyikük eleve kudarcra volt ítélve.

* * *

Hervay 1980-ban elhangzott, keserű szavai immár történelmi értékűekké váltak: „A kisebbségi kérdés nem erdélyi kérdés, nem fölvidéki kérdés. Magyar kérdés. A pusztai létünkről van szó. Az egész magyarság pusztai létéről. Arról, hogy életünk lesz-e, vagy halálunk. Mintha a Szózatban élnénk. Nem lehet ezt a kérdést megkerülni, vagy hajtogatni: megmaradni, megmaradni. A pusztai megmaradás: hátrálás. Ez a történelem logikájából nyilvánvaló. Gyarapodni kell észben, erőben, öntudatban. Közösségben kell gondolkodni – mert éppen ezt nem engedélyezik. Mert éppen ezt akarják betiltani. Közösségben kell élni, mert éppen ezt nem engedélyezik. Mert éppen ezt akarják betiltani. Hogy a sok magánember egyenként megsemmisíthető legyen.”

„Nem tudok abba belenyugodni, hogy Magyarországon a Himnuszt meg a Szózatot is eldugják. Olyan kislemezt lehet csak kapni, amelyiken a Himnusz is meg a Szózat is néma. A verset nem éneklük.

Ha még attól is félünk, hogy a Himnuszt és a Szózatot fennhangon énekeljük Magyarországon, akkor hova dugjuk magunkat? Az antikváriumba, ahol a néma Himnuszt meg a néma Szózatot árulják?

Eldugjuk a Himnuszt – hogy kapni is lehessen, meg nem is, hogy hallani is lehessen, meg nem is –, miközben

négyszázezer magyar eltűnik? Néma a Himnusztunk, néma a Szózatunk, mikor a kisebbségeket módszeresen eltüntetik a történelem színéről is? Akit meg tíz-húsz év alatt eltüntetni nem lehet, azt a történelem alá szorítják, hogy tüntesse el önmagát? A történelem alá, mint a középkorban a jobbágyokat?

Szülőföldjükről kiűzetnek, városaikba nem telepedhetnek be. Földönfutókká válnak, száműzöttekké a saját szülőföldjükön. Pusztai létükért nyelvüket kell kifordítaniuk. Szégyelljük a Himnusztunkat, szégyelljük a Szózatunkat Magyarországon? Hát ha felhangzik a Szózat, már az is nacionalizmus? Ha kimondatik kétféle föld alá szorított magyar jajkiáltása, már az is nacionalizmus? Hát én itthon vagyok. És otthon vagyok Szilágyban és Kolozsvárott, és otthon vagyok Pozsonyban, mintha csak Kolozsvárott lennék. Ezt tőlem már senki el nem veheti. Hacsak az életemmel együtt.”

Magányérzése 1976-os Budapestre távozásával csak fokozódott, a súlyos családi veszteségek – Szilágyi Domokos öngyilkossága, majd közös fiuk, Attila (Kobak) halála a bukaresti földrengéskor, 1977 márciusában – idegeit végképp megrongálták, nem tudott segíteni rajta a leggondosabb orvosi kezelés sem.

Hervay Gizella 1982. július 2-án öngyilkosságot követett el Budapesten. Több búcsúlevelét összetépte. Az egyik, legbővebb változat így hangzik: „Bocsáss meg, Apám, bocsájs meg, férjem, bocsáss meg, fiam. Bocsáss meg, testvérem, bocsáss meg, barátom. Bocsájs meg, szerelmes társam. Ami rád méretik, az méreessen rám is. Osztozni akarok a szenvedésedben.” Egy másik, amelyet alá is

írt, így: „Bocsánatot kérek mindenekért. Bűnömet az Isten ítélje meg. Hervay Gizella.”

Meggyötört teste Kolozsvárott, a házsongárdi temetőben nyugszik, Szilágyi Domokossal és Szilágyi Attilával közös sírban. Szelleme azonban halhatatlanul fenn lebeg az irodalom örök értékű, liláskék köddel bevont egén.

Hervay Gizella

Levél helyett

Milyen gyönyörű: szólani lehet és kiszámíthatatlan, hogy mit válaszolnak. És megtörténhetik: társra is találhatunk, csak meg kell tanulnunk az ő egyetlen, soha meg nem ismételt nyelvét. Csak meg kell ismernünk, a föld rétegein át haladva, a történelem korszakain át haladva, eljutva oda, ahol ő csak ő, ahol ő a teljes világegyetem és megszólítani:

Megtalálni azt a szót, amit ő keresett, de nem talált, amire szüksége van, hogy a föld rétegein át haladva, a történelem korszakain át haladva, eljusson végre oda, ahol ő csak ő, ahol ő a teljes világegyetem. Felesleges és nevetséges olyan szavakat dobálni felé, amelyeket mi szeretünk, ezzel csak megütjük, hiszen én, ha azt mondom: tej, nagy diófát látok, a lomb közt kis égdarabok, a fa alatt kerti asztal, pohárban tej, tündöklök a tej, a táj. De lehet, hogy ő arra emlékezik, hogy nem kapott tejet, nem volt, és az anyja messze volt és megütőd a szóval. De ha megtalálod neki azt a szót, amit keres! Társad lesz és válaszol és válaszában felfénylik az elveszett szó, ami gyermekkorod zsebéből valamikor nyomtalanul kigurult.

Ha megtalálnám! Sose merném többet kimondani a szót: szeretlek! Csak azt mondanám: vonat, mert talán állomás mellett lakott és évein át-átzakatolt a vonat, félelmet hozott és sóvárgást távoli tájak felé. Vagy azt mondanám: cigaretta, mert kidobta a vonatablakon át a csomag cigarettát, mikor tisztuló tüdővel robogott a szerelem felé.

Csak rá kell figyelni, a mozdulataira: a karjával most olyan ívet ír le, amelyet csak azt tud, aki egész lényével mozdul vagy szól, semmi más nem válasz neki, csak az, ha te is egész valóddal felé fordulsz.

A szájad mellett egy ránc emlékezik, és a szemedben olyan látható a szegény, hogy elfordul és cigarettára gyújt. Fájdalmaiddal soha el nem érheted, arcodon a fájdalom nyomai és hangodat érdessé teszi a visszafojtott sírás. El kell hagynod emlékeidet is, mert történelem előtti korból valók, mikor még nem tudott emberhez szólani az ember, csak ütött. Csupa kék-zöld folt az arcom, nem szóltak hozzám, csak ütöttek, s nekem most szólnom kell, meg kell találnom azokat a szavakat, amelyekre

neki van szüksége. Hiába mondom a magam szavait, nem figyel oda. Kikapcsolja a telefont.

De hiszen volt egy mozdulata, feléd fordult, mint aki egész lényével mozdul, felé fordultál, mint aki egész lényével válaszol, megölelt, mint aki először ölel, mint aki utoljára ölel, megölelted, mint aki először ölel, mint aki utoljára ölel. Mégis csak ennyit mondtam: szeretlek.

Adalékok Hervay Gizella élettörténetéhez, az adott korra jellemző levéltöredékek

Szilágyi Domokos Méliusz Annának és Méliusz Józsefnek

Mhely, hej! A XX. sz.-ban

(Marosvásárhely, 1962. március-április)

Kedves Bátyám és Anna, levelem alcíme: Nagy Tróger Vagyok, avagy Mea Culpa vagy Amit Akartok. Ezt nem részletezem.

Vásárhely kies egy hely. Megérkeztem gyászlépésben, s első este azon csodálkoztam, hogy már 12 órája itt vagyok a városban, s még senkitől sem kértem kölcsön. De aztán

meglett az is. Aztán sürgősen kimentem Szászrégenbe, ott egy festő barátomnál laktam és jártam ki Alsóidecsfürdőre, ahol többé-kevésbé talpra lettem állítva. Két hét múlva visszavitorláztam a fővárosba és elkezdtem lakni a filharmónia irodájában, szintén egy – ezúttal zeneszerző – barátom révén (az ő felesége az idecsi fürdőorvos).

Gondoltam, befekszem döglenni az ideg- és elmére, de előbb pénz kellett, hogy ne legyek oan árva, hogy ne legyek oan árva (Juhász Ferenc után szabadon). Így esszejttem Sütővel, fölrakott az Új Élet Moszkvicsára, s mentem a kies vidékre szemlélni meg az új életet. Riportoztam 18 láj napidíjért, míg kiderült, hogy a 18-ból nem lehet megváltanom a világot, sőt, még magamat sem. Akkor átmentem Hajduhaj Győzőhöz (Pandur Victor), merthogy aszuta, beletesz az áprilisi számba. Nosza, hamar írtam egy verset a kollektivizálás befejezéséről, ehhez jött az **Építő**k című rossz vers meg a **Vasöntők** (erősen megszelídített állapotban: Ugye, borzadsz ha nézed őket – helyett: Ugye ámulsz, ha nézet őket estébe), no meg

a **Festő halála**, mely körül nagy közelharc folytott, de végül is féltreménnyel bekerült. És akkor, uraim, segítségemre jött a képzőművész szövetség elnöke, Camil Ressu és sürgősen meghalt, és erre Székely János diadalmas csataordítással rögvést és tüstént odaírta motteau gyanánt, hogy: C.R. emlékére. Győző, persze, megígérte, hogy ad előleget, de egy

frászt. Viszont megért mindent, hogy láttam őt csárdást táncolni: nemzeti, sőt nemzetközi röhej. Nagy csalódás volt viszont, hogy megláttam Honegger fényképét (majd megmutatom, hogy csalódjatok Ti is), viszont pozitív, hogy meghallgattam II. és III. szimfóniáját. És azon kívül Gregorián kórusokat (a filharmóniában), Haydn 101. óra-szimfóniáját und andere.

Még gyermekrajzokat is szereztem, nem is szólva, 150.213 új ismerősről. Most már sürgősen hazautazom, mert túl sok embernek kell köszönnöm az utcán. (...)

(...) Győzőnek elmondtam a **Tücsök és hangyát**. Kínosan nyertett. Különben tud értelmes is lenni, ha akar. Csak ritkán akar.

(...) Szóval, ma este hazautazom. Remélhetőleg találkozunk majdan. Addig is jó munkát és mulatást. Annának kézcsókom, Méliusznak harcos ölelés Domi

Szilágyi Domokos Méliusz Annának és Méliusz Józsefnek

Bukarest, 962. ápr. 16.

(...) Az Ocskó-elégiából gondoltam, hogy most nem lesz semmi, Őigazszavúságuknál. Most dúl a kollektivizálás befejezése. (...) különben az a véleményem, hogy hiába írtad meg nekik a véleményedet, az **Igaz Szó** pofáján elég vastag a kollektív bőr, leráznak mindent, mint kutya a vizet. Egy időben én is írogattam nekik nagyon csúnya dolgokat, de rá se bagóztak. Győzőnek szerfölött jól idomított az érzékenysége. Meg miegymás. (...)

Millió üdv. Sz.

Dimény István Méliusz Józsefnek

Bukarest, 1962.

„...de akkor a Hervay Gizi telefonált: Szisz 40 fokos lázban fekszik, félrebeszél és senki, egyetlen orvos sem akar kijönni. Hogyhogy? Úgy. Erik mindenféle tanácsokat adott annak a jóindulatú, buta és tehetetlen lúdnak. Hívja fel doktor Kahánát, hívja a mentőket. Nem hívhatja, mondja, mert ez volt az utolsó 25 banisa. Erre a Fond nevében beszéllek én a „serviciul pentru asistenta la domiciliu”-val. Megígérték, hogy jönnek. (De még este 11-kor nem voltak). Kovács János kölcsön adta az Előre autóját. Szisz feléledt tiszteletünkre, de infernális, amit ott találtunk. A szoba

szaga vastag a szellőztetlenségtől, az áporodott levegőtől és a beteggel, együtt a bilin ülő gyermekkel. Szellőzés, a gyerek átkerül a másik szobába. Kiderült, hogy nemcsak az utolsó 25 baniról van szó. Te, ezek nem ettek aznap. A gyerek sem!...”

Hervay Gizella Méliusz Józsefnek

Bukarest, 1966. május 3.

Kedves Méliusz elvtárs !

Először is szeretettel üdvözlöm Annával együtt. Ezen kívül kérni is szeretném valamire: írna nekem egy ajánlólevelet az Írószövetségbe? Hogy tag lehessen belőlem. Milyen ott kinn Szinaján? Mi itt Kobakkal nagyokat sétálunk, olyan nagyot nőtt a gyerek, hogy rá se ismernének. A meséskönyvecském, a **Kobak könyve** most jelenik meg, majd küldök belőle. A verseskötetem is nyomdában is van már. Szóval, sok jó hír, csak sajnos egészségileg gyengén állok. Hiába, nagyon nehéz volt az elmúlt három esztendő. Nagyon szerettem volna szóban, nem levélben kérni ezt az ajánlólevelet, de hát majd megköszönöm személyesen.

Nagyon sok szeretettel üdvözlöm, Annát csókolom

Gizi

„Szilágyi Domokos az életérzést fogalmazta meg a hatvanas évek végén, a **Határok** című versében: „Határokon járok örökké,/ mindig csak a határokon,/ ami inneni, ami elérhető:/ végül is fájni kezd,/ fájni, hogy megtudjam az odaátot,/ s hazudott is, hogy megtudom,/ vár a határokon/a szent hazugság, a remény.” Ebben a versében a határok átlépésének élménye már a kétségbeesett életen túli átlépés látomásával társul, hiszen nagyon jól sejtí a költő, hogy az egész Földet nem lépheti át, és hiába szűkíti le mesterségesen a teret, hiába növekszik az átlépés utáni sóvárgás, azon az emberi iszonyaton, amelyet ő élt át, csak életén túl léphet át: „s minél könnyebb poggyással lépek át majd,/ annál mélyebb nyomokat hagyok a talajban.”

Temetésekor, 1976-ban a legtöbben csak a költőt gyászoltuk, és alig sejtettük, hogy rövidesen egy egész nemzetiség vádirata lesz ez a „tisza elmével” út utolsó számvetése.

„De nekünk az a dolgunk, hogy ne csak megrendüljünk, hanem éljünk a közös életbenmaradás kérges reményével – írta akkor Hervay Gizella és hozzátette -, tiündöklő költészetével, amit ránk hagyott! (...) Ő kifogyott a reményből – ránk hagyta.”

Sajnos, azóta Hervay Gizella is továbbadta a reményt.

Vajon mihez kezdjünk ezzel a sok ránk testált reménnyel?” (Ágoston Vilmos, Bp. 1989. június)

Forrásmunka: **Visszavont remény**. Szépirodalmi Könyvkiadó. Budapest, 1990.

Összeállította: B. Osvát Ágnes

*„ahogy érkeztem, úgy megyek haza/lehajtott fejű napraforgó/mindkét szemem kipereg/
kiszáradt kút szomjat sem oltó”*

(Hervay Gizella: Isa por és homu párban)

Hervay Gizella

Zsoltár

Én ember vagyok magyar és Európa
hiába szaggatták szét szilánkokra
hiába tiltjátok meg hogy szeressek
siratót kiáltok hogy belereszket
az ég s a föld kettéhasad a tányér
a vasárnapi asztalon – mindenki igazáért

jöttem és addig élek míg szabadon szerethetek
értem jönnek a havasok kékszemű tengerek
szemem helyén szilva szájam helyén szőlő
amíg az igazság otthonunkban felnő
addig tanulunk járni amíg hazaértünk
velünk jár a gyermek aki meghalt értünk
aki nincs de élő mert akarjuk mert gyermek
nélküle nem lehet szeretni a szerelmet
nélküle hazátlan minden vár minden város
árva a falevél a lelkünk is sáros
érte támadunk fel minden hétfőn újra
övé az ég s a föld minden országútja
minden vizespohár a kezében koccan
minden boldog magzat rá gondol ha moccan
kezeből támad a szél szeméből hull az eső
lábnymában virág világ árvája ő
a dagasztóteknő neki szül kenyeret
szemével szeressen az aki megszeret

Hervay Gizella

Emberi hangon

Gyermekkoromban nem hittem el,
hogy beszélgetnek az állatok,
s most emberi hangon szól hozzám
a heverő kő, vízparti kagyló, homok,
ha testem kő-, víz-, kagyló
és homokkorszakára gondolok,
a lélekben leüledett
pliocén rétegek felett
súlyos léptekkel rohan
szörnyű pikkelyeivel
a brontosaurusz-rettegés-roham.
Szelíden nézem szívemet
kihaló állataival.

B. Osvát Ágnes

Ködben, kékben, rózsaszínben...

A költő az, kiről senki nem beszél,
szavait szertehordozza a szél,
Ő kergeti szét a felleget,
s ő festi azúrkékre az eget.
A virágillatot is ő leheli,
a csillaglángok az ő szemei.

Hervadó tájban a fáradt lomb le-lenéz,
s a reménytelen ág némán a ködbe nyúl.
Mintha markoló kéz lenne az egész,
ködtartó tenyér, mi áll makacsul.
Uram, ha egyszer reám hagynád,
átvállalnám a kékség varázsát !

Kellene hozzá a tenger kékje,
s a búzavirág szelídsége,
vad örvényeknek sötét mélye,
mik ecsetemen vegyülnek konokul.
Ahhoz, hogy álmaim ködébe nézzek,
kékre festeném a mindenséget.

Majd futótűzként kékké válna,
a kék hívőknek kék fohásza,
és kékké válna az Isten háza,
s a szelíd Mária rámmosolygana.
Szétterült tinta-egemen én hálót vetek,
mely magasba tör és ott lebeg,

és kékségemben boldog vagyok,
a bíbor felhő is nekem ragyog.
Van tiszta lég, van, tudom,
de csak a kék ormok felett.
Jó annak, ki már odafenn lebeg,
s érinthet ködtakaró felleget.

2014. március 23.

Tanítómesék nagyobb gyermekeknek, talán felnőtteknek is.

Osvát Kálmán: LEVELEK A FIAMHOZ

Fiam,

az ablakból láttad tegnap délután, hogy bottal, kalappal a kapun kiléptem, pár lépést tettem a piac felé, majd hirtelen fordulással visszatértem. Nem csak láttad, fel is tűnt neked, kérdezted is, miért, én feleltem: „Majd megtudod”.

Nem arra gondoltam, igazán nem arra, hogy leveletem olvasván megtudod. Hanem arra, hogy mint sokunkra, elkövetkezik Reád is (ahogy látlak, egész bizonyosan elkövetkezik) az idő, hogy séta közben minden különösebb indoklás nélkül, egy láthatatlan diszkrét gentleman hozzád csatlakozik, a füledhez hajol és belesúgja: „Kár minden lépésért, forduljon nyugodtan vissza, Uram”. És ahogy engem visszatérni láttál, úgy engedelmeskedik e tanácsnak minden megszólított, bárhova indult volna – nyugodtan hazatér.

És otthon is marad.

Szeretném, fiam, ha párezer kilométer fölösleges sétát

megtakaríthatnék a számodra. Úgy van az, hogy ez a halk szavú láthatatlan azért ér el általános sikereket, mert csak azokhoz csatlakozik, akiknek arcán amúgy is ott ül a

hajlamosság a visszafordulásra. Nos... ha levelem nyomán pár évvel hamarabb ülne ki arcodra, - én mondom, Fiam – nem lenne okod bánni.

Első levelemben ígértem, hogy nem lesz egy szó ez írásomban, mit mai fejeddel is ne érthetnél meg. De azt nem ígérhettem, hogy nem találkozol bennük egy emberrel, akinek tettei és gondolatai néha érthetetlenek lesznek előtted: az apáddal, aki megértésért, mindenki más előtt, mégis csak a te fiatalságodhoz fordulhat. Azt is ígértem, hogy nevetni való is lesz e levelekben. Hát nem nevetni való, hogy legtöbbször, mikor kalapomat, botomat összekerestem és neheztelő kérdésösködéseidre kurtán azt feleltem: „Dolgom van.” – én voltaképpen sose tudtam, hova indulok s hol fogok megállni!? Csak mentem. Így láttam a többi emberektől, kik lótnak-futnak, kocsiba ülnek, ezzel tárgyalnak, azzal tárgyalnak, titokzatoskodnak, sarki beszélgetésre megállnak, kávéházi sarokba sugdolózni ülnek, néha elutaznak, sűrűnek-forognak, estére megállnak, reggel újra kezdik. Így folyik az életük és ebből megélnék, ebből a sürgés-forgásból élnek azok is, akiknek élete reájuk bízott. És vettem a botot, a kalapot, ezt az életet utánoztam én, fiam, mikor naponta

többször a kapun kiléptem, térültem-fordultam, beszélgettem, meg sugdolóztam, olykor vitáztam, néha kocsiba ültem, de mindezt csak úgy, mint Dummer August, tehetetlen teniakarással, éppoly ügyefogyottan, mint ő, de nem olyan kedvesen és azért – még nevetés formájában sem – jutott ki nekem a siker.

Azt mondod, fiam, mégis csak furcsa, hogy én azt hittem: céltalan futkosással célt lehet érni, kenyeret keresni lehet. Elvégre Te úgy látod, hogy egyik ember orvos, a másik ügyvéd, a harmadik kereskedő. És a negyediknek és a századiknak, mindnek van valami különleges foglalkozása, annak derekasan utánalát, a betegéhez megy, a törvényszékre siet, vagy az üzletfelét keresi fel. Céltalanul senki sem szaladgál... (Látod, fiam, rád fogom, hogy ezt mondod, pedig nem mondtad soha. De arra emlékszel ugye, hogy nevetve megkérdezted, miért mondom mindig, hogy: dolgom van. A nevetés az én „dolgom”-nak szólt, e pénzt nem hozó, céltalan futkosásnak, szegény Dummer August esetlen bukdcsolásainak.)

Hogy hihettem!?

Fiam, a hitet a jóisten adja, olykunknak egyebet sem ad, s ha ezt sem adta volna, azt tudom, hogy hol lennék már régen, de hogy Te hol: azt nem tudom. Pár óra álom – jó búfelejtő, s én úgy ébredek reggel, mint egy Fáraó. Királyi váram kapuján, ahogy kilépek, megdobban a föld a lábam alatt és délcegen nézünk egymás szemébe – én meg a Nap. Fiam, a kenyérgondok, miktől estére kis gombolyaggá görbegek, reggel nincsenek sehol. Enyém a föld, az élet, minden lehetőség és minden alkalom. Terveim közt egy új megváltás a legkevesebb. Kis emberi ravaszságok csomóján az elme éle nevetve vág keresztül. Mesetávolba tűnnek a tegnap patkányharcai.

S hogy este mégis?! S hogy minden este összetörve, minden tagomban kiállva, üres zsebekkel, szemlesütve úgy térek haza...!? Igaz.

Valami van, amit nem értek. De azért – a nevetéssel – nincsen egészen igazad.

Azt helyesen látod, fiam, hogy egyik ember ügyvéd, a másik orvos, a harmadik kereskedő, mindenkinek van valami tanultsága vagy képesítése, s ezt, ha jól esik, fel is jegyezheti a névjegyére. Én is megtehetném. De hol van ez még – a foglalkozástól!? Mekkora távolság még odáig, hogy a tanultságból foglalkozás legyen!

Azt mondják: „Kezdeni kell, a többi jön magától”. És én elhiszem, hogy a többi jön magától, azt is, hogy kezdeni kell, csak azt nem tudom, hogyan. Sokat kérdeztem, nem mondta meg senki. Feleltek – de Isten bocsássa meg – nem igazat

feleltek. Legtöbbsen nevettek. Ezek hazudtak a legszörnyűségesebben. Fiam, ha kérdésre valaki nevetéssel felel – szaladj attól az embertől messzire. Mert nem csak a feleletet tagadták meg tőled, hanem az emberséget is. Meg se állj, fiam!

Nem tudhattam meg soha, hogyan „kezdik” az emberek. S most nem mondhatom meg neked sem, pedig én vagyok az egyetlen, aki neked, ha tudnám, megmondanám. Sok céltalan futkosásomnak, lásd, ez is célja volt: meglesni őket, csak azért is, kitudni titkon: mégis, hogy kezdik el. A tanultságukat hogyan hozzák először forgalomba.

Nem tudtam meg soha. Egy pillanat ez, amelynek titkát óva őrzik. Ők tudják, miért. Én már csak a folytatást láttam, azt a „többi, ami magától jön”. Erről tudok is egyet-mást mondani.

Magától jön. Olyan könnyen jön, hogy nekünk, Augusztoknak, keserű lesz a szánk és fitymálva nézzük a munkátlan diadalt. Sokszor meg nevetünk a harsány hó-rukk! kiáltásokon, homloktörülgetésen, fáradságmotogatóson, gondmímélésen, amivel a „munkájukat”, ezt a semmit kísérik.

(Semmi? Csináld utána, Auguszt!)

És tehetetlen dühvel veszem a pálcám, a kalapom – dolgom van, fiam! – és rohanok és csak a város végén eszmélek magamra: hát újra itt vagyok... de miért és hova? Szomorúan és nagyon fáradtan, de azért sietve iszkolok haza, mert hórukk-jukkal megölnék az okos Augusztok.

Isten megáldjon, fiam, mostantól mindig a szobámban találsz, jer minél sűrűbben, tanítlak egyre-másra, legyen mit kenni, ha felnősz – a névjegyedre.

Vikár Béla

Napraforgó és Georgina

Napraforgó, napégette képpel,
Csak egy szóra a szomszédba lépdél.
Szomszédasszony, Georgina néni,
Gyermekeit mutogatja néki.

Napraforgó édeskedve mondja:
Húgomasszony, sok lehet a gondja
Elvinnék én gondjaiból egy s mást,
Adja nékem azt a vörös sipkást!

Azt feleli Georgina: kérem,
Dehogyan adom, hogy is adnám vérem!
Sokan vannak, szent igaz, de lássa
Ők szívemnek a vigasztalása!

Mind oly édes, oly szelíd és ékes,
Mind vidám és mind oly egészséges!
Ha szegény is, de az anyjuk vagyok
Mennyszágom a szemükben ragyog.

Százszorszépek a teánál

Mécsvirágok, nénikék,
Így beszélnek össze ketten:
Már egyszer illenék
Teát adni itt a kertben.

Itt ez a turbolya,
Ide jön a hosszú asztal,
Erre az uzsonna,
Sári néni szolgál azzal.

Meghívót küldenek
Százszorszép kisasszonykákhoz,
Útifű, az öreg
Süteményt hoz teához.

Nagy vígan, boldogan
Mindannyian fölvonulnak,
Egy, csak egy híja van a
Szép vendégkoszorúnak.

De ihol, már lohol
Az elkésett apró vendég,
Néni szól: jól van, jól,
Csakhogy itt vagy, te kis csöppség!

Most pedig estelig,
Vége nincs a víg beszédnek,
Az idő eltelik. Jó éjt,
Pá, és hazatérnek.

A képeket rajzolta: Kreidolf Ernő

Kellemes, tartalmasan eltöltött nyári szünidőt kíván és továbbra is szeretettel várja leveleiteket, javaslataitokat a szerkesztő néni, az alábbi címre:

B. OSVÁT ÁGNES

540.477 Marosvásárhely (Targu Mures), str. Armoniei
nr. 22 ap. 13, jud. Mures, Románia.

Telefon: 0040265/249918, 0040365/803670,
0040770/173128

E-mail: osvatagnes@gmail.com

Új szentünk humora

„...Én csak Isten szolgájának szolgája vagyok” XXIII. János pápát legtöbbnek kedvesnek, egyszerűnek, szociálisan érzékenynek és igen jó humorúnak ismerték. Szentéletű, türelmes ember volt. Ezért is került sor szentté avatására!

Íme, néhány kedves, humoros megnyilatkozása:

Egy kórházlátogatás alkalmával megkérdezte egy kisfiútól, mi szeretne lenni, ha felnő. A gyerek azt felelte: rendőr vagy pápa. „A helyedben a rendőrséget választanám – mondta a Szentatyja. – Pápa akárből lehet, nézz csak rám!”

„Éjjelente gyakran felébredek, eltöprengek a világ súlyos problémáin, és elhatározom, hogy mindezt el kell mondanom a pápának. Aztán másnap, mikor felébredek, rájövök, hogy én vagyok a pápa.”

Amikor egy riporter megkérdezte, hányan dolgoznak a Vatikánban, János pápa állítólag így felelt: Nagyjából a fele.

Egy bíboros nehezményezte, hogy a vatikáni fizetésemelés után az egyik alkalmazott ugyanannyit keres, mint ő. A pápa azt mondta: Annak az alkalmazottnak tíz gyereke van; remélem, a bíborosnak nincsen.”

Egy este a barátját látogatta meg a Szentlélek Kórházban. A nővér, aki ajtót nyitott, így mutatkozott be: Szentatyám, a Szentlélek főnöknője vagyok. A pápa így felelt: De jó magának! Micsoda állása van! Én csak Isten szolgájának szolgája vagyok.

Egyszer azt írta: „Három dolog viszi romlásba az embert: a nők, a szerencséjüket és a földművelés. Apám a legunalmasabbat választotta.”

Tisztelt olvasóink!

Végre-végre, közel egy évnyi késedelem után abban a helyzetben vagyunk, hogy mellékelni tudjuk lapunkhoz a befizetési csekkeket. Ezeket minden egyes példányba behelyeztük (kivéve természetesen az erdélyi címzetten). Azon olvasóink, akik közben eljuttatták már befizetéseiket valamilyen módon, kérjük, tekintsek a csekket semmisnek, vagy adják azt tovább.

Örömmel közöljük, hogy az előfizetői díjon továbbra sem változtattunk, ez továbbra is 1500 Ft. belföldre, Európába 10 EU, a tengeren túlra 20 USD egy évre. Előfizetni természetesen banki átutalással is lehet, a következőképpen:

Belföldről: Erdélyi Körök Országos Szövetsége.
Számlaszám: **10918001-00000063-39990003**,
UniCredit Bank, Szekszárd.

Külföldi átutalás esetén: Erdélyi Körök Országos Szövetsége 2200 Monor, Kapisztrán János u. 49.
Számlaszám: **10918001-00000063-39990003**. IBAN: **HU34 1091 8001 0000 0063 3999 0003**. Bank-kód: **UNICREDIT BANK - SWIFT (BIC): BACXHUHB**

Támogatóink listáját a 45. oldalon közöljük!

ÁTALVETŐ ONLINE

Lapunk pillanatnyilag 2008-ig visszamenőleg az interneten a következő címeken olvasható:

www.ekosz.hu, www.erdelyikor.hu.